

Makt og innflytelse eller resultat av symbolpolitikk?

*En studie av kommunale ungdomsråd og deres
følelse av innflytelse*

Benjamin Jakobsen
Antall ord: 30233

Masteroppgave

Vår 2022

Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen

«Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.»

-FNs Barnekonvensjon, Artikkel 12 (1)

Innholdsfortegnelse

<i>Sammendrag</i>	<i>iii</i>
<i>Abstract</i>	<i>iv</i>
<i>Forord</i>	<i>v</i>
1. Innledning	1
1.1 Hva er et ungdomsråd?	1
1.2 Hvorfor ungdomsråd?	3
2. Teori	5
2.1 Ungdomsforskningens utvikling og eksisterende teori på feltet	5
2.2 Makt, medvirkning og innflytelse	7
2.3 Politisk deltakelse og kanaler for politisk deltakelse blant unge	11
2.4 Sherry Arnsteins «ladder of citizen participation»	15
2.5 Innflytelsessirkelen	20
2.6 Hvilke faktorer påvirker følelsen av innflytelse?	22
3. Metode	26
3.1 Betraktninger rundt valg av metode	26
3.2 Kvalitativ og kvantitativ metode	27
3.3 Kombinerte metoder	30
3.4 Datainnsamling	33
3.5 Spørreundersøkelse	37
3.6 Vanlige feil ved bruk av spørreskjema	40
3.7 Intervju som metode	42
3.8 Etske vurderinger	45
3.9 Validitet og reliabilitet	49
4. Analyse og diskusjon	52
4.1 Analyse av resultater fra spørreskjemaet	52
4.2 Valg av kommuner til intervju	65
4.3 Intervjuprosess	66
4.4 Analyse av intervju med ungdomsrådsmedlemmene	68
4.5 Analyse av intervju med de ansatte i kommuneadministrasjonen	71
4.6 Forventning om makt og innflytelse	74

4.7 Politisk deltakelse blant unge	75
4.8 Resultatene sett opp mot Arnsteins innflytelsesstige	77
4.9 Resultatene sett opp mot innflytelsessirkelen	80
4.10 Er økt innflytelse til ungdomsrådene et mål?.....	81
5. Konklusjon	83
5.1 Oppsummering og konklusjon	83
5.2 Fremtidig forskning på feltet	85
Litteraturliste:.....	87
Figuroversikt.....	93
Tabelloversikt	93
Vedlegg 1: Informasjonsskriv spørreskjema	94
Vedlegg 2: Informasjonsskriv intervju.....	96
Vedlegg 3: Spørreskjema.....	99
Vedlegg 4: Intervjuguide ungdomsrådsmedlem	108
Vedlegg 5: Intervjuguide ansatte med ansvar for ungdomsråd	110

Sammendrag

I 2019 trådte store deler av den nye kommuneloven i kraft. Dette innebar blant annet at det ble lovpålagt for alle norske kommuner å ha et ungdomsråd, for å sikre unges medvirkning i saker som angår dem. I denne oppgaven skal jeg se nærmere på disse ungdomsrådene og deres følelse av innflytelse. Problemstillingene jeg vil ta for meg er: «Hvordan opplever ungdomsrådene selv sin egen innflytelse? Hva er det som gjør at enkelte ungdomsråd føler at de har liten innflytelse, til tross for at forholdene virker tilrettelagt for at de skal føle det motsatte?»

For å best kunne besvare disse problemstillingene vil jeg ta utgangspunkt i maktbegrepet, teori på deltakelse og Sherry Arnstein sin *Ladder of Citizen Participation*. Jeg har valgt å benytte meg av flermetodedesign der kvantitativ og kvalitativ metode kombineres. Det kvantitative datagrunnlaget for oppgaven er samlet inn gjennom et standardisert digitalt spørreskjema som ble sendt ut til samtlige ungdomsråd i Norge sine 356 kommuner. Totalt fikk jeg 112 svar fra 105 unike kommuner. Det kvalitative datagrunnlaget ble samlet inn gjennom fire intervjuer med to valgte kommuner. To av intervjuene var med medlemmer av ungdomsråd og de to andre intervjuene var med ansatte som hadde ansvar for ungdomsråd. Hensikten med den kvantitative metoden er å kunne si noe generelt om hvordan det står til med ungdomsrådets følelse av innflytelse. Den kvalitative metoden har som hensikt å gi oss en dypere innsikt i hva som påvirker ungdomsråds innflytelse, og hva som gjør at noen ungdomsråd føler at de har liten innflytelse.

Resultatene fra undersøkelsene viser at ungdomsrådene stort sett føler at de har noe eller stor innflytelse, og det er kun et mindretall som føler at de ikke har innflytelse i saker som angår unge. Av intervjuene kommer det frem at ungdomsrådsmedlemmene ser ut til å ha en noe annen forventning til sin innflytelse, enn det de ansatte med ansvar for ungdomsrådene har. Det pekes også på viktigheten av opplæring og at ungdomsrådene blir hørt og tatt på alvor.

Institutt for Sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen

Juni 2022

Abstract

In 2020, the new Local Government Act came to effect. This meant, among other things, that it was required by law for all Norwegian municipalities to have a youth council, to ensure young people's participation in matters concerning them. In this thesis, I have looked more closely at these youth councils and their sense of influence. The issues I want to address are: «How do the youth councils themselves experience their own influence? What is it that makes some youth councils feel that they have little influence, despite the fact that the conditions seem arranged for them to feel the opposite?»

In order to best answer these questions, I will take a closer look at the concept of power, the theory of participation and Sherry Arnstein's *Ladder of Citizen Participation*. I have chosen to use multimethod design where quantitative and qualitative methods are combined. The quantitative data that is the basis for this thesis has been collected through a standardized digital questionnaire that was sent out to all youth councils in Norway's 356 municipalities. I received, in total, 112 answers from 105 unique municipalities. The qualitative data was collected through four interviews with two selected municipalities. Two of the interviews were with members of the youth council and the other two interviews were with employees who were responsible for the youth council. The purpose of the quantitative method is to be able to say something in general about how the youth council's sense of influence is. The qualitative method aims to give us a deeper insight into what influences youth councils' influence, and what makes some youth councils feel that they have little influence.

The results from the surveys show that the youth councils generally feel that they have some or great influence, and only a minority feel that they have no influence in matters concerning young people. The interviews show that the youth council members seem to have a somewhat different expectation of their influence than the employees with responsibility for the youth councils have. It is also pointed at the importance of education and that the youth councils are heard and taken seriously.

Department of Comparative Politics at the University of Bergen

June 2022

Forord

Ungdomsengasjement er en viktig bærebjelke i vårt demokrati. Det å tilrettelegge for at unge kan engasjere seg og ta del i beslutningsprosesser, er viktig for å opprettholde og styrke det fremtidige demokratiet. Jeg, i likhet med veldig mange unge begynte mitt politiske engasjement i et ungdomsråd. Lite visste jeg den gangen hvor avgjørende den korte tiden jeg satt som medlem av et ungdomsråd skulle bli, og hvor mye det skulle komme til å forme hele min ungdomstid. Etter tiden i ungdomsrådet gikk jeg videre inn i partipolitikken der jeg fortsatt aktiv frem til i dag. Det politiske engasjementet som ble vekket i ungdomsrådet påvirket også i stor grad at jeg valgte å studere sammenliknende politikk. Med dette bakteppe var det naturlig for meg å se nærmere på ungdomsrådene og deres følelse av innflytelse.

Arbeidet med denne oppgaven kan best beskrives som krevende, men også interessant og ikke minst givende. Det at jeg nå kan levere et ferdig produkt som jeg er stolt av, hadde ikke vært mulig uten gode støttespillere. Jeg vil derfor takke veilederen min Kristin Strømsnes for gode innspill og fine samtaler, det har betydd utrolig mye i arbeidet med denne oppgaven. Jeg vil også gi en takk til alle de andre som har kommet med gode faglige innspill underveis. Takk til ungdomsrådene som besvarte spørreskjemaet og en liten ekstra takk til de som deltok på intervjuer, uten dem hadde det ikke blitt en oppgave. Sist, men ikke minst vil jeg takke familien med min samboer og mine foreldre i spissen som har oppmuntret og støttet meg fra første dag.

Benjamin Jakobsen

Bergen, juni 2022

1. Innledning

1.1 Hva er et ungdomsråd?

I 2019 trådte store deler av den nye kommuneloven i kraft. Denne loven inneholdt flere viktige endringer som kommunene og fylkeskommunene måtte styre etter (Stokstad 2019). I kommunelovens §5-2 bokstav e) står følgende: «Andre kommunale organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven. Andre kommunale organer etter denne loven er eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom» (Kommuneloven, 2019). Eldreråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse har vært lovpålagt tidligere. Det er imidlertid nytt at medvirkningsorgan for ungdom blir lovpålagt. Det er generelt svært få råd og utvalg som er lovpålagte i en kommune (Stokstad, 2019). Dette illustrerer at ungdomsrådene havner i en særstilling i den nye kommuneloven.

Ettersom at alle kommuner nå er forpliktet til å ha et ungdomsråd, er det betimelig at en også undersøker om disse rådene fungerer etter hensikten, nemlig å sikre ungdom sin medvirkning i saker som berører dem. Et viktig fellestrekk som gjelder de fleste ungdomsråd er at de skal være partipolitisk uavhengig. I loven fremgår det ikke hvordan ungdomsrådene skal velges. Det kommer heller ikke tydelig frem hvordan de rent konkret skal fungere når de er valgt. Det som imidlertid kommer frem av loven er at ungdomsrådernes medlemmer skal ha en valgperiode på inntil to år og skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år. Det kommer også klart frem i loven at ungdomsråd er et rådgivende organ som har rett til å uttale seg (Kommuneloven, §5-12, 2019). Selv om loven legger noen rammer, vil innretningen på ungdomsrådene variere mye fra kommune til kommune.

I denne oppgaven skal vi se nærmere på ungdomsrådernes funksjon og innflytelse. Ungdomsrådene er i dag sikret en viss grad av medvirkning gjennom kommuneloven, men hvordan opplever ungdomsrådene selv denne medvirkningen? Først må vi tydelig definere hva medvirkning og innflytelse er, og hvordan disse begrepene kan sees i sammenheng med det mer omfattende maktbegrepet. En viktig forutsetning for ungdomsrådets medvirkning er politisk

deltakelse blant unge. Det er derfor viktig at vi har klart for oss hva politisk deltagelse er, og hvorfor dette er en viktig forutsetning for medvirkning og innflytelse. Det er viktig å innledningsvis presisere at jeg ikke vil se på den reelle innflytelsen til kommunale ungdomsråd, men heller forsøke å si noe om statusen for følelse av innflytelse hos dagens ungdomsråd. Det å skulle måle følelse av innflytelse hos ungdomsråd kan være krevende. Ungdomsråd kan ha ulike syn på hva innflytelse innebærer. Noen ungdomsråd vektlegger gjerne enkeltsaker, mens andre vil se mer på helheten av egen innflytelse. En annen utfordring er at følelsen av innflytelse er noe som hele tiden vil endre seg. I enkelte saker vil et ungdomsråd føle det blir lyttet til, mens det i andre saker kan føle seg forbigått.

For å forsøke å si noe om ungdområdenes opplevelse av egen innflytelse har vi invitert samtlige av landets ungdomsråd til å delta i en digital spørreundersøkelse. Hensikten med denne spørreundersøkelsen er å fange opp hvordan ungdområdenes oppbygging og funksjon varierer fra kommune til kommune. Vi ønsker også å få et bilde på hvordan ungdområdene opplever sin egen innflytelse. Spørreskjemaet gir oss en pekepinn på hvordan ungdområdene ser på sin egen innflytelse, men det vil også være behov for å gå mer i dybden av ungdområdenes opplevelse av innflytelse. Basert på besvarelsene gitt i spørreskjemaet vil jeg derfor velge ut noen kommuner der jeg intervjuer et medlem av ungdområdet og et medlem av kommuneadministrasjonen med ansvar for oppfølging av ungdområdet. Basert på svarene både fra spørreskjemaet og intervjuene, vil det være interessant å se hvorvidt ungdområdene selv mener at de har en viktig funksjon når det kommer til å gi barn og unge i sin kommune en stemme i saker som angår dem.

Den siste tiden har det også skjedd mye interessant som potensielt sett kan ha store konsekvenser for de kommunale ungdområdene. Tidligere i vår behandlet kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget en sak om å justere stemmerettsalderen ned til 16 år ved kommune- og fylkestingsvalg. Sist gang stemmerettsalderen ble satt ned i Norge var i 1978, da den ble satt ned fra 21 til 18 år. Til tross for at et flertall i komiteen gikk inn for forslaget valgte flertallet på Stortinget å stemme dette ned. Stemmerett for 16 åringer har lenge vært diskutert, og det kan virke som at det bare er et tidsspørsmål før dette blir en realitet (Alnes, 2022). Det interessante med denne saken, er at en potensiell nedjustering av stemmerettsalderen, vil kunne skape en ny debatt om ungdområdenes rolle, og om hvem de skal være ment å representere. Dersom 16 og 17 åringer kan delta ved valg på lik linje med resten av den voksne befolkningen. Vil de da ha behov for et råd som spesifikt representerer deres interesser? Det er da mulig at

ungdomsrådene da endres til å ikke lenger bestå av elever fra videregående, men utelukkende fra grunnskolen.

1.2 Hvorfor ungdomsråd?

Selv om ungdomsråd nylig kom inn i kommuneloven som et lovpålagt utvalg, er ikke det noe nytt at man har ungdomsråd. I 1991 ratifiserte Norge FN sin konvensjon for barns rettigheter (Ødegård, 2010, 21). Denne konvensjonen slår tydelig fast at barn under myndighetsalder skal gis mulighet til medvirkning i saker som berører dem. I konvensjonens artikkel 12 (1) står det: «Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.» (Regjeringen, 1989). Ungdomsråd har derfor blitt et viktig verktøy for at Norge, men også en rekke andre vestlige land, skal kunne etterleve sine internasjonale forpliktelser. FN- konvensjon om barns rettigheter slo på mange måter fast en gang for alle at barn og unge er å regne for meningsbærende aktører som bør lyttes til (Ødegård, 2010, 21).

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet lagde i 2011 en veileder for arbeidet med ungdomsråd. Veilederen definerer ungdomsråd som: «...et råd som representerer ungdoms interesser i fylket eller kommunen uavhengig av interesser knyttet til partipolitikk og organisasjonstilhørighet. Ungdomsrådet skal være et organ for å fremme ungdoms saker overfor politikerne og beslutningstakere» (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011). Veilederen sidestiller ungdomsråd med eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne som et lokalt hørings- og innflytelsesorgan.

Siden 1990-tallet har vi sett en stor vekst i antall ungdomsråd, i 2009 hadde hele 80 prosent av norske kommuner et ungdomsråd (Børhaug, 2021, 143). Med den nylige endringen av kommuneloven er nå alle norske kommuner pålagt å ha et medvirkningsorgan for barn og unge. Lidén peker på at ungdomsråd er et uttrykk for en tvetydig posisjon som ungdom under myndighetsalder befinner seg i. På den ene siden har man FNs konvensjon som gir barn under atten år rett til å bli hørt i saker som angår dem, men samtidig gis de ingen mulighet til å direkte ta del i beslutningsprosesser (Lidén, 2003, 93).

Med ratifiseringen av FN konvensjonen for barns rettigheter i 1991, og et påfølgende økt fokus på barn og unges medvirkning, begynte stadig flere kommuner å opprette ungdomsråd: «Etableringen av slike organer er et konkret uttrykk for at ungdom i økende grad forstås som aktører med legitim rett til å delta i demokratiske prosesser, og bidrar også til å forsterke denne oppfatningen.» (NOU 2011:20, 45).

Bakgrunnen for ungdomsrådernes fremvekst i Norge er sammensatt, og kan delvis forklares av nasjonale myndigheters mål om å leve opp til FN konvensjonen. Nasjonale myndigheter kan leve opp til deler av konvensjonen gjennom lovverk, utforming av læreplaner, barnevern og den generelle familiepolitikken. Den delen av konvensjonen som peker på barn og unges medbestemmelse, særlig det som står i artikkel 12, kan best løses gjennom lokale myndigheter med nasjonale myndigheter som pådriver og tilrettelegger (Lidén, 2003, 95). I *Ungdom, makt og medvirkning*, en Norsk offentlig utredning (NOU) fra 2011 pekes det på at den økte etableringen av ungdomsråd skyldes fremveksten av brukerdemokratiet der målet er å etablere en tettere kontakt mellom myndighetene og de som berøres av de politiske beslutningene som fattes (NOU 2011:20, 45). En tredje forklaring på fremveksten av ungdomsråd, er knyttet til at lokale myndigheter selv ønsker og ser et behov for å tilegne seg en bedre forståelse av hvilke behov de unge har i kommunene (Børhaug, 2021, 145).

Med ungdomsrådets utvikling, vil det være interessant å se hvordan ungdomsrådene selv opplever sin egen innflytelse. Problemstillingen for denne oppgaven, som jeg vil forsøke å svare på blir derfor: «Hvordan opplever ungdomsrådene selv sin egen innflytelse? Hva er det som gjør at enkelte ungdomsråd føler at de har liten innflytelse, til tross for at forholdene virker tilrettelagt for at de skal føle det motsatte?».

2. Teori

I dette kapitlet skal jeg først ta for meg litt om ungdomsforskningens utvikling. Myndighetenes syn på ungdommer har endret seg radikalt siden 1960-tallet, noe som også har hatt stor innflytelse på ungdomsforskningen. Videre vil jeg komme med noen avklaringer rundt begrepene medvirkning, makt, innflytelse og deltakelse, før jeg ser på noen sentrale teorier knyttet til de nevnte begrepene.

2.1 Ungdomsforskningens utvikling og eksisterende teori på feltet

At unge har vært meningsbærende aktører er imidlertid ikke noe nytt, men om hvorvidt de var meningsbærende aktører som myndighetene burde lytte til, har vært langt mer omdiskutert. Etter 2. verdenskrig vokste det opp en helt ny generasjon ungdommer som ofte brøt med det etablerte, og i mye større grad enn tidligere utfordret samfunnets autoriteter. Utover på 1950- og 1960-tallet ble det gjort mye forskning på ungdom. Christine Griffin oppsummerer synet man hadde på unge på 1950- og 1960-tallet slik: «Young people were seen as simultaneously malleable and obstinate, a danger to themselves and to others» (1993, 22-23). Mye av den tidlige ungdomsforskningen hadde ofte et syn på unge mennesker som kriminelle og skapere av uro. Frederick Thrasher sin studie av ungdomsgjenger i Chicago i 1927 med tittelen *The Gang* er et godt eksempel på dette (Griffin, 1993, 22). Dette ser vi også i Norge. I sin doktorgradsavhandling fra 2020 skriver Camilla Hedvig Maartmann om hvordan synet på ungdommer i Oslo kommune radikalt endret seg. Maartmann har sett på hvordan ungdommer ble omtalt i politiske samtaler og dokumenter i Oslo kommune. På 1930- og 1940-tallet så man på ungdommer som landets fremtidshåp og ord som «sterk» og «sunn» gikk igjen i beskrivelsene. Tidlig på 1950-tallet endret dette seg til at man så på ungdommer som «rotløse» og «problematisk» (Maartman, 2020, 115).

På 1970-tallet vokste det frem en mer radikal gren innen ungdomsforskning som satte skarpere søkelys på faktorer som klasse, kjønn og rase. Utover på 1980-tallet skapte denne grenen store utfordringer for den mer moderate fløyen innen ungdomsforskningen. Økt arbeidsledighet

kombinert med en stor politisk høyrebølge med Thatcher og Reagan i spissen ga kraft til den radikale grenen innen ungdomsforskningen og deres biologisk deterministiske syn (Griffin, 1993, 3).

Det er også gjort mye forskning i de nordiske landene på dette som omhandler ungdomsråd og deres medvirkning. I Danmark har Jimmie Gade Nielsen og Gitte Klintegaard forsket mye på lokal ungdomspolitik (Nordisk råd, 2004). I Sverige har professor emeritus Erik Amnå medvirket i flere publikasjoner som omhandler ungdomsengasjement og medvirkning, som for eksempel: *Adolescents' Patterns of Citizenship Orientations and Correlated Contextual Variables: Results From a Two-Wave Study in Five European Countries*, *The Development of Political Interest Among Adolescents: A Communication Mediation Approach Using Five Waves of Panel Data* og *New forms of Citizen Participation* (Tzankova et.al., 2020; Shehata og Amnå, 2019; Amnå, 2010). En stor fordel med de nevnte publikasjonene er at de er relativt nye.

Også i Norge er det gjort en del arbeid på feltet. Guro Ødegård som er instituttdirektør for NOVA har skrevet mye om unges medvirkning i demokratiet, blant annet flere artikler som berører stemmerett for 16-åringer. Ødegård medvirker også i boken *Ungdom, makt og mening* fra 2003 sammen med Fredrik Engelstad som redaktør og Hilde Lidén som skrev kapitlene om ungdomsråd. Ødegård har også skrevet boken *Motløs Ungdom?* fra 2010. I 2021 ga Trond Solhaug ut andre utgave av *Skolen i demokratiet – Demokratiet i skolen*. Et av kapitlene i boken er skrevet av Kjetil Børhaug og omhandler ungdommers politiske engasjement og ungdomsråd.

Det er også publiserte en del rapporter fra lokale, regionale og statlige organer. Kommunesektorens organisasjon (KS) kom i 2022 ut med en rapport sammen med Telemarksforskning og PROBA samfunnsanalyse om ulike erfaringer med lovpålagte råd for medvirkning (Møller et.al., 2022). KS sto også bak en rapport som gikk mer inn på hvordan man kan bygge et godt lokaldemokrati. Denne rapporten ble levert av Nordlandsforskning (Gjertsen et.al., 2019). Også på bestillinger fra staten og Stortinget har det blitt gjort noen viktige arbeider. På siste halvdel av 1990-tallet satte Stortinget ned utvalget som i 2003 la frem *Maktutredningen*. Denne utredningen vil det være helt naturlig å trekke inn i en oppgave som denne, der maktspørsmålet står sentralt (NOU, 2003:19). I tillegg til flere NOU-er har det også blitt publisert noen rapporter på direkte bestilling fra ulike departement. I 2009 bestilte for eksempel barne- og likestillingsdepartementet en NIBR-rapport om innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylkeskommuner (Knudtzon og Tjerbo, 2009).

2.2 Makt, medvirkning og innflytelse

I 2011 bestilte regjeringen en NOU med temaet *Ungdom, makt og medvirkning*. Utvalget som besto av flere forskere innen samfunnsvitenskapen, beskriver deler av sitt mandat slik: «Mandatet påpeker at ungdomsråd og andre formaliserte medvirkningsorganer ikke nødvendigvis gir ungdom makt og innflytelse. I tråd med dette diskuterer utvalget hva som må til for at slike ordninger kan bidra til å gi ungdom reell innflytelse over saker og politikkfelt» (NOU, 2011:20, 45). I denne tolkningen av mandatet trekker man frem to begreper som må diskuteres nærmere; medvirkning og innflytelse.

Medvirkning er et begrep som brukes i mange ulike sammenhenger. Man snakker gjerne om barns medvirkning i skole, barnehage og barnevern, og man snakker om pasientmedvirkning innenfor helsesektoren. Det at personer som benytter seg av ulike offentlige tjenester gis en rett til medvirkning har blitt en selvfølge i Norge, i mange tilfeller er dette også nedfelt i lovverket. Som for eksempel i *Lov om pasient- og brukerrettigheter* (1999). I §3-1 i denne loven står det blant annet: «Pasient eller bruker har rett til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester. Pasient eller bruker har blant annet rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige tjenesteformer og undersøkelses- og behandlingsmetoder». En annen lov er *Barnevernsloven* (1992) som i §6-3 fastslår: «Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet». Etter 2014 har retten til medvirkning også kommet inn i den norske *Grunnloven* (1814). §104 første ledd er hentet fra FNs barnekonvensjon som har vært nevnt tidligere.

Medvirkning handler altså i stor grad om mulighet til deltakelse og det å bli tatt med på råd før andre aktører tar beslutningene. Innflytelse innebærer også at en aktør påvirker utfallet av beslutningene. Medvirkning og innflytelse, men særlig sistnevnte kan knyttes tett opp til maktbegrepet. For å forstå hva som da ligger i begrepet innflytelse, er det avgjørende at en definerer begrepet og konseptet makt.

I 1997 bestilte Stortinget en maktutredning. Denne utredningen fant sted i perioden 1998-2003. Det ble oppnevnt en forskergruppe i statsråd bestående av forskere fra ulike høyere utdanningsinstitusjoner. Utgangspunktet for utredningen var: «... den norske samfunnsmodellen bygd på det representative demokratiet, med lik rett for alle til å utpeke sine representanter gjennom frie valg» (NOU, 2003:19, 11). Utredningen ga et bilde på hvordan makt er fordelt i Norge, hva som er vilkårene for folkestyret og hvordan folkestyret utvikler seg. Maktutredningen fra 2003 var utgangspunktet for den tidligere nevnte utredningen *Ungdom, makt og medvirkning* fra 2011.

For å bedre forstå begrepene medvirkning og innflytelse, er det viktig å klart definere makt både som begrep og som konsept. I *Maktutredningen* fra 2003 defineres makt som: «... evne til å nå et mål, skape en virkning» (NOU, 2003:19, 11). Fredrik Engelstad peker på at en slik definisjon er et minimum av hva makt er. Han peker på at ved slike definisjoner så må det tydeliggjøres at: «... makt ikke er en «ting» eller et enhetlig medium på linje med penger.». Denne presiseringen fra Engelstad peker på at man i dagligtalen ofte har en tendens til tingliggjøring av makten, og at dette er problematisk da det skaper et uriktig bilde. Makt er langt mer fragmentert og fordelt på langt flere (Engelstad, 2005, 13). Makt finnes i ulike former, og makt forfektes i ulik grad og på ulike måter. Maktutredningen fra 2003 deler makt i tre ulike former: politisk makt, økonomisk makt, ideologisk makt. I denne oppgaven ligger hovedfokuset på den politiske makten.

Bertrand Russell har en litt annen definisjon. Han ser på makt som et kvantitativt konsept som defineres som: «...production of intended effects.» Han trekker frem et eksempel med to kunstnere som begge ønsker å male et bra kunstverk de kan selge for mye penger. Den ene kunstneren lykkes i å male et bra bilde, mens den andre lykkes i å tjene mye penger. Det vil da være vanskelig å estimere hvem som har mest makt, ettersom begge oppnådde ulike tiltenkte effekter. Ifølge Russell avgjøres hvem som har mest makt ut ifra hvem som oppnår flest mulig tiltenkte effekter (Russell, 1986, 19). Denne definisjonen av makt har blitt utfordret av enkelte som hevder at makt ikke handler om produksjon av tiltenkte effekter, men om kapasiteten og evnen til å produsere dem.

Russell hadde en litt annen inndeling av ulike former for makt. Han fokuserte mest på hvordan makt kunne utøves på et individ. Ifølge Russell kunne dette skje ved direkte fysisk makt over en person, som for eksempel frihetsberøvelse. Det kunne også skje ved belønning og straff, for eksempel gjennom økonomiske belønninger eller sanksjoner. Det kan også være gjennom å tilby eller frata en person jobb. Den siste formen for maktutøvelse overfor et individ er innflytelse på den enkeltes holdninger og meninger, for eksempel gjennom propaganda (Russell, 1986, 19). Definisjonene og eksemplene Russell trekker frem viser at han fokuserer mest på viljen til å utøve makt, snarere enn kapasitet til maktutøvelse (Lukes, 1986, 2).

Max Weber fokuserte mye på økonomisk makt, og så på kontroll over økonomiske goder som et viktig verktøy i maktutøvelse. Weber er en av de viktigste skikkelsene i maktteori og han regnes av mange som sosiologiens far. Weber bruker begrepet dominans, som ifølge han selv kan anses som mer spisset enn det mer generelle begrepet makt. Han peker på at sosiale strukturer i stor grad baserer seg på et hierarki der noen vil ha dominans over andre, med det kapitalistiske system som et sentralt eksempel. Dominans eller mer generelt makt, definerer Weber som: «...possibility of imposing one's own will upon the behavior of others» (Weber, 1986, 29). Denne definisjonen viser at Russell langt på vei er enig med Weber i at det i stor grad handler om vilje til maktutøvelse. Weber med sin definisjon viser imidlertid at det også handler om kapasitet noe hans bruk av ordet *possibility* i maktdefinisjonen kan peke mot.

En annen av Webers definisjoner beskriver makt som: «...the probability that one actor within a social relationship will be in a position to carry out his will despite resistance, regardless of the basis which probability rests.». Weber sine definisjoner virker kanskje ved første øyekast å være mer rettet mot enkeltindividers kapasitet og vilje til å utøve makt overfor andre enkeltindivider (Dahl, 1986, 39). Denne definisjonen gjør seg også gjeldende der stater eller statlige myndigheter fungerer som aktør, selv om disse ofte innehar andre egenskaper og verktøy enn enkeltindivider. Som for eksempel voldsmonopol som er en sentral del av Weber sin definisjon av hva som er en stat. Sett med Weber sine øyne vil et ungdomsråd utvise makt dersom de lykkes med å tvinge gjennom en sak de er opptatt av til tross for mostand i et kommunestyre. Et ungdomsråd som for eksempel ønsker å etablere en ny svømmehall, får altså kommunestyret til å vedta det til tross for at det strider mot kommunestyrets egne ønsker. For å oppnå denne makten kan ungdomsrådet ta i bruk Russell sin tredje form for maktutøvelse ved at de skriver innlegg i avisen og gjennomfører kampanjer på sosiale medier.

Felles for Max Weber, Robert Dahl og til dels også Bertrand Russell er at de fokuserer på hvem som har makt, og over hvem de har makt. Robert Dahl mener blant annet at makt er at: «A har makt over B i den grad A kan få B til å gjøre noe som B ellers ikke ville gjort.» (Engelstad, 2005, 19). Dette perspektivet på makt avvises av Hannah Arendt. Ifølge Arendt gir Weber sitt voldsmonopol kun mening dersom man legger til grunn Marx sitt syn på staten som et verktøy for den styrende klassen. Arendt stiller spørsmålet: «Hvis makt og ikke minst staters eksistens knyttes til vold, vil fravær av krig føre til staters forvitring og opphøring av konseptet makt?» Arendt ser på vold og makt som motsetninger heller en komplementære (Arendt, 1986, 71). Den klassiske forståelsen er at makt handler om evnen til å påtvinge andre sin vilje. For at makt skal kunne eksistere må det være noen som gir ordre og andre som følger dem. Arendt mener imidlertid at det bør legges til en ny dimensjon til denne klassiske forståelsen av makt. For hva om man ikke vet hvem som gir ordre eller hvem sin vilje man påtvinges. Arendt kaller dette *the rule of nobody* der byråkrater styrer diverse departement, og der ingen kan ansvarliggjøres (Arendt, 1986, 71).

Vi kan kjenne igjen noe av det som Arendt beskriver med *the rule of nobody*. Se for eksempel på kommuner med formannskapsmodellen, som gjelder de aller fleste kommunene i Norge. Her er det administrasjonen, altså ansatte byråkrater som utreder og uformer saker før de deretter oversendes til politisk behandling. Byråkrater vil med andre ord kunne nyte en stor grad av makt og innflytelse når det kommer til hvordan sakene utredes, uten at de nødvendigvis er i en posisjon der de står frem slik at de kan ansvarliggjøres. Ta igjen eksempelet med svømmehallen. Ungdomsrådet har makt nok til å tvinge denne saken igjennom i kommunestyret. Kommunestyret ber derfor om å få en sak fra administrasjonen på hvordan en slik svømmehall kan bygges. Administrasjonen må da se på egnet areal, kostnader ved bygging og mange andre faktorer, før de da kommer tilbake til kommunestyret med et forslag til vedtak.

I dagligtalen fremstilles makt ofte som noe negativ. Vi hører stadig om politikere som kun er opptatt av makt, og begreper som maktgal og maktsyk anvendes hyppig. Fredrik Engelstad peker på en tvetydighet som eksisterer i maktbegrepet. På den ene siden så snakker man om makt over noen, slik som særlig Dahl og Weber ser ut til å fokusere på. På den andre siden kan man ha makt til noe. Det er særlig sistnevnte som er mest interessant når en diskuterer innflytelsen til ungdomsråd. Engelstad beskriver den andre forståelsen av makt som: «...et moderne samfunn er avhengig av at sosiale institusjoner har tilstrekkelig evne til å regulerer deler av samfunnsborgernes handlinger. Uten en slik evne kan samfunnet ikke fungere. Makt

er derfor klart et gode» (2005, 13). Makt kan med andre ord forstås som en samhandling mellom mennesker til det beste for samfunnet. Arendt trakk frem at hele maktens eksistens beror på at noen gir ordre, mens andre følger dem (Arendt, 1986, 71). Ifølge Weber oppnås dette ved at man påtvinger ens egen mening over på andre. Ser vi på makt heller som et gode for samfunnet kan vi si at makt beror på at noen gis tillit til å gi ordre, mens andre aksepterer og følger dem. Det at noen har makt er dermed et resultat av en samfunnskontrakt, heller enn at en tyrann griper makten.

Poenget med å trekke inn alle disse ulike definisjonene av makt, er for å illustrere bredden og ikke minst kompleksiteten av begrepet. Sannheten er at makt kan bety flere ting ut ifra hva som vektlegges. Som Engelstad også sier, makt er et fragmentert begrep. I denne oppgaven forstås makt i stor grad på samme måte som i *Maktutredningen* fra 2003 (Østerud, Engelstad og Selle, 2012). Makt handler om å nå mål og skape virkning. I mitt tilfelle kan vi si at et ungdomsråd har makt når de kommer med en uttalelse som har en effekt på kommunestyrets endelige avgjørelse.

2.3 Politisk deltakelse og kanaler for politisk deltakelse blant unge

Det at enkeltindivider deltar enten ved å selv stille til valg eller å stemme på kandidater er helt avgjørende for å opprettholde et demokrati. Jan W. van Deth definerer politisk deltakelse helt enkelt som: «citizens' activities affecting politics» (2016, 1). Dette er riktignok en noe forenklet definisjon som det er nødvendig å gå mer i dybden på. I sin bok *On political Equality* refererer Robert Dahl til effektiv deltakelse, som han definerer som: «Before a policy is adopted by the association, all the members of the demos must have equal and effective opportunities for making known to other members their views about what the policy should be». Dahl peker her på effektiv deltakelse blant medlemmene av demokratiet eller *demos*. Det kan argumenteres for at Dahl sin definisjon av effektiv deltakelse ekskluderer de under myndighetsalder som ikke har stemmerett. Et av kravene Dahl mener at et demokrati må oppfylle, er nettopp det å sikre alle medlemmene *equality in voting*. De som i et demokrati ikke har stemmerett kan derfor ikke regnes som medlem av demokratiet (Dahl, 2006, 9). Dette er viktig å avklare med tanke på at ungdomsrådet i stor grad består av medlemmer som er under stemmerettsalder.

I en annen bok *Polyarchy Participation and Opposition* definerer Dahl imidlertid demokrati som: «...a political system one of the characteristics of which is the quality of being completely or almost completely responsive to all its citizens» (1971, 9). Det å være borger er noe som gjerne er fastsatt gjennom lovverket og er tett knyttet opp til en del rettigheter og plikter det enkelte medlem av samfunnet har. Det kan være komplekst å skille mellom medlemskap og medborgerskap. Medborgerskap defineres gjerne som: «In general, qualifications for citizenship reflect a conception of the purposes of the political community and a view about which persons are able to contribute to, or enjoy the benefits of, the common good, or the freedom of the city» (Reeve, 2009, 76). Begrepet *contribute*, som på norsk betyr å bidra, er særlig viktig å merke seg. Som tidligere nevnt har det skjedd en utvikling i synet på unge. Etter ratifiseringen av FNs konvensjon om barns rettigheter i 1991 begynte man å anse unge mennesker som meningsbærende aktører som burde lyttes til, nettopp fordi de hadde noe å bidra med (Ødegård, 2010, 21). Altså har man i større grad begynt å anerkjenne unge som borgere. Derfor kan man si at gitt denne utviklingen i synet på ungdoms deltakelse så vil Dahls demokratidefinisjon fra 1971 også inkludere de under myndighetsalder som medlemmer av demokratiet. Dermed kan vi også overføre Dahl sin definisjon av effektiv deltakelse til ungdomsråd. For at et ungdomsråd skal kunne delta effektivt, må det få mulighet til å gi uttrykk for sitt syn før kommunestyret fatter et politisk vedtak.

En av de mest sentrale skikkelsene innenfor teorien om demokratideltakelse er Jean-Jacques Rousseau og hans sentrale verk om samfunnskontrakten. Her peker Rousseau på at det er mer til deltakelse enn det å bare støtte opp om enkelte institusjoner, som man for eksempel gjør når man stemmer ved valg. Han peker på en psykologisk effekt på deltakere ved at man ikke bare støtter opp om institusjonene, men at man også forstår verdien av dem (Pateman, 1970, 22). Et godt eksempel på det som Rousseau her tar opp, er når personer omtaler det å stemme som sin «borgerplikt». Det å delta i demokratiet blir da noe mer enn bare et privilegium, det blir også en plikt fordi man forstår at for å opprettholde en demokratisk orden, er deltakelse helt avgjørende.

Mot slutten av 1960-tallet begynte statsvitere å fokusere mer på deltakelse i demokratiet. Frem til dette hadde politisk deltakelse en relativ liten plass innen demokratiteori. Schumpeter beskriver demokrati som en politisk metode. Ganske enkelt en måte å treffe beslutninger på (Pateman, 1970, 22). Schumpeter kritiserer datidens etablerte demokratiteori, holdningen om

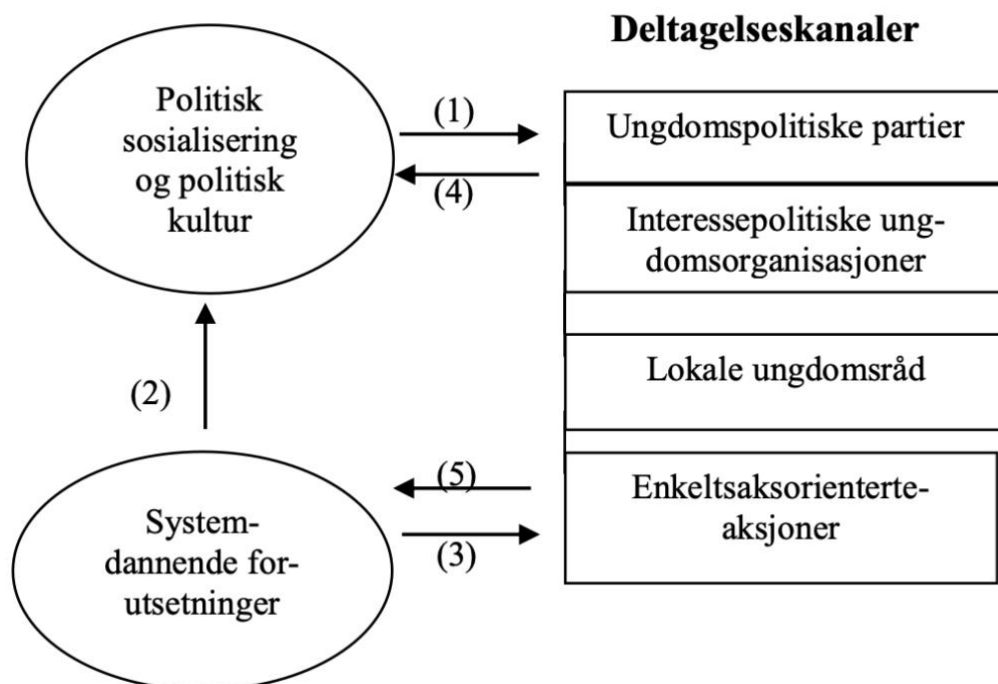
at «folket» har en klar og rasjonell mening knyttet til hvert enkelt spørsmål og at de bruker sine demokratiske rettigheter til å velge representanter som vil sørge for at deres mening følges. Han mener at den «klassiske doktrinen» innen demokrati baserer seg på en urealistisk forventning om enkeltindividers deltakelse (Schumpeter, 2006, 269). Schumpeter tilbyr istedenfor en definisjonsom han ser som langt mer i tråd med empirien på feltet: «the democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote» (Schumpeter, 2006, 269). Selv om demokrati ikke er det som omtales mest i denne oppgaven, er det likevel naturlig å trekke det inn ettersom at det henger så tett sammen med deltakelse.

I boken *Participation and democratic theory* diskuterer Carole Pateman hvordan politisk deltakelse kan forstås. Teorier rundt deltakelsesdemokratiet er bygget på at de ulike institusjonene og enkeltindividene må sees i en sammenheng. Ifølge Pateman er det ikke tilstrekkelig for demokratiet at man kun har sentrale representative institusjoner som for eksempel et parlament. Pateman argumenterer for at det også må finnes institusjoner som bidrar med utdanning og som skaper en kultur for deltakelse (Pateman, 1970, 22). Pateman sine argumenter kan i stor grad minne om det Rousseau også argumenterer for.

En annen som også skriver om deltakelse, er Guro Ødegård. I hennes bok *Motløs Ungdom* skiller hun mellom fire ulike kanaler for politisk påvirkning. Partikanalen er kanskje den mest sentrale i et representativt demokrati. Gjennom medlemskap i et politisk parti har enkeltindividet flere rettigheter og muligheter for påvirkning. Partimedlemmer i Norge er gjerne med på utforming av partiprogram og utforming av partilister med kandidater som stiller til valg (Ødegård, 2010, 19). Den andre kanalen som trekkes frem er den korporative kanalen. Norge har et stort mangfold av organisasjoner som opererer i sfæren som ofte omtales som sivilsamfunnet. Sivilsamfunnet er adskilt fra staten og her finnes det ulike organisasjoner som blant annet bidrar til sosialisering og politisk engasjement (Ødegård, 2010, 20). Et eksempel på dette kan være ulike fagorganisasjoner og humanitære organisasjoner.

Den tredje kanalen for politisk deltakelse, som også er den som er mest relevant for denne oppgaven, er forvaltningens brukerkanal. Med utvidelse av velferdsstaten og økt autonomi for byråkratiet, så man behovet for å opprette ulike konsultative råd for de som blir direkte påvirket av de politiske beslutningene som fattes (Ødegård, 2010, 21). I 2009 hadde 80 prosent av kommunene i Norge et ungdomsråd (Børhaug, 2021, 143). Forvaltningens brukerkanal kan i

likhet med de to tidligere nevnte kanalene for politiske deltakelse, defineres som konvensjonelle kanaler (Ødegård, 2010, 21). Den fjerde og siste kanalen Ødegård trekker frem er den litt mer ukonvensjonelle kanalen, aksjonskanalen. Ødegård mener imidlertid at det er noe upresist å kalle dette for en ukonvensjonell kanal ettersom den begynner å bli nokså utbredt. Skolestreiken for klima er et godt eksempel der tusenvis av skoleelever tok til gatene for å protestere mot myndighetenes klimapolitikk. Aksjonskanalen kan ifølge Ødegård heller defineres som enkeltsaksorienterte aktiviteter (Ødegård, 2010, 22). Det kan være deltakelse på demonstrasjoner mot nedleggelse av nærskolen, eller å støtte en underskriftskampanje fra Amnesty om å frigjøre politiske fanger i Kina. I Norsk senter for forskningsdata (NSD) sin skolevalgundersøkelse blir norske elever stilt spørsmål om politikk og politisk deltakelse. Resultatene fra undersøkelsen gjort i 2017 viste at 12 prosent av elevene svarer at de har signert underskriftskampanjer, mens fem prosent svarer at de har deltatt på demonstrasjoner, aksjoner eller liknende (Solhaug, 2021, 84).

Figur 2.1 Ødegårds modell av Ungdoms politiske kretsløp (Ødegård, 2011, 8)

Figur 2.1 er Guro Ødegård sin modell *Ungdoms politiske kretsløp*. Ødegård sin modell bygger på noen sentrale konklusjoner i den svenske maktutredningen fra 1980-tallet som slo fast at den politiske interessen i stor grad var avhengig av at det fantes kanaler for å utføre politiske handlinger (Ødegård, 2011, 8). Ødegård sin modell er i så henseende: «...et forsøk på å tydeliggjøre faktorer og mekanismer som bidrar til å styrke den politiske sosialiseringsspross for unge» (Ødegård, 2011, 8). I den øverste sirkelen til venstre i modellen ser vi det som er å regne for utgangspunktet for ungdommer sitt politiske kretsløp. Politisk sosialisering og politisk kultur er en viktig forutsetning for politisk ungdomsengasjement ifølge Ødegård sin modell. Den nederste sirkelen representerer de forutsetningene for engasjement som oppstår som følge av for eksempel en villet politikk. Ødegård referer til dette som systemdannede forutsetninger. Til høyre i modellen finner vi de ulike deltakelseskanalene som ble gjennomgått tidligere. Pilene representerer sammenhengen mellom de ulike deltakelseskanalene og de mer grunnleggende faktorene som fremmer deltakelse. Ser vi for eksempel på lokale ungdomsråd som er mest relevant for oppgaven, knyttes disse gjerne opp mot de systemdannede forutsetningene. Et viktig poeng Ødegård fremhever i sin forklaring av modellen, er å vektlegge at ungdommens politiske kretsløp stadig er i endring (Ødegård, 2011, 9).

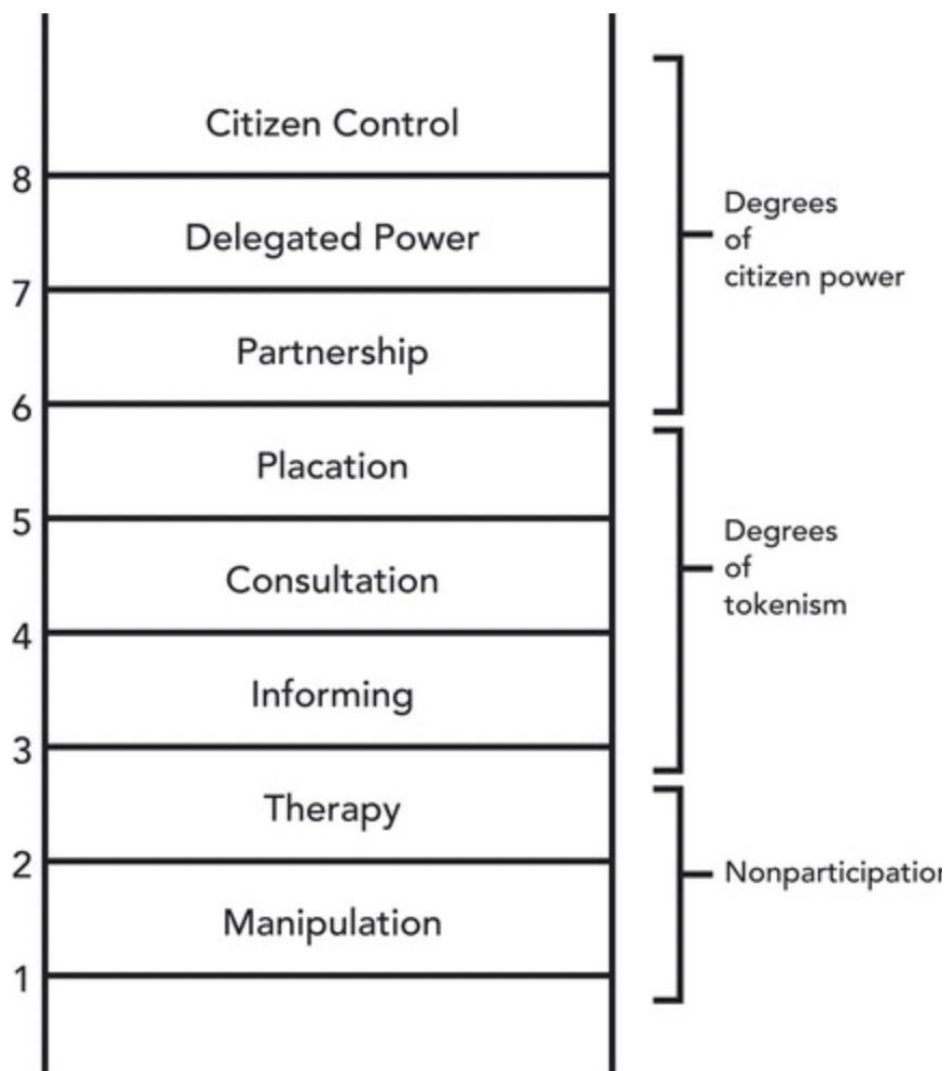
Det som gjør denne modellen særlig relevant for denne oppgaven, er at den knytter sammen begrepene deltakelse og innflytelse. For at noen skal kunne ha innflytelse er muligheten for deltakelse gjennom politisk handling, en viktig forutsetning. For et ungdomsråd vil derfor innflytelse henge nøye sammen med i hvor stor grad politisk og administrativ ledelse tilrettelegger for at ungdomsrådet får uttale seg i saker.

2.4 Sherry Arnsteins «ladder of citizen participation»

I definisjonen av maktbegrepet er det, som tidligere nevnt, mye fokus på hvem som har makt og over hvem. I demokratier knyttes makt ofte til deltakelse, enten det er gjennom det å stemme ved valg, eller gjennom andre kanaler. Sherry Arnstein revolusjonerte hvordan myndigheter og byråkrater så på innbyggernes deltakelse med sin artikkel fra 1969 som ble publisert i *Journal*

of the American Institute of Planners (Gaber, 2019, 188). I artikkelen presenterte Arnstein en modell for innbyggerdeltakelse som også har blitt brukt av norske byråkrater. Arnstein fikk inspirasjon etter å ha jobbet som sjefsrådgiver for innbyggerdeltakelse i The Department of Housing and Development. Arnstein peker på at: «...citizen participation is a categorical term for citizen power». Arnstein starter sin artikkel med å sammenligne innbyggerdeltakelse (citizen participation), med spinat. Det er ikke nødvendigvis det som smaker best, men det er sunt. Denne sammenligningen illustrerer tydelig at artikkelen er skrevet fra standpunktet til en byråkrat (Arnstein, 1969, 216). I artikkelen skiller Arnstein mellom to ulike grupper, *the haves* og *the have nots*. I denne sammenhengen, og for enkelthets skyld vil jeg referere til makthavende myndigheter og innbyggere.

Modellen Arnstein presenterer i artikkelen er *the ladder of citizen participation* eller deltakelsesstigen. Stigen har åtte ulike trinn fordelt på tre ulike nivåer av innbyggerdeltakelse. Nederst på stigen finner vi ikke-deltakelse (Arnstein, 1969, 217). Trinnene på dette nivået kan skape en illusjon av deltakelse, men hensikten er ikke å gi innbyggere mulighet til deltakelse, men heller å belære eller «kurere» innbyggerne for deres behov til å delta. Trinn tre og fire går inn under det som kalles tokenisme. Selve begrepet tokenisme brukes ofte i sammenhenger der man involverer ulike minoriteter, som ellers ikke har noe de skulle ha sagt. I dette tilfellet handler tokenisme om at man gir innbyggere en form for symbolsk makt der de blir hørt og har en stemme, uten at de har noen form for reell innflytelse. Trinn fem hører også til under nivået tokenisme, men dette trinnet gir en høyere grad av innflytelse enn trinn tre og fire. På det høyeste nivået finner vi trinn seks, syv og åtte. Dette nivået er innbyggermakt, som ifølge Arnstein tilsvarer innbygger-deltakelse. På disse trinnene har innbyggerne mulighet til å delta og en reell innflytelse (Arnstein, 1969, 217).

Figur 2.2. Arnsteins «Ladder of citizen participation»
(Arnstein, 1969, 217).

Det første trinnet på stigen er manipulasjon, der innbyggere får en falsk følelse av deltakelse når de i realiteten fungerer som et verktøy for makthavere (Arnstein, 1969, 218). Si at man for eksempel i en kommune ønsker å utvikle et sentrumsområde. Politikerne har en tydelig formening om hva de ønsker, men innser at de må sette ned et innbyggerpanel som kan komme med sine synspunkter rundt prosjektet. Politikerne kan da rigge et panel slik at de langt på vei støtter opp om det som er politikernes intensjoner. Resultatet er at innbyggerne føler seg hørt, når de egentlig i realiteten bare har gitt sin tilslutning til makthavernes vilje.

Rett over manipulasjon finner vi det Arnstein omtaler som: *Therapy*. Arnstein beskriver terapi som: «...both dishonest and arrogant». Antakelsen er at maktesløshet stammer fra en forvrengt virkelighetsoppfatning (Arnstein, 1969, 218). Det blir derfor satt i gang tiltak for å endre denne virkelighetsoppfatningen, fremfor å håndtere det mulige, og i mange tilfeller det reelle, samfunnsproblemet som ligger bak. Arnstein viser til et eksempel der en far har mistet sin sønn grunnet grov uaktsomhet fra sykehusets side. Fremfor å etterforske sykehusets praksis, for å forhindre flere slike tragiske dødsfall, blir faren tilbudt terapi for å bedre håndtere sønnens dødsfall (Arnstein, 1969, 219).

Det tredje trinnet på stigen, som også er første trinn innenfor det tokenistiske nivået, er informering. Altså der myndighetene informere sine innbygger om deres rettigheter, plikter og muligheter. Dette er et avgjørende trinn, da alle andre trinn på veien mot reell deltakelse og innflytelse avhenger av at den enkelte er informert. Samtidig gir ikke dette trinnet mulighet til medvirkning og innflytelse, da informasjonen kun beveger seg i en retning fra myndigheter til innbyggere (Arnstein, 1969, 219). Et eksempel kan være at politisk ledelse gir ut informasjon om nye smittevernsrestriksjoner under en pandemi, uten at innbyggerne gir tilbakemelding på eller har innflytelse over restriksjonen som innføres.

Det fjerde trinnet kaller Arnstein for konsultasjon. Dette er når myndigheten inviterer innbyggerne til å komme med innspill. I likhet med det forrige trinnet, er dette et viktig skritt på veien mot full deltakelse. Dette trinnet er likevel på det tokenistiske nivået, da innbyggerne ikke har noen garantier for at deres innspill blir tatt til følge (Arnstein, 1969, 219). Et typisk eksempel er når for eksempel statens vegvesen kaller inn til et folkemøte for innbyggere som blir berørte av byggingen av en ny vei. På slike møter får innbyggerne som regel mulighet til å komme med innspill til vegvesenets planer, det er imidlertid ingenting som hindrer vegvesenet fra å ignorere de innspillene som kommer.

På toppen av det tokenistiske nivået finner vi det Arnstein referer til som *placation*, som kan oversettes til plassering. I praksis innebærer dette at en liten gruppe mennesker, som gjerne er underrepresentert i andre beslutningsorgan, plasseres i ulike råd som gjør vedtak og kommer med innspill. Alle norske kommuner og fylkeskommuner har i dag partssammensatte utvalg-administrasjonsutvalg der representanter fra politisk ledelse, administrativ ledelse, samt representanter fra fagorganisasjoner som organiserer kommunale eller fylkeskommunale

ansatte behandler saker som berører de ansatte, alt fra bemanning og sykefravær til generelt arbeidsmiljø. Arnstein presiserer imidlertid at et kjennetegn ved dette trinnet er at det er den makthavende myndighet som har majoriteten av plassene i slike råd. De innspillene som da kommer fra slike råd, blir kun sendt videre dersom den makthavende myndighet godtar det (Arnstein, 1969, 220). I *Kommuneloven* (2018) står det i §25 punkt 2 at: «Administrasjonsutvalget sammensettes av representanter for kommunen eller fylkeskommunen og de ansatte. De ansattes representanter velges av og blant de ansatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for kommunen eller fylkeskommunen». Dermed slår altså loven fast at det er myndighetene som skal ha flertall, noe som i realiteten betyr at alle uttalelser som kommer fra rådet må godtas av myndighetene.

Det første trinnet på stigen øverste nivå, er det Arnstein kaller for partnerskap. På dette trinnet distribueres medvirkning og innflytelse gjennom forhandlinger mellom innbyggere og makthavende myndigheter. Slike forhandlinger er mest effektive når innbyggerne velger noen representanter til å snakke på deres vegne. I slike partnerskap har innbyggerne til en viss grad innflytelse over de beslutningene som tas (Arnstein, 1969, 221). Et eksempel på dette kan være lønnsforhandlinger mellom fagbevegelsen og staten som arbeidsgiver. Her forhandler representanter fra myndighetene og representanter for arbeidstakere om lønns- og arbeidsvilkår.

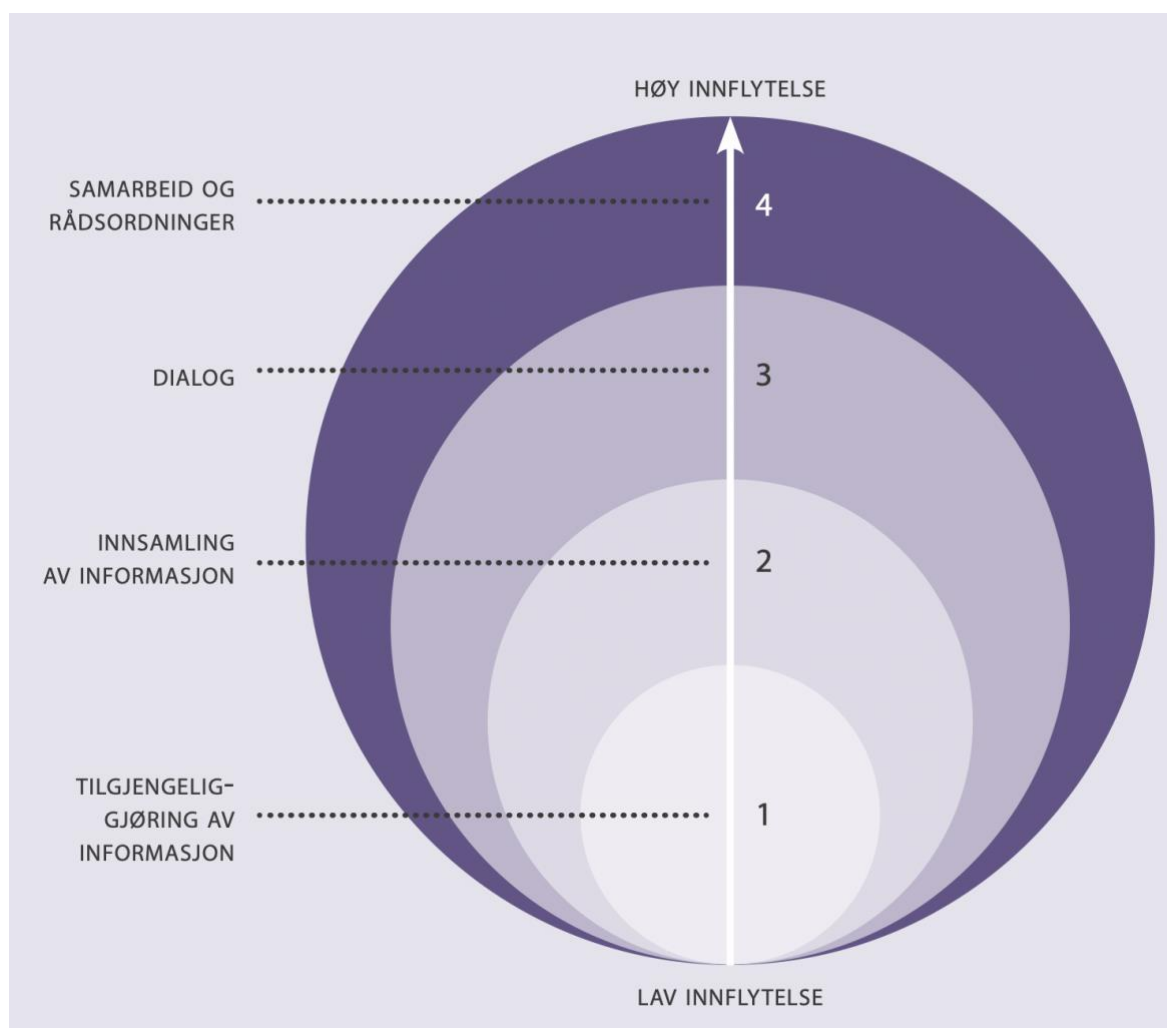
I noen tilfeller kan forhandlinger føre til at innbyggerne havner i en posisjon der de kan overkjøre de makthavende myndigheter. Dette trinnet kan minne litt om trinn fem, plassering. Forskjellene er at på trinn syv av stigen, så er det innbyggerne som har flertall (Arnstein, 1969, 222). Norske kommuner er i dag pålagt å ha elderråd, som kommer med uttalelser til politiske utvalg og kommunestyret/bystyret i saker som berører den eldre delen av befolkningen, enten det er aktivitetstilbud eller sykehjemsplasser. I teorien kan slike råd bestå av et innbyggerflertall, selv om det er kommunestyret eller fylkestinget som velger rådets medlemmer. I *Kommuneloven* står det ingenting om hvem som skal ha flertall i dette rådet, slik det sto om administrasjonsutvalget (*Kommuneloven*, 2018).

På toppen av stigen finner vi innbyggerkontroll. Arnstein ser på dette som selve toppen av innbyggerdeltakelse. Og selv om man skal være forsiktig med å hevde at noen har fullstendig kontroll, så innebærer dette trinnet at innbyggerne styrer på både utforming og gjennomføring av vedtak (Arnstein, 1969, 223). Det er vanskelig å finne gode eksempler på dette. Noen kan hevde at barnehager med foreldrestyrer kan være et eksempel på innbyggerkontroll.

Selv om Arnstein sin modell peker på en del interessante aspekter ved innbyggerinnflytelse, så har den også enkelte svakheter. En av svakhetene som Arnstein selv peker på med sin modell, er at de åtte trinnene ikke nødvendigvis er dekkende for alle de ulike deltakelsesprogrammene, enten det er ungdomsråd, eldreråd eller andre. Hensikten med Arnstein sin modell er å tydeliggjøre det skillet som eksisterer mellom de som har makt i et samfunn og de som i utgangspunktet ikke har det. Det modellen ikke nødvendigvis tar høyde for er at de to gruppene ikke er homogene. Internt i hver gruppe finnes det utallige variasjoner, som ikke lar seg plassere innenfor rammene av en modell.

2.5 Innflytelsessirkelen

Selv om det er over femti år siden Arnstein skrev sin artikkel der hun introduserte innflytelsesstigen, så er den fremdeles relevant i dag, også i Norge. Kommunal- og moderniseringsdepartementet la i 2014 frem en veileder for medvirkning i planlegging, som hadde som hensikt å hjelpe kommuner og fylkeskommuner med å tilrettelegge for: «økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Denne modellen som kalles for *innflytelsessirkelen* er tydelig inspirert av Arnstein sin modell.

Figur 2.3. Kommunaldepartementets innflytelsessirkel
(Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014)

Selv om departementet har gjort noen justeringer i sin modell, som de kaller innflytelsessirkelen, er det likevel tydelig at denne modellen bygger på Arnstein sin innflytelsesstige, noe som ytterligere underbygger modellens relevans. En forskjell på de to modellene er at i Arnstein sin stige, så er trinnene noe man klatrer forbi, mens i modellen fra kommunaldepartementets veileder fungerer hver sirkel mer som et utgangspunkt som en bygger videre på. For at en skal ha høy innflytelse er man avhengig av samtlige av de fire sirklene i modellen.

Når det gjelder ungdomsråd kan disse plasseres på flere ulike trinn på innflytelsesstigen. Enkelte vil hevde at ungdomsrådet hører til på et av de lavere trinnene, mens andre vil kunne hevde at ungdomsrådene burde ligge på et av trinnene på det øverste nivået av stigen. Det finnes ingen fasitsvar på dette, og det vil nok være enkelte variasjoner fra ungdomsråd til ungdomsråd. Både Arnstein sin innflytelsesstige og Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin innflytlessirkel vil bli mer grundig gjennomgått og diskutert i forbindelse med analysen av resultatene fra spørreundersøkelsen og intervjuene.

I gjennomgangen av teorien er det tydelig at begrepene deltakelse, innflytelse og makt er tett knyttet opp til hverandre. Deltakelse står som en viktig forutsetning, og må være til stede før en kan snakke om innflytelse og medvirkning. Deltakelse må imidlertid være mer enn bare det å støtte opp om institusjoner, den må være meningsfull og må således bidra til å fremme engasjement hos den enkelte. En slik deltakelse vil kunne lede til innflytelse i saker, og som igjen kan føre til en makt hvor man skaper en virkning. For et ungdomsråd er det derfor ikke bare viktig at ledelsen i kommunen tilrettelegger for at ungdomsrådet kan delta i de politiske prosessene, de må også sørge for at de blir gitt mulighet til å være med på utformingen av de politiske løsningene.

2.6 Hvilke faktorer påvirker følelsen av innflytelse?

Denne oppgaven handler om ungdomsråds følelse av innflytelse. For å forstå hva som påvirker følelsen av innflytelse har jeg tatt for meg fem hypoteser. Disse hypotesene ser følelse av innflytelse opp mot forhold, som fra et teoretisk standpunkt, burde ha noe å si for om et ungdomsråd føler at det har innflytelse.

I Europa har man over lengre tid sett en utvikling der små kommuner blir slått sammen til større enheter. I Norge har vi hatt en kommunereform der 119 kommune ble slått sammen til 47 nye kommuner fra 1.januar 2020. Også land som Danmark og Nederland har hatt kommunereformer der små kommuner blir slått sammen, sistnevnte har også et langsiktig mål om at hver kommune skal ha minimum 100 000 innbyggere. Denne trenden har satt fyr på debatten om hvordan kommunestørrelse påvirker deltakelse i demokratiet (Houwelingen, 2017, 409). Ut av denne

debatten har det kommet frem to ulike synspunkter som Joshua McDonnell skriver om i sin artikkel *Municipality size, political efficacy and political participation: a systematic review*, fra 2020. De to motstridende synspunktene som McDonnell beskriver omtales som: *Small is beautiful* og *Large is lively*. Det førstnevnte synspunktet baserer seg på hypotesen om: «...those in smaller municipalities will feel more efficacious and, as a result, will participate at higher rates than those in larger municipalities.» (McDonnell, 2020, 334). Tilhengere av dette synspunktet hevder altså at mennesker bosatt i mindre kommuner vil føle en større effekt av sin deltakelse, og dermed delta i større grad enn mennesker bosatt i større kommuner.

Det andre synspunktet *Large is lively* vektlegger at større kommuner gjerne vil ha et større spektrum av ansvarsoppgaver. Ta regionsreformen i Norge som et eksempel. Her skulle 19 fylker slås sammen til 11, og til gjengjeld skulle flere statlige oppgaver overføres til de nye fylkene. Flere oppgaver betyr flere politiske saker som kan skape økt deltakelse blant innbyggerne. En annen ting som vektlegges av tilhengere av dette synspunktet er at større kommuner ofte har en mer heterogen befolkning i motsetning til mindre kommuner som gjerne er mer homogene. Holdningen er at en mer heterogen befolkning skaper større skillelinjer i befolkningen, noe som igjen fører til mer konflikt i politikken. Ser man på politikken som «oss» mot «dem», kan dette ha en mobiliserende effekt.

I Houwelingen sin artikkel fra 2017 gjøres det en metastudie i tillegg til en mer dyptgående case-studie av valg i Nederland. Resultatet av disse undersøkelsene viste ifølge Houwelingen at politisk deltakelse synker når størrelsen på kommunen øker. Undersøkelsene McDonnell gjorde, som la grunnlaget for den artikkelen som er referert til tidligere, baserte seg på en systematisk gjennomgang av ulik litteratur på dette feltet. 352 søkeresultat i Google Scholar ble silt til det kun gjensto 9 stykker som til sammen inneholdt 21 ulike undersøkelser om forholdet mellom kommunestørrelse og effekt av politisk deltakelse (McDonnell, 2020, 339). Den systematiske gjennomgangen så på både den eksterne og interne effekten av politisk deltakelse. Både Houwelingen og McDonnell trakk den samme konklusjonen, at mennesker får mer ut av sin politiske deltakelse i mindre kommuner enn de får i større kommuner.

I tillegg til artiklene Houwelingen og McDonnell, skrev Dahl og Tufte i 1973 boken *Size and Democracy*, som også omhandler hvordan størrelse på enheter, som kommuner, påvirker demokratiet. I Norge er det produsert flere ulike rapporter som har sett nærmere på hvordan kommunestørrelse påvirker lokaldemokratiet. I rapporten *Nye veier til godt lokaldemokrati?* fra 2019 pekes det på at små kommuner kan ha et demokratisk fortrinn ved at det er kort vei fra

innbyggere og opp til kommunens fremste politikere (Gjertsen et.al., 2019). Det kan tenkes at dette også gjør seg gjeldende for ungdomsråd. Med dette teoretiske bakteppe, vil det være interessant å se nærmere på om det er noe hold i påstanden om at man i små kommuner opplever at veien til makten er kortere. Skulle dette vise seg å være tilfelle, kan man påstå at ungdomsråd i små kommuner vil føle at de har større innflytelse enn ungdomsråd i større kommuner. Med bakgrunn i dette skal jeg se på følgende hypotese: «Ungdomsråd i mindre kommuner vil føle på en større innflytelse enn ungdomsråd i store kommuner.»

I et forskningsbasert notat fra Institutt for samfunnsforskning fra 2011 om Medborgerskap, politisk deltagelse og makt sett fra et ungdomsperspektiv, påpeker Ødegård at ungdomsråd ikke har noen formell makt. Ødegård mener at deres innflytelse og legitimitet kommer fra politikernes vilje til å lytte. Forskning som er gjort på feltet viser at det er viktig for medlemmer av et ungdomsråd å føle seg hørt, og at det er nettopp dette som kan avgjøre videre deltakelse og engasjement. I sin artikkel fra 2005 trekker Teige frem et annet interessant aspekt som Ødegård referer til i sitt notat: «Teiges forskning viser at vel så viktig som det faktiske resultatet av arbeidet i ungdomsrådet, er medlemmenes opplevelse av å bli hørt 'der og da' av myndighetspersonene.» (Ødegård, 2011, 23). Med bakgrunn i Teige sin forskning, så vel som andre studier gjort på dette feltet, er det da interessant å se nærmere på hypotesen om at: «Ungdomsråd der politikerne ikke møter vil i større grad si at de har liten innflytelse enn ungdomsråd i der politikerne møter». Med den eksisterende teorien på feltet er det nærliggende å tenke seg at det å ha politikere til stede på møtene, vil ha noe å si på følelsen av innflytelse hos medlemmene av ungdomsrådet. Den andre hypotesen blir med bakgrunn i dette: «Ungdomsråd der politikerne ikke møter vil i større grad si at de har liten innflytelse enn ungdomsråd i der politikerne møter.»

Det tredje hypotesen omhandler ungdomsrådenes møtehyppighet. Påstanden er at det er en sammenheng mellom møtehyppighet og følelse av innflytelse. En rapport fra Telemarksforskning viser at det er en del fordeler knyttet til møtehyppighet. Rapporten sier blant annet at relativt hyppige møter gjør at råd som eldreråd og ungdomsråd får mulighet til å uttale seg i saker med korte frister, for eksempel hastesaker som det har vært en del av i forbindelse med håndteringen av Covid-19-pandemien. En annen ting som kommer frem av rapporten er at relativt hyppige møter øker kompetansen og gir mer mengdetrening blant medlemmene av et råd. Dette er særlig viktig for ungdomsrådet (Møller, et.al., 2022). Dersom hypotesen om møtehyppighet skal styrkes må det altså være grunn til å tro at møtehyppighet,

som igjen fører til økt kompetanse hos et ungdomsråd, henger sammen med følelsen av innflytelse. Den tredje hypotesen blir derfor: «Det er en sammenheng mellom møtehyppighet og følelse av innflytelse hos ungdomsråd.»

Den fjerde hypotesen baserer seg i stor grad på funnene i rapporten kalt: *De unge stemmene*. Rapporten tar blant annet opp måten ungdomsrådet velges på. Her viser rapporten til en Ekspertgruppe fra 2009 som hadde som oppgave å utrede ungdoms deltakelse og innflytelse. Ekspertgruppen skrev blant annet at: «... spørsmålet om representativitet henger sammen med legitimitet; at organenes status vil styrkes dersom de kan sies å være valgt av og/eller representere store deler av ungdomspopulasjonen.» (Knudzon og Tjerbo, 2009). Ekspertgruppen anbefaler videre at det etableres klare nasjonale retningslinjer om at ungdomsrådene skal velges av skolene selv. Det er basert på denne rapporten at jeg tar for meg måten ungdomsråd velges på, og at jeg trekker et skille mellom ungdomsrådene som velges av elevene selv og ungdomsrådene som velges av skolen eller kommunen. Hypotesen blir derfor følgende: «Ungdomsråd som utnevnes av elevmassen vil føle på en større innflytelse enn ungdomsråd som utnevnes av skolen eller kommunen.»

Den siste hypotesen jeg skal nærmere på i denne oppgaven er knyttet til antall saker ungdomsrådet gir innspill på. Jeg skal undersøke om et ungdomsråd som gir innspill i få saker vil føle at de har mindre innflytelse enn ungdomsråd som gir innspill i mange saker. Denne hypotesen henger tett sammen med hypotesen om møtehyppighet, da mengden saker ungdomsrådet gir innspill på med all sannsynlighet vil avhenge av hvor ofte ungdomsrådet møtes og hvor aktive de er som aktør opp mot kommunestyret. Dermed er det mye av de samme teoriene som legges til grunn for hypotesen: «Ungdomsråd som gir innspill i få saker vil føle at de har mindre innflytelse enn ungdomsråd som gir innspill i mange saker».

3. Metode

I dette kapittelet skal jeg ta for meg de ulike metodene som har blitt brukt for å bearbeide og analysere dataen jeg har samlet inn. Først kommer jeg med noen innledende betraktninger rundt metodevalg. Deretter ser jeg litt overordnet på kvalitativ, kvantitativ og kombinerte metoder. Etter dette tar jeg for meg det opplegget som ligger til grunn for denne oppgaven og hvordan jeg har gått frem i prosessen med innsamling av data. Avslutningsvis går jeg igjennom de etiske vurderingene som har blitt gjort underveis i arbeidet i tillegg til at jeg ser på reliabilitet og validitet.

3.1 Betraktninger rundt valg av metode

Denne oppgaven baserer seg i stor grad på kombinerte metoder. Det å skulle måle ungdomsrådenes syn på egen innflytelse kan by på enkelte utfordringer, og det kan derfor være hensiktsmessig å tilnærme seg problemstillingen fra flere ulike vinkler. Ved å sende ut spørreskjema til alle ungdomsrådene i samtlige norske kommuner vil jeg få en oversikt over hvordan de ulike ungdomsrådene fungerer og hvordan de ser på sin egen innflytelse. Spørreskjemaet vil bli fylt ut av ungdomsrådene selv, fortrinnsvis i plenum, men utfyllingen av spørreskjemaet kan også delegeres til et medlem i rådet. Spørreskjemaet vil bestå av spørsmål av både kvantitativ og kvalitativ karakter. Det høye antallet av enheter gjør imidlertid at dataene fra spørreskjemaet kan behandles kvantitativt

Problemstillingen omhandler ungdomsrådenes oppfatning av egen innflytelse, men også hva som ligger bak denne oppfatningen. For å få større klarhet i dette vil jeg ta for meg et utvalg av kommuner, deretter vil jeg gjennomføre intervju med et medlem av ungdomsrådet, samt en ansatt i administrasjonen med særlig ansvar for oppfølgingen av ungdomsrådet. Ved å benytte intervju vil jeg kunne oppnå en dypere forståelse av hvilke faktorer ungdomsrådene selv mener gir dem innflytelse, og hvilke faktorer som eventuelt ikke gjør det. Kommunene blir valg ut ifra hvordan de svarer på spørreskjemaene. Intervjuene vil i stor grad fungere som et supplement til spørreskjemaet, og spørsmålene som stilles i intervjuet, vil være utdypninger av spørsmålene som ble stilt i spørreskjemaet.

Jeg vil i denne delen av oppgaven redegjøre for kvalitativ, kvantitativ og kombinerte metoder, hva som kjennetegner de ulike metodene og hvilke svakheter og styrker de har. Deretter skal jeg ta for meg de spesifikke metodene jeg skal anvende for datainnsamlingen, som er spørreskjema og intervju. Jeg vil også diskutere svakheter og eventuelle fallgruver som kan oppstå når man anvender de to metodene. Etter dette vil jeg vurdere validiteten og reliabiliteten, med særlig vekt på den interne og eksterne validiteten, før jeg avslutningsvis går igjennom en del etiske vurderinger knyttet til bruken av de ulike metodene.

3.2 Kvalitativ og kvantitativ metode

John Gerring definerer *social sciences* eller samfunnsvitenskap som: «...a scientific study of human action focusing on elements of thought and behavior that are in some degree social». Altså er det en disiplin som ser på ikke-biologisk adferd hos mennesker (Gerring, 2012, 1). I samfunnsvitenskapen skiller en ofte mellom to ulike forskningsmetoder, kvalitativ og kvantitativ metode. En kvalitativ metode baserer seg i stor grad på tekstdata, mens en kvantitativ metode baserer seg mer på talldata (Ringdal 2018, 24). Gerring definerer kvalitativ metode som: «...inferences based primarily on a few dataset observations (insufficient to form the basis for statistical analysis) and/or lots of causal-process observations» (Gerring, 2012, 362). Typiske metoder som kan regnes for å være kvalitative er blant annet casestudier, små N-analyser og konseptanalyser (Brady og Collier, 2010, 15-16). Brady og Collier definerer kvantitativ metode som: «... an approach based on regression analysis, econometric refinements on regression, and the search for statistical alternatives to regression models in contexts where specific regression assumptions are not met» (Brady og Collier, 2010, XVI). Kvantitativ metode kan også beskrives som: «...any inference based on large numbers of dataset observations, that is, statistical analysis» (Gerring, 2012, 362). Kvantitativ metode brukes altså i tilfeller der det er snakk om større dataset.

Hvilken metode som brukes påvirkes i stor grad av problemstillingen man har. Man kan for eksempel ha en kvalitativ tilnærming med en analytisk beskrivelse, altså at målet er å tilegne seg en dypere forståelse av et fenomen. Den kvantitative tilnærmingen vil gjerne gå mer i

retning av statistisk generalisering, altså at målet er å kunne si noe generelt om en større populasjon (Grønmo 2016, 144). I denne oppgaven har jeg en problemstilling som kombinerer disse to, noe som er helt naturlig ettersom at jeg har benyttet både kvantitativ og kvalitativ metode. Den kvantitative delen av problemstillingen fokuserer på hvordan ungdomsråd i Norge på generelt grunnlag opplever sin innflytelse. Den kvalitative delen av problembeskrivelsen fokuserer på hva som er de bakenforliggende årsakene til at noen ungdomsråd føler at de har liten innflytelse.

Selve formuleringen av spørsmål i problemstillingen kan også gi en indikator på hvilken metode som benyttes. Spørsmål av en mer deskriptiv karakter som begynner med «hva» eller «hvordan», peker ofte mot en kvalitativ metode. Spørsmål som forsøker å forklare et fenomen, og som da gjerne begynner med «hvorfor» peker mer i en kvantitativ retning (Ringdal, 2018, 25). I denne oppgaven begynner riktignok den kvantitative problemstillingen med «hvordan», men måten spørsmålet stilles på peker i likevel i retning av en kvantitativ tilnærming. Spørsmålet legger opp til en generalisering av kommunale ungdomsråds følelse av innflytelse.

Det finnes også andre måter å skille mellom de to metodene på, både i hvordan de går frem for å samle inn data, men også for hvordan de behandler dataen etter at den er samlet inn. Brandy og Collier tar utgangspunkt i fire dimensjoner som viser forskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Den første dimensjonen handler om målnivå. Det er noe ulik oppfatning av denne, men på generelt grunnlag kan vi si at kvantitative metoder vil oppnå et høyere målnivå enn kvalitativ metode. Høyere målnivå gir mer analytisk tyngde, samtidig så baseres det på ganske komplekse antakelser av logiske sammenhenger (Brandy og Collier, 2010, 178).

Den andre dimensjonen handler om størrelsen av utvalget eller N som det ofte er omtalt som i statistikker. Ved bruk av kvalitativ metode er utvalg som regel mye lavere enn når man benytter kvantitativ metode (Brandy og Collier, 2010, 178) Tar vi denne oppgaven som eksempel var det 105 kommuner som besvarte spørreskjemaet, mens fire deltok på intervju. Den store forskjellen på utvalgsstørrelsen skyldes nok delvis at man har ulike formål med forskningen når man benytter kvalitativ metode enn når man benytter kvantitativ metode. Ved bruk av kvalitativ metode er målet gjerne: «...å få en mer helhetlig forståelse av spesifikke forhold eller utvikle hypoteser og teorier» (Grønmo, 2016, 280). I kvantitativ metode er det ofte et mål å kunne generalisere ut ifra et stort utvalg, formålet blir da å finne sammenhenger og årsaksforklaringer (Ringdal 2018, 110). Selv om man ved å se på størrelsen på utvalget vil kunne ha en god

forutsetning for å si at man benytter kvalitativ eller kvantitativ metode, finnes det også en del unntak. Det er en del studier som tilsynelatende er kvantitative ved at de for eksempel baserer seg på statistikk, men som til gjengjeld har svært små utvalg. En studie av Hibbs fra 1987 skulle for eksempel se nærmere på partisaneres kontroll over myndighetene i arbeidskonflikter. Her ble det kun tatt utgangspunkt i et utvalg på elleve land (Brandy og Collier, 2010, 178-179).

Den tredje dimensjonen er statistiske tester. Statistiske tester er noe som utelukkende benyttes i kvantitativ forskning. Ettersom kvantitativ forskning har som formål å finne årsakssammenhenger, vil en statistisk test av for eksempel signifikans kunne avgjøre om det faktisk kan foreligge en årsakssammenheng. En statistisk test vil kunne bidra til å utelukke om det vi observerer kun er et resultat av tilfeldigheter. Det kan være utfordrende å skulle utføre statistiske tester ved bruk av kvalitativ metode, og det er heller ikke like hensiktsmessig ettersom kvantitativ forskning som regel forholder seg til et høyere målnivå der usikkerheten til observasjonene er større (Brandy og Collier, 2010, 180). En statistisk test, som for eksempel en signifikanstest vil ikke være hensiktsmessig i denne oppgaven ettersom at jeg ikke arbeider med data som er stor nok.

Den fjerde og siste dimensjonen omhandler forskjeller i analyse ved bruk av de ulike metodene. I kvalitative studier er analysen ofte langt «tykkere». En «tykk» analyse vil se på betydningen av menneskelig adferd, og vil være langt mer detaljrik enn en «tynn» analyse. En «tykk» analyse er langt mer vanlig i kvalitative studier da forskere i denne typen studier søker å tilegne seg en mer helhetlig forståelse. Med andre ord går man langt mer i dybden av det som studeres enn hva man ville gjort med kvantitative studier. Det skjer riktignok at kvantitative studier har «tykke» analyser, men det er mindre vanlig. Om en studie benytter «tynn» eller «tykk» analyse er nært knyttet opp til hva som studeres, for mens man i kvantitative studier helst forholder seg til variabler, så vil kvalitative studier forholde seg til caser. Det er naturligvis lettere å foreta dype analyser av caser enn det vil være å gjøre det med variabler (Brandy og Collier, 2010, 181)

De fleste forskere i dag har et pragmatisk syn på metode. Enkelte problemstillinger kan best besvares ved bruk av kvalitativ metode, mens andre krever at man går mer kvantitativt til verks. Likevel så finnes det enkelte forskere som ut ifra et vitenskapsfilosofisk standpunkt hevder den ene metoden er overlegen den andre. Vi så for eksempel på 1970-tallet at mange forskere innen samfunnsvitenskapen argumenterte mot bruk av kvantitativ metode. Argumentene deres bygget i stor grad på at de mente at kvalitativ metode var bedre tilpasset til å forklare det de mente

samfunnsvitenskapen skulle fokusere på, nemlig menneskelig adferd (Ringdal, 2018, 109). Til en viss grad kan man forstå argumentasjonen, ettersom kvantitativ metode favner langt bredere. Kvantitativ metode er noe som benyttes hyppig i alt fra økonomistudier til psykologistudier. Det betyr imidlertid ikke at den er uegnet for bruk i samfunnsvitenskapen. Kvantitativ metode har også sett en ekstrem utvikling, som kan bidra til at flere forskere gjerne vil argumentere for dens overlegenhet. Utviklingen skyldes i stor grad ny teknologi som har gjort det langt enklere å samle inn kvantitative data. De teknologiske fremskrittene gjør også at forskere i dag har et langt større utvalg av kvantitative data enn tidligere (Imai, 2017, 1).

3.3 Kombinerte metoder

«Perhaps no cleavage has been as persistent or as vociferous as the qualitative versus quantitative debate» er slik John Gerring beskriver den tilsynelatende evigvarende debatten mellom hvilken metodisk tilnærming som er best egnet til å beskrive samfunnsvitenskapelige problemstillinger (2012, 362). Flere forskere har imidlertid vist at det ikke trenger å være en konflikt mellom kvalitativ og kvantitativ metode, tvert imot så kan disse metodene komplimentere hverandre og bidra til enda dypere innsikt og større forståelse av det som forskes på. Det å kombinere kvalitativ og kvantitative data kalles gjerne for triangulering. Ved bruk av kombinerte metoder vil den ene metoden være overordnet, mens den andre metoden vil være mer komplementær. Et eksempel på dette kan være at man gjennomfører feltobservasjoner før man benytter en kvantitativ hovedundersøkelse. Ved å bruke en kvantitativ metode som en del av forarbeidet, vil dette kunne bidra til at man bedre kan gjennomføre det kvalitative hovedundersøkelsen (Ringdal 2018, 116). Dette ser vi også i denne oppgaven der besvarelsene av spørreskjemaet bidrar til utvelgelse av kommuner til videre intervju.

Der forskere tidligere var låst til å velge enten kvalitativ eller kvantitativ metode, tilbyr kombinerte metoder en tredje vei. Kombinerte metoder er fremdeles relativt nytt for mange forskere og kan derfor skape mye usikkerhet og forvirring (Leech og Onwuegbuzie, 2009, 266). Kombinerte metoder defineres gjerne som: «... an approach to inquiry involving collecting both quantitative and qualitative data, integrating the two forms of data, and using distinct designs

that may involve philosophical assumptions and theoretical frameworks» (Creswell og Creswell, 2018, 41). Tashakkori og Teddlie definerer kombinerte metodestudier som: «These are studies that are products of the pragmatist paradigm and that combine qualitative and quantitative approaches within different phases of the research process» (1998,19). Denne definisjonen krever noe utdyping. Et paradigme slik Tashakkori og Teddlie forstår begrepet, er det verdenssynet som forskere forholder seg til (1998, 1). Det har som tidligere nevnt lenge pågått en debatt knyttet til hvilken metode som er best egnet innen samfunnsvitenskapen, og Tashakkori og Teddlie omtaler denne debatten som en paradigmekrig, en konflikt mellom to motstridende verdenssyn. I midten finner man *pasifistene* som også omtales som *pragmatistene* (1998, 4-5). Med andre ord så er kombinerte metoder, slik flere andre påpeker det, et resultat av at enkelte forskere har en pragmatisk tilnærming, og ser på de ulike metodene som komplementære heller enn motstridende.

Kombinerte metoder har videre en rekke kjennetegn som særlig omhandler data. Et eksempel er at kombinert metode består av både kvalitative og kvantitative data. Man foretar også datainnsamling, analyse av data og fortolkning av resultat av både kvantitativ og kvalitativ data. Ved bruk av kombinert metode er begge dataformene grundig integrert i analysen (Creswell og Creswell, 2018, 297). Det finnes i utgangspunktet fem ulike typer kombinerte metoder. *Sequential studies* er når en forsker først benytter en kvalitativ metode etterfulgt av en kvantitativ metode eller motsatt. Bruken av de to metodene skjer adskilt. *Parallel studies* er når den kvalitative og kvantitative metoden benyttes samtidig. *Equivalent status designs* er når den kvalitative og kvantitative metoden er likestilt i en studie for å bedre forstå et fenomen. *Dominant-less dominant studies* er når man utfører en studie av et dominerende paradigme (Tashakkori og Teddlie, 1998, 18). Et eksempel på denne formen for kombinerte metoder er en studie fra 2002 der man benyttet en kvantitativ fremgangsmåte for å se på lærerstudenter som fikk fjernundervisning sin oppfatning av egen oppfølging fra fakultetet. Undersøkelsen ble avsluttet med en mindre kvalitativ komponent (Schulze, 2003, 13). Studien fra 2002 er et godt eksempel på en studie der den ene metoden er dominant, mens den andre metoden fungerer mer som et supplement. *Designs with multilevel use of approaches* er når man benytter ulike metoder på ulike deler av dataen. Dataen kan bli analysert kvalitativt i første fase, og deretter bli analysert kvantitativt (Tashakkori og Teddlie, 1998, 18).

I denne oppgaven har jeg primært benyttet den siste formen for kombinert metode som kalles for *Designs with multilevel use of approaches*.. Den kvantitative metode ble representert

gjennom et digitalt spørreskjema som ble sendt ut til 356 kommuner. Deretter ble den innsamlende dataen analysert, før det ble valgt ut et lite utvalg til intervju. Fordelen med denne fremgangsmåten var at bruken av kvantitativ metode i første fase, ga oss informasjon som var helt avgjørende i det videre kvalitative arbeidet. Spørreskjemaet la blant annet grunnlaget for utvalg av caser og hvilke spørsmål som burde stilles i de påfølgende intervjuene.

Det finnes både fordeler og ulemper ved bruk av kombinerte metoder. Ved å velge enten kvalitativ eller kvantitativ legges det opp til en slags *trade-off*, der man velge mellom dybde og eller muligheten for generalisering. Kombinerte metoder eliminerer noen av disse valgene, man kan bruke en kvalitativ metode for å sikre seg en dybdeforståelse av et fenomen, deretter kan man anvende en kvantitativ metode for prøve å si noe generelt om fenomenet man observerer (Ringdal 2018, 116). Ingen metode er feilfri, men samme feil går sjelden igjen i alle metoder. Derfor vil man, ved bruk av kombinerte metoder eliminere noen av de feilene som oppstår når man forholder seg til én enkelt metode (Tashakkori og Teddlie, 1998, 40).

Mye av kritikken om kombinerte metoder handler om de mange kravene som stilles til forskerne. Det å skulle benytte flere metoder i en studie kan være både omfattende og krevende. Det å gjennomføre en studie basert på kombinerte metoder kan derfor i enkelte tilfeller kreve en hel forskergruppe (Johnson og Onwuegbuzie, 2004, 21). Man må gjerne bearbeide store datasett i tillegg til å gjennomføre strukturerte intervju. Studier som benytter kombinerte metoder, er derfor ofte svært tidkrevende. Kombinerte metoder krever også at forskeren mestrer både kvalitative og kvantitative metoder, og klarer å brukes disse i samme studie. I enkelte tilfeller kan det være en fordel at forskeren kun trenger å konsentrere seg om én metode. Dette har helt klart gjort seg gjeldende i arbeidet med denne oppgaven. Det har spesielt vært utfordrende å skulle samle inn data i to runder, ettersom at man i den delen av prosessen er avhengig av at de som er invitert til å delta i undersøkelsen, svarer innen rimelig tid. En annen kritikk, som er mindre relevant for denne oppgaven er at studier som benytter kombinerte metoder ofte er mer kostbar, noe som gjør den mindre attraktiv der økonomi er en faktor. Noe som kan bidra til å redusere kostnadene, er om man i større grad benytter teknologiske løsninger. I denne oppgaven ble for eksempel intervjuene gjennomført digitalt, noe som gjorde at intervjuer ikke var avhengig av å oppsøke respondentene fysisk. Det har også kommet stadig bedre verktøy for å automatisk transkribere intervjuer. Så selv om det fortsatt vil være krevende å benytte kombinerte metoder, vil noen av utfordringene knyttet til tidsbruk og ressursbruk, ikke være like gjeldende etter hvert som det gjøres flere teknologiske fremskritt.

Ettersom kombinerte metoder er relativt nytt sammenlignet med kvalitativ og kvantitativ metode, gjenstår det fremdeles en del spørsmål som må oppklares. Ett av disse spørsmålene er hvordan man skal gå frem dersom man får motstridene resultater ved bruk av ulike metoder (Johnson og Onwuegbuzie, 2004, 21). Si at man ønsker å se nærmere på hvordan grad av utdanning virker inn på vaksinasjonsgrad i en mindre kommune. Man gjennomfører intervjuer av et tilfeldig utvalg av innbyggerne. Resultatet av disse intervjuene viser at det ikke er noen vaksineskepsis eller motstand mot å vaksinere seg avhengig utdanningsnivå. Parallelt med intervjuerne tar man for seg statistikk som tydelig viser at mennesker med lavere utdanning i mindre grad velger å vaksinere seg.

3.4 Datainnsamling

I dette delkapittelet vil jeg gjennomgå det praktiske knyttet til datainnsamling for denne oppgaven. Da det ikke var tilgjengelige data som var relevant for denne oppgaven, var det nødvendig å foreta en egen datainnsamling. Datainnsamlingen for denne oppgaven har vært todelt. Innledningsvis var det viktig å gå bredt ut for å kunne danne et bilde om hvordan de ulike ungdomsrådene fungerte. Det ble derfor utformet et google-spørreskjema, med en rekke spørsmål der hensikten er å blant annet kartlegge hvordan ungdomsrådene velges, hvor aktive de ulike ungdomsrådene er og ikke minst hvor godt de følges opp av politikere og kommuneadministrasjon. Basert på de ulike svarene som blir gitt i spørreskjemaet, valgte jeg ut noen caser som jeg gikk mer i dybden av i form av intervjuer med medlemmer av ungdomsråd og ansatte i kommuneadministrasjon med ansvar for oppfølging av ungdomsråd.

Spørreskjemaet ble utformet i samråd med veileder. Det ble også sendt ut til en kommunalt ansatt som tidligere hadde hatt ansvaret for oppfølging av et ungdomsråd i en kommune. Etter at spørreskjemaet var ferdig utformet, ble det gjort en vurdering om prosjektet måtte godkjennes gjennom NSD. Det ble konkludert med at spørsmålene i spørreskjemaet ikke la opp til at respondentene skulle gi ut informasjon som kunne sies å være av sensitiv natur, som for eksempel helseopplysninger. Prosjektet ble derfor registrert i Rette som er Universitetet i Bergen sitt eget program for risiko og etterlevelse. Spørreskjemaet skulle sendes ut til samtlige

ungdomsråd i Norge på kommunenivå. Totalt ble 356 kommuner invitert til å delta på spørreundersøkelsen. Kommunaldepartementet ble kontaktet i et forsøk på å få e-postadressene til samtlige ungdomsråd. Departementet hadde imidlertid ikke en slik liste. Departementet sendte derfor over kontaktinformasjonen til samtlige norske kommuner. Ved utsendelse av spørreskjemaet anbefalte kommunaldepartementet at jeg skrev «Til ungdomsrådet» i emnefeltet, slik at kommunens postmottak kunne videresende spørreskjemaet direkte til sitt respektive ungdomsråd. Spørreskjemaet ble sendt ut til kommunene 25. oktober 2021. Det ble også sendt ut påminnelser 28. november 2021 og 14. januar 2022. Spørreskjemaet var tilgjengelig fra første utsendelse 25. oktober og frem til og med 31. januar 2022. Det ble gitt 112 svar fra 105 unike kommuner. Jeg opplevde at påminnelsene hadde god effekt, og antallet besvarelser økte kraftig etter hver påminnelse.

Et av de første spørsmålene det var naturlig å stille i spørreskjemaet var: «Hvem var det som besvarte spørreskjemaet?». Det var en del kommuner som meldte tilbake at de var midt i en prosess der det skulle velges nytt ungdomsråd, og at de derfor ville ha vanskeligheter med å besvare spørreskjemaet. Det var også et lite antall som meldte tilbake at de ikke hadde fått etablert et ungdomsråd enda, og at de hadde utfordringer med å få dette på plass, til tross for at kommuneloven slår fast at alle kommuner skal ha et ungdomsråd. Dette gjør at den antatte populasjonen på 356 er noe lavere enn først antatt. Hva som er den eksakte størrelsen på populasjonen er vanskelig å fastslå, ettersom 70 prosent av kommunene ikke svarte på spørreskjemaet.

Det finnes som tidligere nevnt ingen formelle krav til hvordan et ungdomsråd skal organiseres. Det er heller ingen krav til hvordan medlemmene av rådet skal velges. Dette gjør at ungdomsrådenes funksjon og utforming varierer fra kommune til kommune. Av de 112 svarene jeg fikk inn, var det 7 kommuner som svarte to ganger. Det første svaret kommunene ga ble registrert, mens det andre svaret ble tatt ut av statistikken. Besvarelsene ble omkodet og overført til et Excel-ark. Et av svarene som ble sendt inn inneholdt ikke navn på kommunen, men dette ble til slutt avdekket ved at respondenten hadde skrevet navnet på kommunen som et svar på et av de andre spørsmålene. Dette gjør at det totalt er 105 unike kommuner som har fylt ut spørreskjemaet, og som da er utgangspunktet for statistikken som benyttes i denne oppgaven.

Den norske kommunestrukturen har vært relativt stabil de siste tiårene med noen få unntak. I 1967 hadde Norge 456 kommuner, mens i 2014 var tallet 428. Den største endringen i nyere tid

kom imidlertid med kommunereformen som trådte i kraft i 2020, men som startet allerede et par år tidligere (Kommunesektorens organisasjon, 2019). Resultatet av reformen var at 119 kommuner ble slått sammen til 47 og Norge endte med totalt 356 kommuner. Det er naturlig å dele kommune i Norge inn i Statistisk Sentralbyrå (SSB) sin gruppering av kommuner etter størrelse (Kringlebotten og Langørgen, 2020). De følgende tre kategoriene SSB benytter er:

- Små kommuner: Kommuner med 0-4 999 innbyggere
- Mellomstore kommuner: Kommuner med 5 000-19 999 innbyggere
- Store kommuner: Kommuner med minst 20 000 innbyggere

Tabell 3.1. Kommuneoversikt etter størrelse

Kommunekategorier	Antall kommuner etter kommunereformen i 2020	Antall kommuner som besvarte spørreskjemaet	Prosentandel
Små kommuner	175	40	22,9%
Mellomstore kommuner	119	42	35,3%
Store kommuner	62	23	37,1%
Totalt antall	356	105	29,5%

(KS, 2019)

Det var totalt cirka 30 prosent av ungdomsrådene i norske kommuner som svarte på spørreskjemaet. Dette tallet er nok litt høyere ettersom enkelte kommuner ga tilbakemelding på at de ikke hadde ungdomsråd. Med SSB sin kommuneinndeling er det totalt 175 kommuner som regnes som små, dette er kommuner med færre enn 5000 innbyggere. Totalt besvarte 40 kommuner innenfor denne kategorien spørreskjemaet. Det er en svarprosent på litt i underkant av 23 prosent, noe som er det laveste av de tre kommunegruppene. Blant de mellomstore kommunene, som det totalt er 119 av, svarte 42 ungdomsråd på spørreskjemaet. Denne kommunegruppen har flest svar i antall og nest flest i prosent, med en prosentandel på rundt 35 prosent. Til slutt har vi de store kommunene. Dette er den minste gruppen med totalt 62 kommuner. Av disse 62 kommunene var det 23 som svarte, det er en svarprosent på 37 noe som er nesten 15 prosentandel høyere enn for de små kommunene. Blant de store kommunene som har svart finner vi også de to største byene i Norge, Oslo og Bergen. Sorteringen av kommunene

etter innbyggertall er relevant med tanke på den første hypotesen om at ungdomsråd i små kommuner føler at de har større innflytelse enn ungdomsråd i store kommuner.

Enkelte kommuner meldte også om at ungdomsrådet ikke hadde møte igjen før svarfristen på spørreskjemaet hadde gått ut, selv om fristen var over tre måneder etter at spørreskjemaet ble sendt ut første gang. Dette berører noe av kjernen ved spørsmålet jeg stilte om hvem som egentlig svarte på spørreskjemaet. Det ble tatt visse grep for å sikre at flest mulig ungdomsråd fikk mulighet til å svare. Det ble blant annet at det ble satt en lang svarfrist i tillegg til at det ble sendt ut flere påminnelser. Til tross for dette kommer jeg ikke utenom en erkjennelse av at de minst aktive ungdomsrådene, ikke nødvendigvis har hatt mulighet til å svare på spørreskjemaet. Dette gjelder nok i hovedsak små kommuner som har færre ressurser og der saksmengden er mindre, slik at ungdomsrådet gjerne møtes sjeldnere. Hvis vi da tar utgangspunkt i at flere av de som ikke svarte, ville ha gitt uttrykk for en følelse av liten innflytelse, hva gjør dette da med resultatet? Det er naturlig nok ikke mulig å bekrefte denne påstanden uten videre undersøkelser, men om vi tar utgangspunkt i at dette er tilfelle, vil vi sitte med et resultat som gir et noe mer positivt syn på ungdomsråds følelse av innflytelse, enn det som er realiteten. På den andre siden så peker teorien og en av hypotesene på at ungdomsråd i små kommuner kan føle at de har større innflytelse enn ungdomsråd i store kommuner. Det vil som sagt være vanskelig å slå fast om vi sitter med et skjevt resultat, men det er viktig å trekke dette frem og reflektere litt rundt det.

Etter at besvarelsene fra spørreskjemaet hadde blitt gjennomgått og analysert, var det enkelte kommuner som skilte seg ut. Besvarelsene som kom fra disse kommunene, var såpass interessante at jeg bestemte meg for å gå mer i dybden av disse i form av kvalitative intervju. I spørreskjemaet hadde ungdomsrådene fått spørsmål om hvorvidt det var greit om de ble kontaktet igjen dersom det skulle bli relevant. Av de tre kommunene som ble valgt ut til videre intervjuer, ga samtlige et positivt svar på dette spørsmålet. I utgangspunktet skulle det gjennomføres seks intervjuer med personer fra tre ulike kommuner. Det skulle midlertid vise seg å være utfordrende å komme i kontakt med en av de tre kommunene. Etter flere forsøk, ble det til slutt gjennomført to intervjuer med to kommuner. To av intervjuene var med medlemmer av ungdomsrådet, og to av intervjuene var med ansatte i kommuneadministrasjonen som hadde ansvar for oppfølging av ungdomsrådet. Intervjuene ble gjennomført digitalt over Teams. Ved denne datainnsamlingen ble det også gjort vurderinger om prosjektet måtte godkjennes av NSD. Også her var konklusjonen at spørsmålene var av en slik karakter at respondentene ikke måtte

oppgi noen personlige opplysninger. Det var derfor tilstrekkelig at prosjektet ble registrert i Rette. Spørsmålene som ble stilt under intervjuene baserte seg i stor grad på spørsmålene fra spørreskjemaet. Det ble lagt opp til at hvert intervju skulle vare et sted mellom ti og femten minutter. Alle intervjuene ble transkribert.

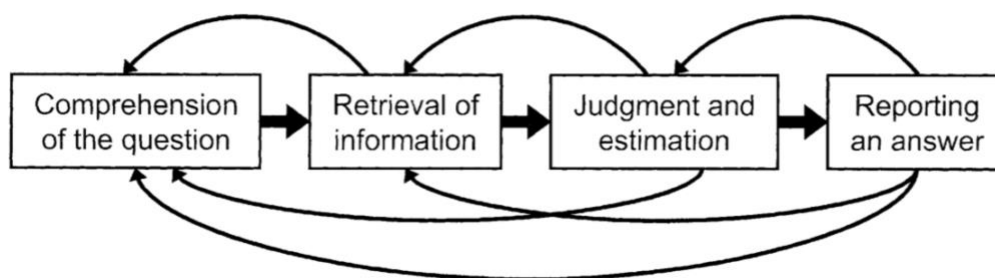
3.5 Spørreundersøkelse

Det er mange ulike måter å definere en spørreundersøkelse, også kalt *survey*, som metode. En utbredt definisjon er at survey er en metode for innsamling av informasjon blant et utvalg av individer. I denne oppgaven foregår informasjonsinnsamlingen i form at et spørreskjema som respondentene selv fyller ut. Spørreundersøkelse kan også beskrives som en forskningsstrategi der relativt store mengder kvantitative data er samlet inn på en systematisk måte (de Leeuw, Hox og Dillman, 2008, 2). Spørreundersøkelse er den klart mest brukte metoden for datainnsamling innenfor samfunnsvitenskapen (Ringdal, 2018, 191). Definisjonen til Groves et.al har flere likhetstrekk med definisjonen til de Leeuw, Hox og Dillman. Ifølge Grooves et.al (2009, 2), kan en spørreundersøkelse defineres som: «...a systematic method for gathering information from (a sample of) entities for the purposes of constructing quantitative descriptors of the attributes of the larger population of which the entities are members». Videre påpeker Groves et.al at det ikke er tilfeldig at ordet «systematic» brukes for å beskrive spørreundersøkelse, ettersom det er den systematiske innsamlingen av data som ofte skiller spørreundersøkelse fra andre metoder (2009, 2).

Målet med ethvert spørreskjema er å få svar som på en eller annet måte kan måles (Fowler og Consenza, 2008, 136). Det å konstruere et spørreskjema kan virke som en enkel oppgave, men det er mange hensyn som må tas for å sikre at dataen en samler inn er både valid og reliabel. Spørsmålene må formuleres på en slik måte at respondenten evner og ønsker å svare (Dillman, Smyth og Christian, 2014, 94). Nøkkelen til et godt utformet spørreskjema er derfor å klare å sette seg inn i hvordan respondentene tenker. Før man starter med utformingen av selve spørreskjemaet er det imidlertid viktig å identifisere de konseptene man ønsker å måle. I denne oppgaven vil konseptene være ungdomsråds funksjon og ungdomsråds innflytelse i saker som

angår unge. Derfor vil hensikten med spørreskjemaet som benyttes til datainnsamling for denne oppgaven, være å få svar som kan måles opp mot disse to konseptene.

Det er flere viktige forutsetninger som må være til stede for at respondentene skal være rustet til å gi svar som er målbare. Først og fremst må respondentene forstå spørsmålet som stilles. Dette er imidlertid ikke nok i seg selv, respondentene må forstå spørsmålet slik spørsmålsstiller hadde tenkt at spørsmålet burde forsås (Fowler og Consenza, 2008, 137). Et eksempel kan være at man stiller følgende spørsmål til et utvalg av norske elever: «Er det mange elever som skulker skolen?», svaralternativene er enten ja, nei eller vet ikke. Elevene som blir stilt dette spørsmålet vil gjerne ha en helt annet oppfatning enn spørsmålsstiller på hva som menes med «mange». Respondentene har ofte lettere for å misforstå eller tolke spørsmålene annerledes dersom spørsmålet er for åpent. Den andre forutsetningen for å kunne få gode svar, er at respondenten har kunnskapen eller muligheten for å kunne tilegne seg kunnskapen nødvendig for å besvare spørsmålet. Den tredje forutsetningen er at respondenten må kunne oversette relevant informasjon på en slik måte som kreves for å besvare spørsmålet. Denne forutsetningen handler i stor grad om at respondenten må forså hvilken informasjon som er relevant for spørsmålet. Den siste forutsetningen, som også er den aller mest grunnleggende. Respondentene må kunne avgi sine svare på spørsmålene enten skriftlig, digitalt eller muntlig til en intervjuer (Fowler og Consenza, 2008, 137).

Figur 3.1. Respondentens svarprosess under intervju

(Groves et.al, 2009, 218)

Forskere har forsøkt å forklare prosessen fra en respondent blir stilt et spørsmål til respondenten gir sitt svar. Figur 3.1 gir en beskrivelse av hvordan en slik prosess kan foregå. Det første som skjer når respondenten får et spørsmål, er at hen forsøker å tolke og forstå hva som blir spurt om. Når respondenten har tolket spørsmålet, vil det skje en tankeprosess der hen henter ut nødvendig informasjon til å besvare spørsmålet. I den tredje fasen vil respondenten gjennomgå informasjonen for så å sortere ut den informasjonen som ikke er nødvendig ut ifra hen sin tolkning av det som blir spurt om. Den sisten fasen er der respondenten formulerer og gir svar på spørsmålet (Groves et.al, 2009, 218).

I tillegg til de fire fasene beskrevet av modellen til Groves et. al presenterer Jenkins og Dillman en femte fase som særlig gjør seg gjeldende for spørreskjema som respondentene selv fyller ut. «Although comprehending the question is the first step in an interviewer- administered survey, the task is different in a self-administered survey. In a self-administered survey, respondents must first perceive the information before they can comprehend it» (Jenkins og Dillman, 1997, 167). Dillman, Smyth og Christian har lagt inn denne fasen i sin modell. Dermed foreslår de at før en respondent begynner å tolke spørsmålet, vil hen forsøke å forstå selve spørreskjemaet (2014,108). For det digitalt utfylt spørreskjema som benyttes i denne oppgaven, vil respondentene altså først får en oversikt over spørreskjema, deriblant hvordan en orienterer seg i spørreskjemaet og hvordan en rent teknisk besvarer spørsmålene. Det bør likevel presiseres at selv om fasene er presentert i en viss rekkefølge, er det ikke slik at respondenter slavisk følger denne modellen når de fyller ut skjemaet. Det er vanlig at respondenter beveger seg mellom de ulike fasene. Det er imidlertid viktig at respondentene er innom alle fasene for å sikre at svarene blir best mulig. Dersom spørreskjemaet er dårlig utformet kan man risikere at respondentene tar svarveier og med det hopper over enkelte faser. Dette vil da resultere i dårligere og mindre gjennomtenkte svar (Dillman, Smyth og Christian, 2014, 108-109).

3.6 Vanlige feil ved bruk av spørreskjema

Med spørreskjema, som med alle andre metoder for innhenting av data, finnes det flere feil en forsker kan gjøre som vil få konsekvenser for resultatet. Den første feilen er dekningsfeil også kalt *coverage error*. Dekningsfeil oppstår når listen man trekker utvalget fra, ikke representerer den populasjonen man ønsker å undersøke (Dillman, Smyth og Christian, 2014, 3). Si at man skal gjennomføre en studie med fokus på politiske preferanse hos velgere i aldersgruppen 18-25 år. Utvalget man benytter i studien må da bestå av velgere i den aldersgruppen, dersom det er andre aldersgrupper i utvalget har man begått en dekningsfeil og man vil på grunn av dette ikke kunne si noe om de politiske preferansene til denne aldersgruppen. For å unngå å gjøre dekningsfeil er det avgjørende for studien at man setter klare rammer for utvalget, slik at man ikke risikerer å ta utgangspunkt i utvalg som ikke representerer populasjonen man ønsker å undersøke (de Leeuw, Hox og Dillman, 2008, 7).

Den andre feilen er utvalgsfeil eller *sampling error*. Slike feil oppstår når man kun undersøker et utvalg av populasjonen. Utvalgsfeil er et resultat av manglende presisjon i undersøkelsen. Likevel kan det i mange tilfeller være vanskelig å eliminere utvalgsfeil fullstendig (Dillman, Smyth og Christian, 2014, 4-5). Et eksempel på en veldig typisk undersøkelse der utvalgsfeil så og si alltid vil oppstå, er meningsmålingene som gjennomføres i forbindelse med valg. Spørsmålet som vanligvis stilles i en slik meningsmåling er: «Dersom det var stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville da fått din stemme?» I en slik meningsmåling arbeider man ofte med et utvalg på 1000, der målet er å kunne si noe generelt om partipreferansen til en populasjon på 2 til 3 millioner.

En gjennomgående utfordring for alle som benytter spørreundersøkelse som metode, der respondentene er mennesker, er manglende svar. Den tredje feilen som fort kan oppstå når man gjennomfører spørreundersøkelse handler ikke om svarene man får, men om svarene man ikke får. Denne typen feil kalles ikke-svar feil eller *nonresponse error*. Det er vanlig at deler av utvalget ikke svarer på spørreundersøkelsen, faktisk er det svært sjeldent at man oppnår en svarprosent på hundre (Groves et.al, 2009, 58-59). Dermed er det viktig at man er bevisst på at også mangelen på svar kan påvirke utfallet av en undersøkelse. Ikke-svar feil oppstår gjerne dersom svarene til de som ikke deltar i undersøkelsen hadde vært veldig ulike svarene til de som deltok (Lynn, 2008, 50). Ser vi nærmere på mitt opplegg var det totalt 105 kommuner som

svarte på spørreundersøkelsen. Dette gir en svarprosent på rundt 30%, altså var det nærmere 70% av kommunene som ikke svarte. En av årsakene til at så mange ungdomsråd ikke besvarte spørreskjemaet, kan henge sammen med at ungdomsrådet møtes sjelden og i stor grad er inaktive. Altså at de som svarte på spørreskjemaet, er de ungdomsrådene som fungerer best. Skulle dette være tilfelle, vil en kunne påstå at vi kunne ha fått helt andre resultater av undersøkelsen, enn det vi fikk. Dette er noe jeg vi kommer tilbake til i analysen og diskusjonen av dataen.

En feil som mange forskere gjør er å anta at dersom svarraten er høy, vil dette automatisk bidra til å eliminere ikke-svar feil, noe som ikke nødvendigvis er tilfelle. Et godt eksempel på dette var en studie fra 1989 som ble gjennomført i Dallas County i Texas. Denne studien gikk ut på å undersøke menneskers tanker og adferd rundt AIDS-viruset som fikk mye oppmerksomhet i vesten på dette tidspunktet. Individene i utvalget fylte selv ut et spørreskjema og det ble tatt en blodprøve av alle de som deltok. Undersøkelsen hadde en svarprosent på hele 84 prosent noe som er usedvanlig høyt. Med første øyekast er det nærliggende å tro at en slik svarprosent bidrar til å eliminere ikke-svar feil. For å kvalitetssikre resultatet de fikk, valgte forskeren å rette fokus på de som ikke hadde besvart undersøkelsen, og noen av dem fikk også slippe å avgi blodprøve. Dette resulterte i at noen av de som hadde latt være å svar i første runde likevel deltok på undersøkelsen. Ved å se nærmere på de som ikke hadde svart, avdekket forskerne at de grovt hadde underestimert omfanget av risikoatferd knyttet til intravenøst satte rusmidler og sex (Dillman, Smyth og Christian, 2014, 6). Det som tilsynelatende så ut til å være en godt gjennomført studie med høy svarprosent, viste seg å være helt feil.

Den siste typen feil som kan oppstå når man benytter spørreundersøkelse er det som kalles for målefeil eller *measurement error*. Dette er feil som oppstår i selve datainnsamlingsprosessen, typisk ved at respondenter ikke svarer sant på spørsmålene som stilles. (de Leeuw, Hox og Dillman, 2008, 11). Denne typen feil kan knyttes opp til reliabilitet, noe som vil bli beskrevet mer på et senere tidspunkt. Eksempel på målefeil kan være at en velger på spørsmål om hvilket parti hen ville ha stemt på dersom det var stortingsvalg i morgen, svarer Høyre selv om hen på dette tidspunktet allerede har bestemt seg for å stemme på Rødt. Ved presidentvalget i USA i 2016 ble Donald Trump valgt til president, til mange eksperters store overraskelse. Kort tid etter valget ble det spekulert i om meningsmålingene var preget av målefeil ved at respondentene, i frykt for å bli sett ned på, ikke svarte ærlig på hvem de tenkte å stemme på. Det gjorde at flere stater som var regnet som «sikre» for demokratene, endte opp med

republikansk flertall. Selv om målefeil ofte kan skyldes respondentenes svar, kan det også oppstå målefeil i måten spørreskjemaet er utformet på og på hvordan man samler inn data (de Leeuw, Hox og Dillman, 2008, 11).

3.7 Intervju som metode

Helt siden starten av menneskets eksistens har vi brukt dialog som et verktøy for å oppnå kunnskap. Evnen til å kommunisere med hverandre blir ofte trukket frem som et av menneskets viktigste kjennetegn, en evne som skiller oss fra andre arter. Intervju kan defineres som: «...a face-to-face verbal exchange, in which one person, the interviewer, attempts to elicit information or expressions of opinion or belief from another person or persons.» (Brinkman, 2013, 1). Intervju baserer seg altså på en samtale mellom to eller flere personer, der intervjuer ønsker informasjon fra personen som blir intervjuet. Et intervju treffer i så måte det som er kjernen i kvalitativ metode, som er å få en dypere forståelse av et fenomen, heller enn å kunne generalisere. Intervju er en mye brukt metode innenfor samfunnsvitenskapen. Under begrepet intervju inngår det mange ulike intervjumetoder (Seidman 2006, 15). Kvalitative intervjuer, som er den intervjutypen som er mest aktuell for denne oppgaven har flere viktige kjennetegn. Det første kjennetegnet som skiller kvalitative intervju fra mer kvantitative tilnærminger, er at spørsmålene formuleres på en måte som ikke legger opp til at respondenten kan svare «ja» eller «nei». Spørsmålene legger opp til at respondenten kommer med historier og lengre utgreiinger. Spørsmålene som stilles er gjerne åpne slik at det er opp til respondenten å tolke spørsmålene, og besvare det slik hen måtte ønske. Kvalitative intervjuer gir også intervjuer en frihet i form av at hen kan tilpasse spørsmålene underveis i samtalen, det kan her være snakk om å endre enkelte formuleringer i de oppsatte spørsmålene til å hoppe over spørsmål eller stille helt nye spørsmål (Rubin og Rubin, 2012, 29).

Rubin og Rubin peker for eksempel på fire ulike former for kvalitative intervju: fokusgrupper, internettintervju, uformelle samtaler og passerende avklaringer og semistrukturerte og ustrukturerte intervjuer. Disse ulike formene skiller seg fra hverandre ut ifra blant annet rollen til intervjueren, omfanget av intervjuene, antallet som blir intervjuet, måten intervjuet blir gjennomført på og arbeidet som gjøres i forkant av selve intervjuet (Rubin og Rubin, 2012, 29).

Fokusgrupper gjennomføres ved at en intervjuer samler en gruppe individer som deretter får noen spørsmål som diskuteres i plenum. Intervjuerens rolle blir dermed som en slags tilrettelegger som driver samtalen fremover, og passer på at gruppen holder seg til de spørsmålene som skal diskuteres. Fokusgrupper foregår ofte i en begrenset tidsperiode, og intervjueren vil gjerne forsøke å få gruppen til å trekke noen konklusjoner i slutten av diskusjonen (Rubin og Rubin, 2012, 30). Internettintervjuer brukes ofte i situasjoner der respondenten er vanskelig å komme i kontakt med, og i tilfeller der respondenten ønsker mer privatliv og anonymitet. Den intervju-formen kan også bidra til at respondenten åpner seg mer opp da hen kan skjule sine emosjonelle reaksjoner. Den bidrar også til en trygghet og komfort for respondenten ved at hen kan besvare spørsmålene i sitt eget hjem (Rubin og Rubin, 2012, 30). Sammenlignet med fokusgrupper, strekker internettintervjuer seg over en lengre tidsperiode. Årsaken er at man bare kan stille et fåtall spørsmål av gangen, og det tar gjerne flere dager å få svar (Rubin og Rubin, 2012, 30).

Uformelle samtaler og passerende avklaringer skjer gjerne i observasjonsfasen av et forskningsprosjekt. Det er vanlig at intervjuer og respondenten kjenner hverandre fra før av, og at de gjerne allerede har gjennomført et intervju. Hensikten med denne typen intervju er derfor gjerne å få enkelte avklaringer på tidligere stilte spørsmål. Da dette er et uformelt intervju, er det ikke rom for å stille kompliserte spørsmål. Disse intervjuene er korte, åpne og ustrukturerte (Rubin og Rubin, 2012, 30). Den siste formen for kvalitative intervju er semistrukturerte og ustrukturerte intervjuer. Begge disse intervju typene foregår på en fastsatt tid og sted, og er formet som en utvidet samtale mellom en intervjuer og en respondent. I semistrukturerte intervjuer ønsker intervjueren å få en dypere innsikt i et spesifikt tema. Hen har forberedt noen spørsmål i forkant, og planlegger å stille oppfølgingsspørsmål. I ustrukturerte intervjuer har intervjueren et mer generelt tema som hen ønsker innsikt i. Intervjueren har ikke forberedt spørsmål i forkant, men formulerer dem underveis i intervjuet basert på hvordan respondenten svarer på de ulike spørsmålene. Begge disse intervju typene legger opp til at respondenten gir utfyllende og detaljrike svar (Rubin og Rubin, 2012, 31).

I denne oppgaven blir semistrukturerte intervjuer benyttet som metode. Intervjuene gjennomføres digitalt over Teams, dermed vil intervjuene også inneha elementer en kan kjenne igjen fra internettintervjuer. Respondenten vil altså befinne seg på et helt annet sted enn intervjuer. Fordelen med denne måten å gjennomføre intervjuet på er at det er tidsbesparende ved at intervjuer ikke fysisk må oppsøke respondenten som i dette tilfelle vil befinne seg på andre siden av landet. En annen fordel er at respondenten kan gjennomføre intervjuet på et sted hvor hen føler seg komfortabel, noe som kan bidra til å respondenten åpner seg mer opp for intervjuer. Samtidig så kan den naturlige avstanden mellom intervjuer og respondent, gjøre det lettere for respondenten å tilbakeholde eller gi uriktig informasjon. Det er med andre ord fordeler og ulemper ved den valgte måten å gjennomføre intervjuet på. Så skal det imidlertid sies at det valgte temaet for intervjuet ikke er av en slik karakter som gjøre at respondenten ville hatt behov for å lyve. Hadde intervjuet handlet om temaer av en mer personlig karakter, ville denne problemstillingen vært mer aktuell.

I liket med alle andre metoder, er det også enkelte fallgruver ved bruk av kvalitative intervjuer som metode. Det å skulle organisere og administrere et kvalitativt intervju kan være svært tidkrevende. I ytterste konsekvens kan man ende opp med så mye informasjon at man ikke klarer å holde oversikten. (Jacobsen, 2015, 146). Andre fallgruver man ofte møter på i intervjuer er knyttet til hvordan spørsmålene formuleres og stilles. I noen tilfeller formuleres spørsmålene på en slik måte at svarene, heller enn å få frem respondenten sitt syn, bekrefter det intervjuer anser som viktig. Det kan skje ved at spørsmålene som stilles er for lukkede, eller for ledende, som for eksempel: «Men vil du ikke da være enig i at...?». For å få de beste svarene under et intervju, er man avhengig av at det raskt opprettes et slags tillitsforhold. Respondenten må selv ønske å gi gode svar. Dersom intervjuer fremmer påstander eller kommer med ladede uttrykk vil det kunne bidra til å skape irritasjon hos respondenten, og dermed også svekke tillitsforholdet mellom intervjuer og respondenten (Jacobsen, 2015, 147).

3.8 Etske vurderinger

Etikk er noe som preger våre liv på en daglig basis. Etikk kan defineres som: «A set of principles that embody or exemplify what is good or right, or allow us to identify what is bad or wrong» (Hammersley og Traianou, 2012, 16). Etikk handler altså om å skille mellom rett og galt, ofte i møte med beslutninger. Enhver akademisk tekst er et resultat av en serie med beslutninger, etikk har derfor en helt sentral plass i et hvert akademisk arbeid. Martyn Hammersley og Anna Traianou definerer etikk sett fra et samfunnsvitenskapelig perspektiv: «‘social research ethics’ means *the study of* what researchers ought and ought not to do, and how this should be decided» (2012, 16).

Knut Halvorsen peker på tre faser av en forskningsprosess der etiske dilemmaer kan oppstå. Den første fasen er valget av forskningstema og utformingen av problemstillingen (Halvorsen, 2008, 248). En kan argumentere for at det er i denne fasen at en må være mest etisk bevisst. Dersom en opptrer uetisk i den innledende fasen til et forskningsprosjekt, kan hele prosjektet være dømt til å mislykkes. For å ta et nærliggende eksempel så stå vi masterstudenter fritt til å velge tema for masteroppgaven, de fleste velger da et tema de har kunnskap om og interesse for. Da er det lett for at en også har noen antakelser eller fordommer knyttet til temaet for oppgaven. Den uetiske måten å gå frem på, vil da være å justere forskningsopplegget, slik at resultatene bekrefter de antakelsene eller fordommene en måtte ha. Et eksempel som Halvorsen trekker fram er det amerikanske forskningsprosjektet «Camelot» fra 1963, som gikk ut på å se nærmere på revolusjoner i utviklingsland, med den hensikt å hindre fremtidige revolusjoner. Etersom at revolusjoner gjerne forårsakes av undertrykking og ekstrem lidelse blant en befolkning, vil det kunne være uetisk å skulle forske på hvordan en kan hindre at befolkningen tar radikale grep for å bedre sin livssituasjon (Halvorsen, 2008, 249).

Den andre fasen der etiske dilemmaer gjør seg gjeldende er innhenting av personopplysninger eller datainnsamling. Det er denne fasen som en helst tenker på når en snakker om etiske vurderinger i et forskningsprosjekt, da det ofte er når forskeren på en eller annen måte interagerer med deltakeren, at etiske problemer oppstår (Halvorsen, 2008, 249). Datainnsamling kan skje på mange ulike måter, i dette tilfelle har det skjedd gjennom spørreskjema og intervju med noen utvalgte caser. Når en anvender spørreskjema og intervju for å samle inn data, er det helt avgjørende for prosjektets integritet at deltakerne har gitt et

informert samtykke. Et informert samtykke kan defineres som at en person av egen fri vilje velger å delta i et forskningsopplegg, og at hen har tilstrekkelig med informasjon om negative og positive konsekvenser ved sin deltakelse. (Jacobsen, 2015, 47). Jacobsen deler dette kravet inn i fire viktige deler, som alle må være til stede for at vi kan si at en deltaker har gitt et informert samtykke. Den første delen som må være til stede for at vi kan kalle et samtykk for informert, er at deltakeren må inneha tilstrekkelig med kompetanse til å kunne si om hen ønsker å delta. I utgangspunktet virker ikke dette å være komplisert, men en må samtidig tenke over hva som er hensikten med mye av samfunnsforskningen, nemlig å identifisere og forklare en del dyptgående samfunnsproblemer. De forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora beskriver dette aspektet på denne måten: «Det er en del av forskerfellesskapets samfunnsansvar å fange opp erfaringer og utvikle kunnskap om medlemmer av utsatte grupper. Historisk sett har svakstilte og sårbare grupper ofte vært utsatt for maktovergrep og uetisk forskning» (NESH, 2021, 26). Mye av samfunnsforskningen retter seg altså mot grupper som ikke uten videre innehar tilstrekkelig med kompetanse til å foreta et informert samtykke.

Barn havner gjerne inn under kategorien svakerestilte grupper som kan ha behov for mer beskyttelse og mer tilrettelagt informasjon. I denne oppgaven ble det sendt ut et spørreskjema til ungdommer, der flertallet med all sannsynlighet var under 18 år. Dette aktualiserer noen av de utfordringene knyttet til informert samtykke. Samtidig gikk spørreskjemaet ut til ungdomsrådet som en helhet, og rettet seg ikke direkte mot enkeltstående medlemmer. Av de fire intervjuene som ble gjennomført, var to medlemmer av ungdomsråd. Likefullt er det viktig å skille små barn i barnehagealder og eldre barn som gjerne går på videregående.

I forkant av intervjuene fikk ungdomsrådsmedlemmene den nødvendige informasjonen og samtykket til å delta på intervjuet. Ved starten av intervjuet samtykket de også til at intervjuer kunne ta lydopptak, transkribere intervjuet og bruke det som en del av masteroppgaven. Begge respondentene gav et informert samtykke, og under intervjuet kom det heller ikke frem noe som kunne peke i retning av manglende kompetanse. Det er også viktig å presisere at respondentene ikke måtte svar på personlige spørsmål av en sensitiv karakter, noe som også var grunnlaget for at prosjektet ikke ble sendt NSD for godkjenning. Dette kommer vi tilbake til senere i oppgaven. Selv om barn ofte regnes som en svakerestilt gruppe, er ikke dette nødvendigvis riktig: «Much recent writing about research on children has stressed their competence, and how this is often

underestimated, as well as their right to make decisions about matters that are directly relevant to them» (Hammersley og Traianou, 2012, 68).

Den andre avgjørende delen av et informert samtykke, er frivillighet. Dette innebærer at den som deltar i et forskningsopplegg, gjør dette av egen fri vilje uten at forsker eller andre utsetter hen for press (Jacobsen, 2015, 47). Et eksempel der deltakere har gitt uttrykk for at følte de seg presset til å delta, er Rikshospitalet sitt forskningsprosjekt: «Sex on Brain Research». I forbindelse med dette prosjektet ble det sendt ut et spørreskjema til flere transpersoner der det ble stilt en rekke intime spørsmål. 12 transpersoner NRK snakket med i forbindelse med denne saken, gav uttrykk for at de følte seg presset til å svare på dette spørreskjemaet, En av de som ble intervjuet gav til og med uttrykk for at hen fryktet for konsekvensene dersom hen ikke deltok: «Eg hadde lyst på hormonbehandling og kirurgi, og eg var redd for at eg ikkje ville få det viss eg ikkje svara på forskingsspørsmåla» (Rønning og Undheim, 2021). Rikshospitalet har tilbakevist kritikken, samtidig er det bekymringsfullt at flere deltakere gir uttrykk for at de følte seg presset til å svare på intime spørsmål.

Maktforholdet mellom Rikshospitalet og de som ble invitert til å delta, kan ha bidratt til at enkelte raskt kunne føle på et press til å delta. Dette skjeve maktforholdet mellom forsker og deltaker som kommer tydelig frem i det tidligere nevnte eksempelet, var med den største sannsynlighet til stede i denne oppgaven, selv om det kan være vanskelig å slå dette kategorisk fast. I forbindelse med spørreskjemaet ble det sendt ut flere påminnelser til kommunene om at det var mulig å delta. Deltakerne i intervjuet ble kontaktet først via e-post, og senere via tekstmelding og telefon. På dette punktet var det viktig å ikke virke for masete eller pågående for å hindre at noen følte seg presset til å delta. Noen ble gjerne oppringt to ganger, men det var da med flere dagers mellomrom.

Den tredje delen av et informert samtykke er at de som inviteres til å delta må få full informasjon. Dette gjelder ikke bare ved bruk av intervju som metode, men også ved bruk av spørreskjemaet, noe som var grunnen til at det også ble sendt et informasjonsskriv sammen med spørreskjemaet. En utfordring med dette kan være at mengden informasjon blir for stor og omfattende til at deltakerne klarer å sette seg inn i den. Dersom dette skjer, vil det være vanskelig for deltakerne å gi et informert samtykke. Det er derfor viktig at forskeren på forhånd avgjør hvor mye informasjon som er tilstrekkelig for at de som inviteres til å delta kan foreta et informert samtykke (Jacobsen, 2015, 48). I denne oppgaven ble det utformet to

informasjonsskriv etter mal fra NSD. Det ble tatt en grundig gjennomgang av språket i informasjonsskrivet for å sikre at deltakerne kunne forstå innholdet. Deltakerne i intervjuet fikk også litt informasjon noen dager i forkant, samt rett før intervjuet begynte. Det ble også presisert at den enkelte sto fritt til å trekke seg fra prosjektet når som helst, dersom hen skulle ønske dette.

Den siste delen som må være på plass før en kan kalle et samtykke informert, er forståelse. Det er ikke tilstrekkelig at deltakeren får informasjon hen må også forstå den. For forskeren betyr dette at informasjonen må tilpasses den enkelte deltakers forutsetninger. Det kan være utfordrende å avdekke om deltakeren faktisk har forstått den informasjonen som har blitt gitt. Det viktigste er at forskeren reflekterer over denne problemstillingen (Jacobsen, 2015, 48). I denne oppgaven ble dette nøye vurdert i utformingen av informasjonsskrivene, i tillegg ble det gjennomført en kort samtale med deltakerne før intervjuet startet, slik at de kunne stille spørsmål og slik at intervjuer kunne forsikre seg om at de hadde mottatt all relevant informasjon, og at denne informasjonen hadde blitt forstått.

Den tredje fasen av et forskningsprosjekt der etiske dilemmaer gjør seg gjeldende, er den fasen Halvorsen referer til som «bruk og formidling av forskningen». Denne fasen inntreffer altså når prosjektet er ferdig og et resultat foreligger. De etiske problemstillingene i denne fasen gjør seg ofte gjeldende i de tilfeller der det er snakk om oppdragsforskning. Da må den enkelte forskers publiseringfrihet veies opp mot de restriksjonene som begrenser denne friheten, dette kan for eksempel være restriksjoner som hindrer forskeren fra å avsløre forretningshemmeligheter som av konkurransehensyn bør unntas offentligheten (Halvorsen, 2008, 253). Når resultatet av et forskningsprosjekt foreligger og arbeidet er publisert, er det vanskelig å kontrollere hvordan forskningen vil anvendes. Det er derfor viktig å tenke igjennom om forskningen kan misbrukes ved at den anvendes på en måte som kan regnes å være uetisk (Halvorsen, 2008, 254). For eksempel hvis forskningen din ser nærmere på en marginalisert gruppe, kan da resultatet av forskningen bidra til at denne gruppen får sine rettigheter ytterligere innskrenket. Et annet eksempel er noe av den forskningen som er gjort på vaksiner, som hevder at vaksiner er helsefarlig. Denne forskningen har bidratt til at færre velger å vaksinere seg, noe som kan få store konsekvenser for hele samfunnet. Samtidig kan en argumentere for at det vil være uetisk av en forsker å holde tilbake resultater av en undersøkelse, bare fordi det går mot det et etablert flertall av forskerne på feltet mener. Dette eksempelet illustrerer bare hvor vanskelig slike etiske dilemmaer kan være.

Det kan også være utfordrende å avdekke alle potensielle etiske svakheter ved et prosjekt, og enkelte etiske problemstillinger er vanskelig å forutse, da de gjerne oppstår etter at resultatet av forskningen er publisert. Det eneste man som forsker kan gjøre er å gjøre gode etiske vurderinger ved de beslutningen som blir tatt. I denne oppgaven har det blitt gjort fortløpende etiske vurderinger i alle de tre fasene av prosjektet som Halvorsen trekker frem.

3.9 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er to helt sentrale begreper når vi snakker om måling og kvaliteten av dataene vi bruker (Grønmo, 2016, 237. Midtbø, 2016, 27). Kort forklart kan vi si at validitet handler om at det som måles representerer med nøyaktighet det man ønsker å måle. I vårt tilfelle så ønsker vi å måle følelse av innflytelse hos ungdomsråd (Kellstedt og Whitten, 2018, 114). Det finnes flere ulike former for validitet vi skiller gjerne mellom målvaliditet, innholdsvaliditet, kriterievaliditet, begrepsvaliditet og mange flere. Mangfoldet av validitetstyper er stort og kan være utfordrende å orientere seg i. Det viktigste er imidlertid at felles for alle former for validitet, er at de ser på partiskhet og andre faktorer som på ulike måter kan undergrave forskning.

Det er også utfordringer knyttet til konseptet om validitet. Adcock og Collier trekker for eksempel frem fire sentrale problem, som særlig gjør seg gjeldende innen målvaliditet (2001, 529). Det første problemet som trekkes frem er at utfordringen knyttes til etableringen av felles standarder. Forskere benytter gjerne forskjellige verktøy for å måle validitet i forskningen. Et annet problem er forholdet mellom validitet og uenighetene som eksisterer rundt hensikten med konsepter. De mener i sin artikkel at det er et behov for en avklaring rundt dette forholdet (Adcock og Collier, 2001, 529). Et tredje problem er knyttet til at validitet kan bety ulike ting i ulike kontekster. Det som i noen sammenhenger kan være å anse som valid, vil i andre sammenhenger ikke være det. Det fjerde og siste problemet som trekkes frem i artikkelen, er at det finnes et stort mangfold av ulike typer validitet som tidligere nevnt. Dette bidrar til å skape

forvirring, og det er også mye usikkerhet knyttet til hvordan en skiller de ulike validitetstypene fra hverandre. (Adcock og Collier, 2001, 530).

Det er vanlig å skille mellom den interne og den eksterne validiteten. David Gerson beskriver førstnevnte som: «Internal validity has to do with defending against sources of bias arising in research design, typically by affecting the process being studied by introducing covert variables» (Garson, 2013, 23). Denne formen for validitet handler altså om den innledende fasen av et forskningsprosjekt, der forskere skal utvikle forskningsopplegget. Gerson trekker også inn valg av variabler som en faktor som påvirker den interne validiteten. Hensikten med uavhengige variabler er at de skal kunne forklare en endring på den avhengige variabelen. Dersom de variablene en har valgt ikke kan forklare en observert effekt på den avhengige variabelen, tyder det på at en har utelatt en viktig variabel, noe som da vil gå utover den interne validiteten. I denne oppgaven er samtlige variabler valgt med utgangspunkt i eksisterende teori. Dette gir et godt utgangspunkt med tanke på den interne validiteten. Samtidig er det viktig å presisere at det alltid vil være en risiko for at man utelater enkelte variabler.

Den eksterne validiteten handler om: «...possible bias in the process of generalizing conclusions from a sample to a population, to other subject populations, to other settings, and/or to other time periods» (Garson, 2013, 27). Ekstern validitet handler altså om hvordan vi håndterer de dataen vi får inn gjennom forskningsopplegget. Vil utvalget man har valgt kunne si noe om hele populasjonen. Intervjuene som ble gjennomført har ikke som hensikt å si noe generelt om ungdomsråds følelse av innflytelse, til det er utvalget for lite og ikke tilstrekkelig variert. Med spørreskjemaet derimot, ønsker vi å kunne si noe generelt om ungdomsrådets følelse av innflytelse. I denne oppgaven ble hele populasjonen invitert til å svare på spørreskjemaet. Som tidligere nevnt endte vi med en svarprosent på litt i underkant av 30 prosent. Det er derfor interessant å stille spørsmålet: «Hvem var det som ikke svarte på spørreskjemaet?». Det vil ikke være mulig å fastslå konkret hva som gjorde at enkelte ungdomsråd ikke svarte på spørreskjemaet til tross for gjentatte påminnelser. Det kan imidlertid tenkes at ungdomsråd som ikke svarte, er ungdomsråd som møtes sjelden og ikke fungerer optimalt etter det som er hensikten. Skulle dette vise seg å være tilfelle, kan det tenkes at en større andel av ungdomsrådene i norske kommuner hadde gitt uttrykk for en følelse av liten innflytelse, hvis de hadde svart på spørreskjemaet. Dette vil i så fall slå negativt ut på den eksterne validiteten i forskningsopplegget, ettersom det utvalget vi har målt ikke gjenspeiler resten av populasjonen

på en tilfredsstillende måte. Denne problemstillingen er noe vi vil komme tilbake til senere i oppgaven.

Validitet er tett knyttet opp mot reliabilitet. Reliabilitet handler om hvorvidt de resultatene man får fra en måling er nøyaktige og kan gjentas. Det skal med andre ord være mulig for andre å oppnå samme resultatene av en måling, dersom de gjør tilsvarende undersøkelser. (Kellstedt og Whitten, 2018, 112). En følelse av innflytelse er ikke noe statisk som med enkelthet kan måles. Det vil også i stor grad basere seg på den enkeltes oppfatning. Det vil derfor kunne være utfordrende å oppnå det samme resultatet. Det er også viktig å presisere at ungdomsråd skiftes ut relativt hyppig, noe som gjør at det ikke vil kunne være de samme som besvarer spørreskjemaet. Dersom man likevel hadde klart å gjennomføre en tilsvarende undersøkelse, der de samme ungdomsrådene med de samme medlemmene svarer, skal en kunne anta at man ville få det samme resultatet. Poenget er at det vil være vanskelig å kunne gjennomføre en helt lik undersøkelse under tilsvarende forhold.

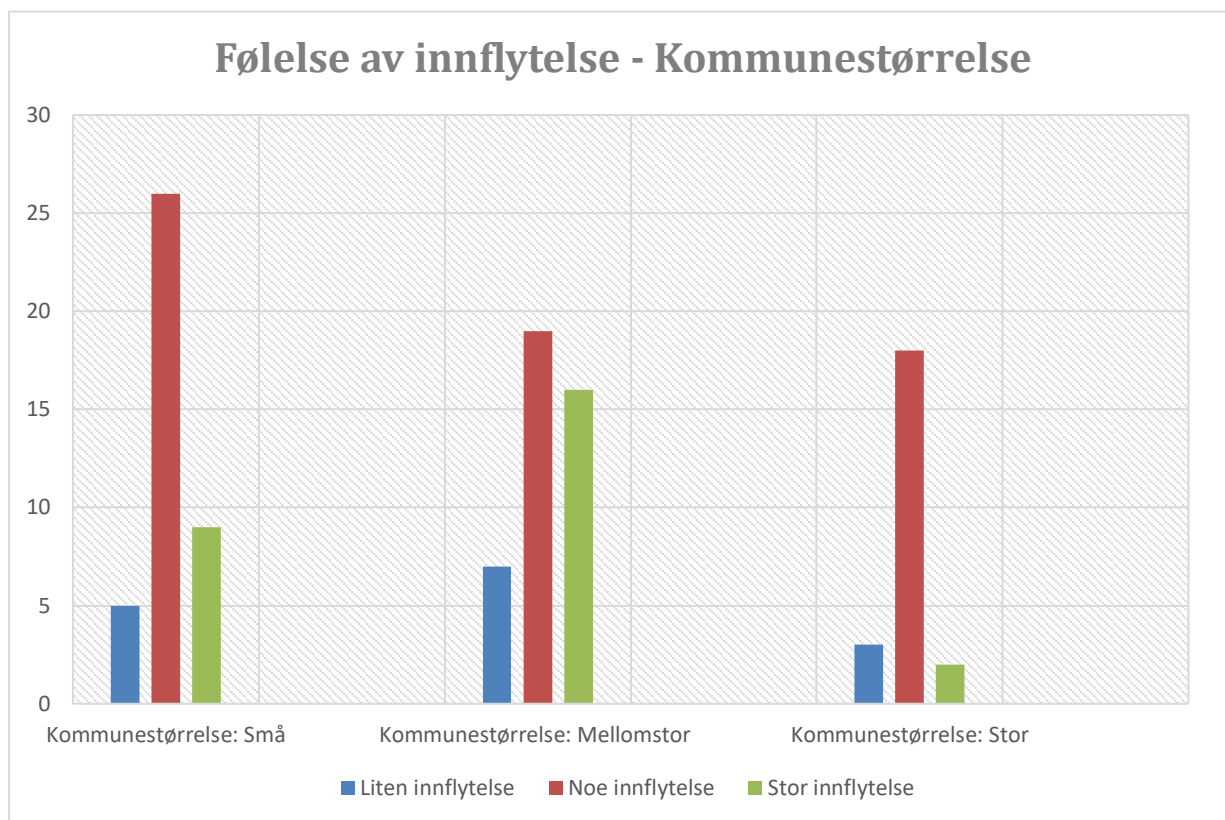
Det er altså en del potensielle fallgruver når det kommer til validiteten og reliabiliteten til forskningsopplegget som utgjør grunnlaget for denne oppgaven. Det er imidlertid enkelte grep som er tatt for å bøte på de eventuelle svakhetene ved opplegget. Spørreskjemaet ble for eksempel på forhånd sendt til en kommunalt ansatt som tidligere hadde hovedansvaret for ungdomsrådsarbeidet i en kommune. Dette var en måte å kvalitetssikre de spørsmålene som ble stilt, og å se om spørsmålene var formulert på en forståelig måte. Dette er viktig med tanke på at vi måler det vi faktisk ønsker å måle.

4. Analyse og diskusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere dataene som er samlet inn gjennom spørreskjema og intervju. Svarene fra spørreskjemaet blir delvis presentert ved hjelp av noen enkle grafer med tilhørende tabeller. I tabellene har jeg omgjort svarene til prosent og jeg regner ut prosentandelen både horisontalt og vertikalt, da dette gir oss litt ulik informasjon. Siden vi har å gjøre med en relativt lav N, legges det ikke opp til bruk av avanserte statistiske tester. Resultatene fra spørreskjemaet diskuteres opp mot hypotesene som ble redegjort for tidligere. Etter presentasjonen av den kvantitative delen, gjennomgår jeg intervjuene med de to ungdomsrådsmedlemmene og de to ansatte med ansvar for ungdomsrådene. Intervjuene blir deretter diskutert opp mot Arnstein sin innflytelsesstige og innflytelsessirkelen.

4.1 Analyse av resultater fra spørreskjemaet

Ved å ta i bruk en krysstabell kan jeg sammenligne størrelsen på kommunen med følelse av innflytelse (Figur 4.1). Om jeg først ser på ungdomsrådene som føler de har liten innflytelse er det tydelig at dette gjelder flest mellomstore kommuner, mens de store kommunene utgjør den laveste prosentandelen av kommuner som føler de har liten innflytelse. De fleste kommunene som fylte ut spørreskjemaet ga uttrykk for at de hadde noe innflytelse. Av disse kommunene var rundt 40 prosent små kommuner, mens både mellomstore og store var på rundt 30 prosent. Blant de store kommunene var det hele 78 prosent som mente de hadde noe innflytelse, det er en langt høyere prosentandel enn hos de to andre kommunegruppene.

Variabler:	Liten innflytelse	Noe innflytelse	Stor innflytelse	Sum
Kommunestørrelse: Små	5 (H: 12,5%) (V: 33,3%)	26 (H:65,5%) (V: 41,2%)	9 (H:22,5%) (V: 33,3%)	40
Kommunestørrelse: Mellomstor	7 (H: 16,6%) (V: 46,6%)	19 (H: 45,2%) (V: 30,1%)	16 (H: 38,0%) (V: 59,2%)	42
Kommunestørrelse: Stor	3 (H: 13,0%) (V: 20,0%)	18 (H:78,2%) (V: 28,5%)	2 (H:8,7%) (V: 7,4%)	23
Sum	15	63	27	105

Bortfall av enheter: 0

H= Horisontal

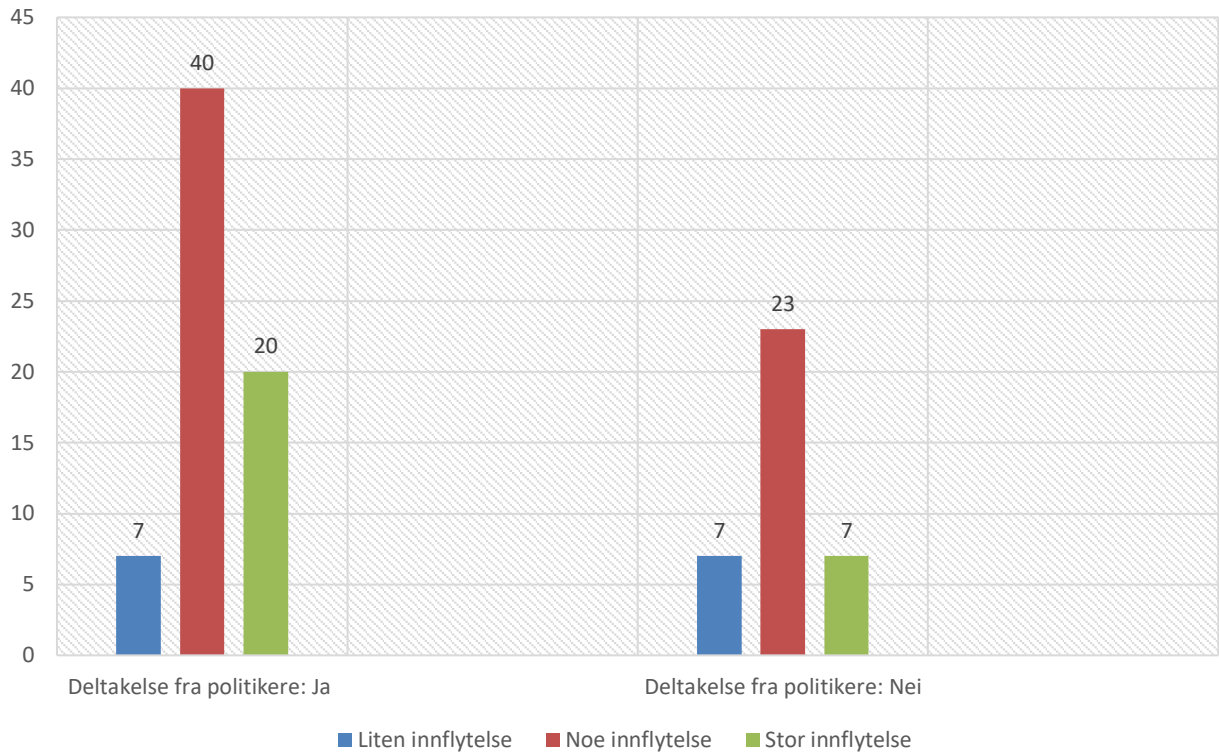
V= Vertikal

Figur 4.1. Hvordan kommunestørrelse påvirker følelsen av innflytelse

Totalt var det 27 ungdomsråd som ga uttrykk for at de hadde stor innflytelse. Av disse 27 var 16, altså godt over halvparten, fra mellomstore kommuner. Et interessant funn som kommer frem av krysstabellen var at av de mellomstore kommunene var det nesten like mange ungdomsråd som følte at de hadde stor innflytelse, som de som følte at de hadde noe innflytelse. Av de ungdomsrådene som følte at de hadde stor innflytelse var en tredjedel fra små kommuner. Kun to av ungdomsrådene som følte at de hadde stor innflytelse var fra store kommuner. Hvis vi da tar for oss den første hypotesen: «Ungdomsråd i mindre kommuner vil føle på en større innflytelse enn ungdomsråd i store kommuner». Vi kan si at denne hypotesen er styrket basert på de resultatene jeg fikk fra spørreskjemaet. Det er imidlertid viktig å påpeke to ting. For det første, selv om det var svært få av ungdomsrådene i store kommuner som følte de hadde stor innflytelse, var det også svært få ungdomsråd som følte at de hadde liten innflytelse. De fleste ungdomsrådene i de store kommunene svarte at de hadde noe innflytelse. For det andre så opererer jeg med ganske små tall. Selv om jeg har statistikk på over hundre kommuner, utgjør dette under en tredjedel av alle kommuner i Norge. Dermed er det ikke gitt at det jeg har observert, faktisk er realiteten. Likevel, basert på den statistikken jeg har, er hypotesen om at ungdomsråd i små kommuner føler at de har mer innflytelse enn ungdomsråd i store kommuner styrket.

Som vi så fra den tidligere presenterte teorien. Kan involvering fra politikere ha en positiv effekt på ungdomsrådets følelse av innflytelse. Tar vi for oss resultatene fra spørreskjemaene og lager en krysstabell av resultatene fra de to aktuelle variablene får vi et interessant resultat.

Følelse av innflytelse - Deltakelse fra politikere

Variabler:	Liten innflytelse	Noe innflytelse	Stor innflytelse	Sum
Deltakelse fra politikere: Ja (0)	7 (H: H:10,5%) (V: 50, 0%)	40 (H:59,7%) (V: 63, 5%)	20 (H: 29,9%) (V: 74,1%)	67
Deltakelse fra politikere: Nei (1)	7 (H: 18,9) (V:50,0%)	23 (H: 62,2%) (V: 36,5%)	7 (H: 18,9%) (V: 25,9%)	37
Sum	14	63	27	104

Bortfall av enheter: 1

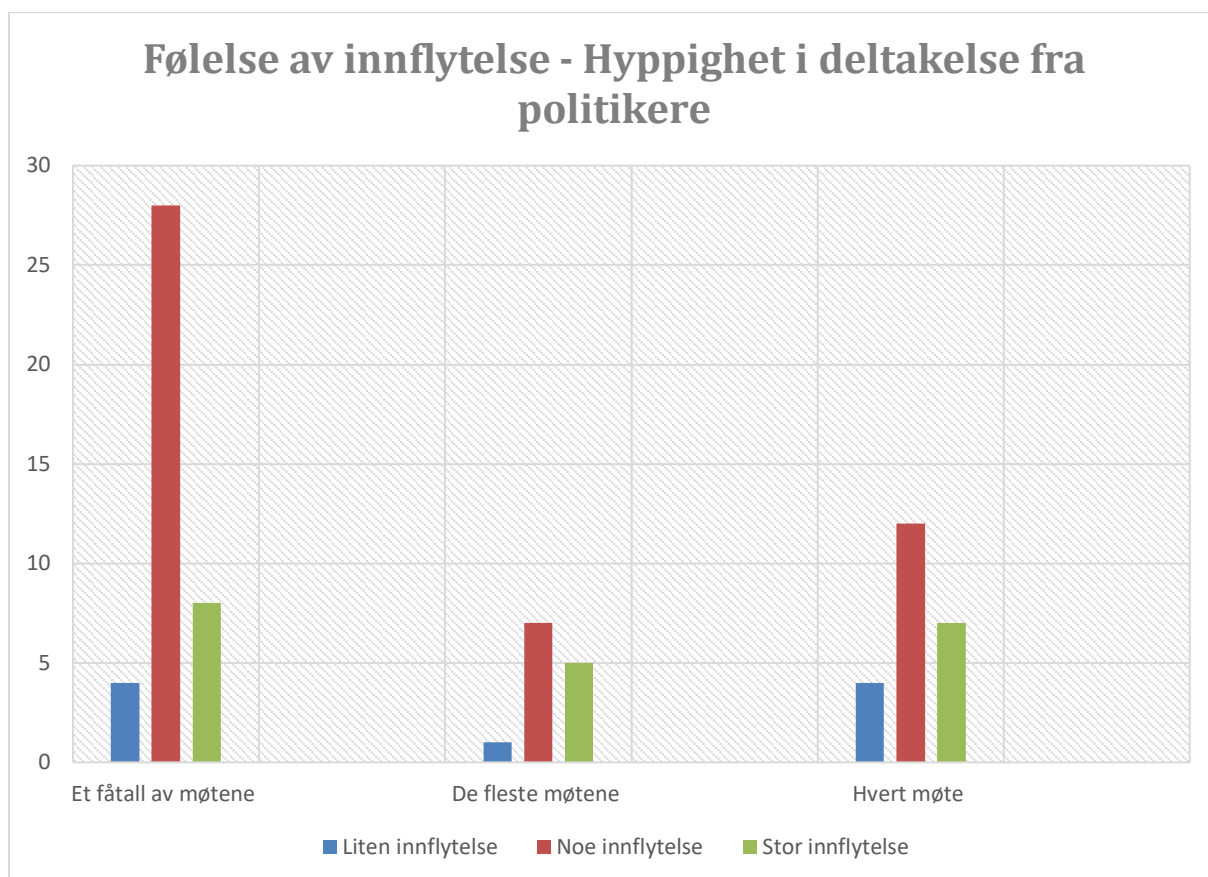
H= Horisontal

V= Vertikal

Figur 4.2. Hvordan deltakelse fra politikere påvirker følelsen av innflytelse

De fleste, 67 av 105, ungdomsrådene som fylte ut spørreskjemaet svarte ja på spørsmålet om hvorvidt politikere deltok på ungdomsrådets møter. Ser vi på ungdomsrådene som føler de har stor innflytelse, ser vi imidlertid en tydelig forskjell mellom ungdomsrådene der politikerne deltar, og de ungdomsrådene der politikerne ikke deltar. Totalt var det 27 ungdomsråd som følte at de hadde stor innflytelse, av disse 27 hadde 20 ungdomsråd politikere som deltok på møtene sine. Dette utgjør 74 prosent. Dette peker mot at ungdomsråd som har politikere som deltar på møtene vil føle at de har større innflytelse. Ser vi på de ungdomsrådene som har gitt uttrykk for en følelse av liten innflytelse, ser vi at det er helt likt mellom ungdomsrådene der politikerne deltar og der politikerne ikke deltar. Den andre hypotesen var: «Ungdomsråd der politikerne ikke møter vil i større grad si at de har liten innflytelse enn ungdomsråd der politikerne møter». Grunnet måten denne hypotesen er formulert på må den forkastes. Mine undersøkelser viser at det ikke har noe å si for de ungdomsrådene som føler at de har liten innflytelse, om politikerne deltar eller ikke. Jeg kan imidlertid ikke utelukke at det finnes en viss sammenheng mellom deltakelse fra politikere og følelse av innflytelse hos ungdomsråd.

Figur 4.3 tar utgangspunkt i de 67 ungdomsrådene som svarte at politikerne deltar på møtene deres, og ser på hyppighet i møtedeltakelse fra politikere opp mot den avhengige variabelen. Resultatene jeg får frem av denne krysstabellen, viser at når politikerne først stiller på møter i ungdomsrådet, så har møtehyppigheten lite å si for følelsen av innflytelse. Tvert imot så viser krysstabellen at et flertall av ungdomsrådene som svarte at de hadde liten innflytelse, hadde politikere som møtte på hvert møte i ungdomsrådet. Det var også et flertall av ungdomsrådene som svarte at de hadde stor innflytelse, som også svarte at politikerne kun møtte på et fåtall av møtene i ungdomsrådet. Resultatene fra denne krysstabellen har ikke så mye å si for hypotesen knyttet til deltakelse fra politikerne.

Variabler:	Liten innflytelse (0)	Noe innflytelse (1)	Stor innflytelse (2)	Sum
Hvor ofte møter politikere: Et fåtall av møtene (1)	2 (H: 6,45%) (V: 28,5%)	21 (H:67,7%) (V: 52,5%)	8 (H:25,8%) (V: 40,0%)	31
Hvor ofte møter politikere: De fleste møtene (2)	1 (H: 7,69%) (V:14,2%)	7 (H: 53,8%) (V: 17,5%)	5 (H:38,4%) (V: 25,0%)	13
Hvor ofte møter politikere: Hvert møte (3)	4 (H: 17,3%) (V:57,1%)	12 (H:52,1%) (V: 52,1%)	7 (H: 30,4%) (V: 35,0%)	23
Sum	7	40	20	67*

*Det totale antallet er lavere da 37 ungdomsråd svarte nei på spørsmålet om deltakelse fra politikere

Bortfall av enheter: 1

H= Horisontal

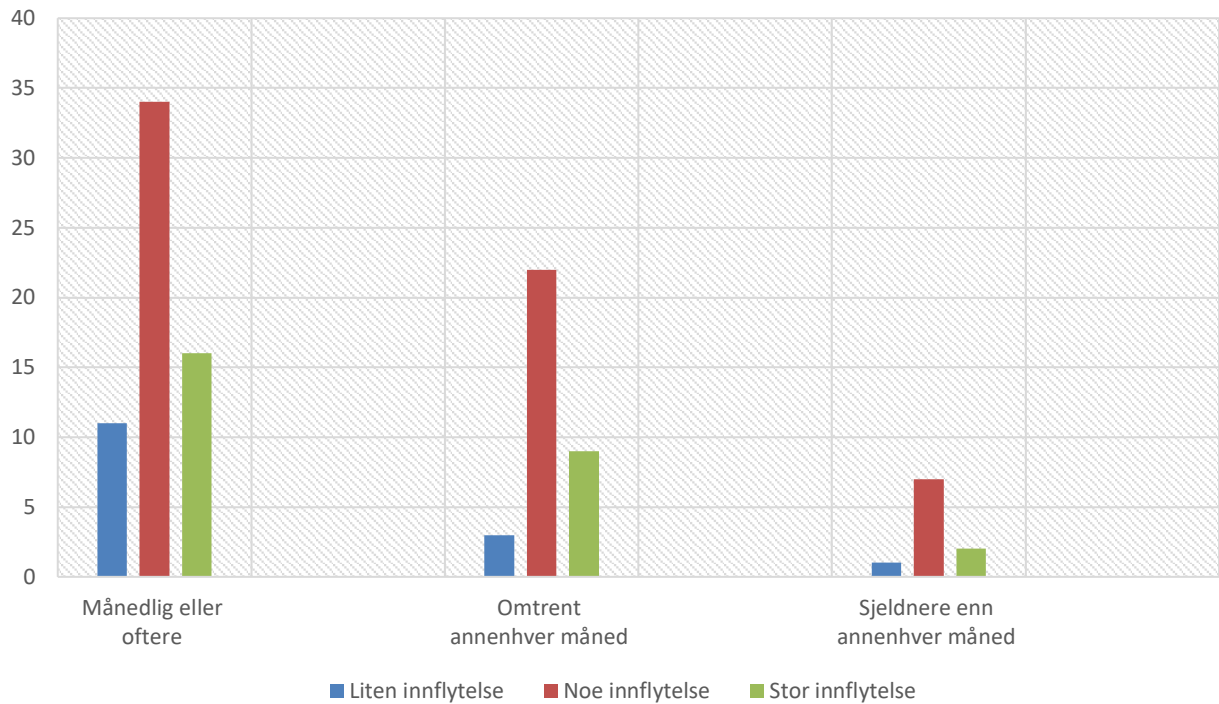
V= Vertikal

Figur 4.3. Hvordan hyppighet i deltakelse fra politikere påvirker følelse av innflytelse

Spørsmålet om hvor ofte politikerne deltok på møtene var forbeholdt de ungdomsrådene som svarte *ja* på det foregående spørsmålet om deltakelse fra politikerne. I spørreskjemaet var spørsmålet om deltakelse fra politikere formulert slik: «Deltar politiske representanter på møtene i ungdomsrådet? (som for eksempel representanter fra kommunestyret/bystyret)». Dette spørsmålet ble fulgt opp av spørsmålet: «Hvis ja, hvor ofte deltar representanter fra kommunestyret/bystyret på møtene i ungdomsrådet?» Likevel var det ni ungdomsråd som svarte på det sistnevnte spørsmålet, til tross for at de hadde svart *nei* på førstnevnte spørsmål. Disse ni ungdomsrådene ble tatt ut av statistikken. I tillegg var det ett ungdomsråd som ikke besvarte spørsmålet og som dermed falt bort.

En av de andre uavhengige variablene fra spørreskjemaet er knyttet til ungdomsrådenes møtehyppighet. Hvor aktive ungdomsrådet er kan ha mye å si for hvor mye innflytelse ungdomsrådet selv føler at de har. Figur 4.4 ser den uavhengige variabelen for møtehyppighet opp mot den avhengige variabelen som er følelse av innflytelse. Det kommer klart frem fra figuren at de fleste ungdomsrådene møtes månedlig eller hyppigere. Kun ti av ungdomsrådene som har besvart spørreskjemaet sier at de møtes sjeldnere enn annenhver måned. Av de 61 ungdomsrådene som sa at de hadde møte månedlig eller oftere, sa 18 prosent at de hadde liten innflytelse. Dette er høyere enn ungdomsrådene som møtes omtrent annenhver måned, men det er også høyere enn de ungdomsrådene som møtes sjeldnere enn annenhver måned. Ser vi på de ungdomsrådene som har svart at de har stor innflytelse, er det prosentmessig nærmest helt likt mellom ungdomsrådene som møtes månedlig eller oftere, og de ungdomsrådene som møtes omtrent annenhver måned. Det er en noe lavere prosentandel av ungdomsrådene som møtes sjeldnere enn annenhver måned som mener at de har stor innflytelse. Dette til tross er det ikke en tydelig sammenheng mellom møtehyppighet og følelse av innflytelse. Den tredje hypotesen: «Det er en sammenheng mellom møtehyppighet og følelse av innflytelse hos ungdomsråd.» må derfor forkastes.

Følelse av innflytelse - Møtehyppighet for ungdomsrådet

Variabler:	Liten innflytelse (0)	Noe innflytelse (1)	Stor innflytelse (2)	Sum
Møtehyppighet for ungdomsrådet: Månedlig eller oftere (0)	11 (H: 18,3%) (V: 73,3%)	34 (H: 55,7%) (V: 54,0%)	16 (H: 26,2%) (V: 59,3%)	61
Møtehyppighet for ungdomsrådet: Omtrent annenhver måned (1)	3 (H: 8,8%) (V: 20,0%)	22 (H: 64,7%) (V: 35,0%)	9 (H: 26,5%) (V: 33,3%)	34
Hvor ofte møter politikere: Sjeldnere enn annenhver måned (2)	1 (H: 10,0%) (V: 6,7%)	7 (H: 70,0%) (V: 11,1%)	2 (H: 20,0%) (V: 7,4%)	10
Sum	15	63	27	105

Bortfall av enheter: 0

H= Horisontal

V= Vertikal

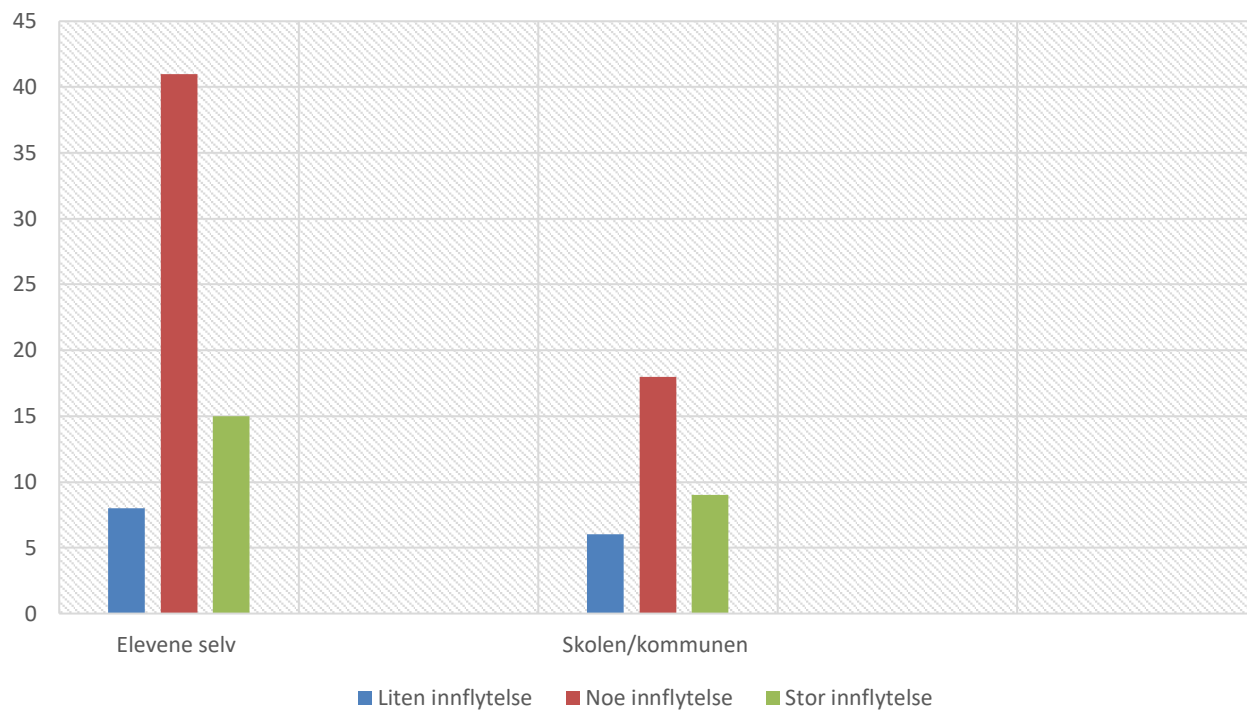
Figur 4.4. Hvordan ungdomsrådets møtehyppighet påvirker følelsen av innflytelse

Det er også andre aspekter knyttet til sammenhengen mellom møtehyppighet og innflytelse. Det kan tenkes at de ungdomsrådene som møtes sjeldnere enn annenhver måned ikke har hatt mulighet til å fylle ut skjemaet. Det er nærliggende å tro at de ungdomsrådene som har fylt ut spørreskjemaet, er de som møtes relativt hyppig. Selv om spørreskjemaet var tilgjengelig i en lengre periode, kan en ikke utelukke at enkelte ungdomsråd møtes så sjeldent at de ikke har hatt mulighet til å svare.

Den neste variabelen handler om hvordan ungdomsrådets medlemmer velges (Figur 4.5). Dette spørsmålet var åpent formulert i spørreskjemaet. Et interessant funn fra spørreskjemaet viser at det er store variasjoner i hvordan ungdomsrådet velges. For å kunne hente ut noe informasjon fra dataene var det nødvendig å samle resultatene så langt det lot seg gjøre. Dette resulterte i at de fleste besvarelsene kunne plasseres i to ulike kategorier. Den første kategorien er at ungdomsrådene velges av elevene selv. Dette kan gjøres med et allmøte, der alle elevene på skolen inviteres til å stemme på ulike kandidater. En annen måte som går igjen i flere kommuner, er at elevrådet velger medlemmene til ungdomsrådet. Sagt med andre ord har vi en kategori for direkte demokrati, der elevmassen velger og en kategori for et mer representativt demokrati, der elevenes valgte representanter utnevner medlemmer til ungdomsrådet.

Den andre kategorien innebærer at det er kommunen eller skolen som utnevner ungdomsrådet. Først og fremst er det viktig å presisere at det i mange tilfeller er kommunestyret eller bystyret som formelt godkjenner de som skal være medlem av ungdomsrådet, selv om dette stort sett er en formalitet. Det hender også at skolen eller kommunen selv setter sammen forslaget til ungdomsrådsmedlemmer. Dette kan gjøres ved at ungdommer sender en søknad til kommunen eller skolen. Det kan også gjøres ved at en lærer ganske enkelt velger den eleven som skal representere skolen i ungdomsrådet. Ungdomsrådet har som hensikt å representere unge i saker som angår dem. Dermed vil en kunne påstå at ungdomsråd som velges av ungdommene selv, er mer demokratisk enn ungdomsråd som utnevnes av skolen eller kommunen.

Følelse av innflytelse - Hvordan velges ungdomsrådet?

Variabler:	Liten innflytelse (0)	Noe innflytelse (1)	Stor innflytelse (2)	Sum
Hvordan velges ungdomsrådet: Elevene selv (0)	8 (H: 12,5%) (V: 57,1%)	41 (H: 64,0%) (V: 69,5%)	15 (H: 23,4%) (V: 62,5%)	64
Hvordan velges ungdomsrådet: Skolen/kommunen (1)	6 (H: 18,2%) (V: 42,8%)	18 (H: 54,5%) (V: 30,5%)	9 (H: 27,3%) (V: 37,5%)	33
Sum	14	59	24	97

Bortfall av enheter: 8

H= Horisontal

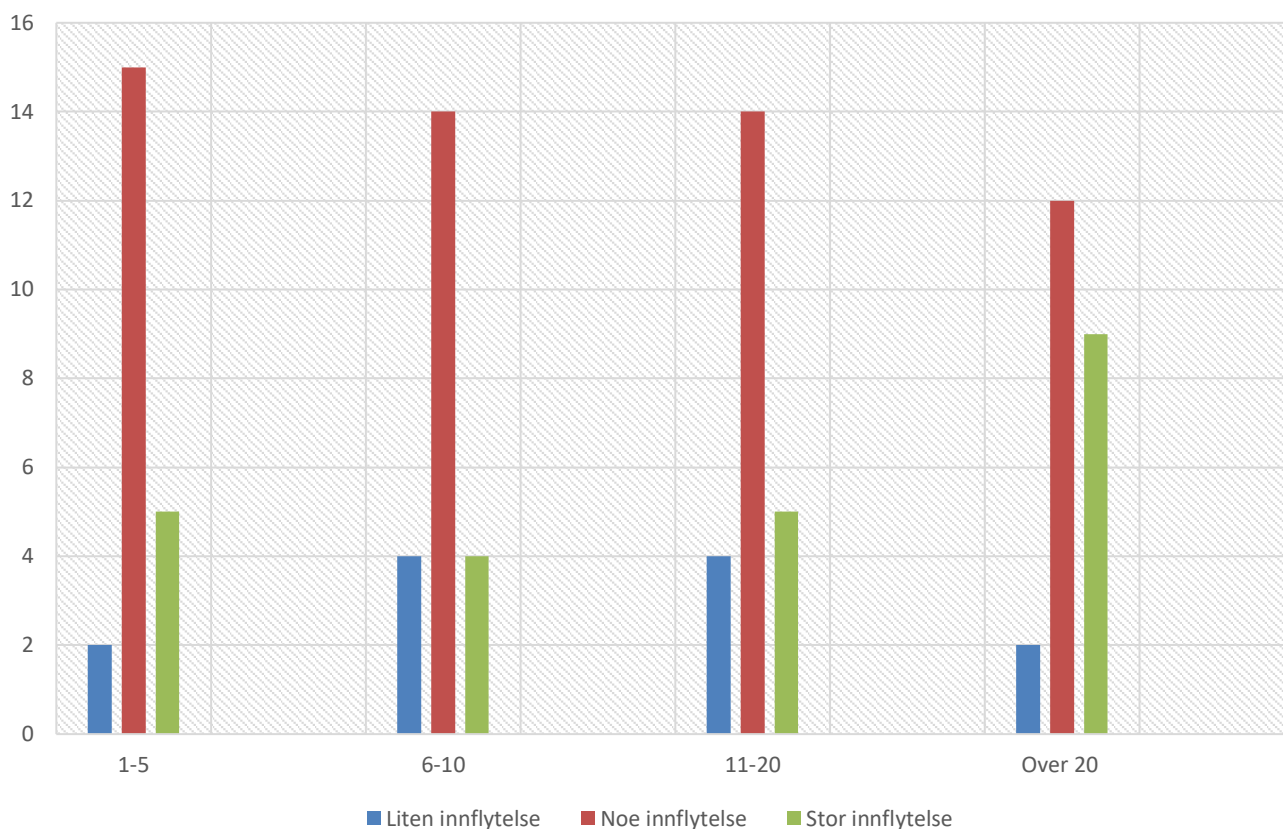
V= Vertikal

Figur 4.5. Hvordan valgordning påvirker følelse av innflytelse

Hvis vi da tar for oss krysstabellen (Figur 4.5), der vi ser valgordning opp mot følelse av innflytelse, ser vi at de fleste ungdomsrådene velges av elevene selv. Figuren viser tydelig at det er en større prosentandel av ungdomsrådene som velges av skolen eller kommunen, som føler at de har liten innflytelse. Det som imidlertid er interessant er at en større prosentandel av ungdomsrådene som velges av skolen eller kommunen, også føler at de har stor innflytelse. Hypotese fire: «Ungdomsråd som utnevnes av elevene selv vil føle på en større innflytelse enn ungdomsråd som utnevnes av skolen eller kommunen.», må derfor forkastes. Tabellen i Figur 4.5 har noen bortfall av enheter, ettersom at det var noen av svarene fra ungdomsrådene som ikke lot seg plassere i de to kategoriene.

Den siste figuren viser sammenhengen mellom antall saker ungdomsrådet gir uttalelse på, og følelse av innflytelse (Figur 4.6). Tabellen i Figur 4.6 har et relativt stort bortfall av enheter på omtrent 12 prosent. Årsaken til dette er i hovedsak at enkelte ungdomsråd kan se ut til å ha misforstått spørsmålet. Det er også en god del ungdomsråd som svarte at de ikke visste. Dette kan forstås som at ungdomsrådet er relativt nytt, og ikke helt har fått klart for seg sin rolle, og hva det forrige ungdomsrådet har gjort i forrige periode. Selv om en skal være kritisk i å legge for mye vekt på denne krysstabellen, så er det likevel et par interessante funn. Først og fremst er det ikke noen forskjell på de ungdomsrådene som har sagt at de har liten innflytelse når det kommer til mengden saker. Her er det helt jevnt fordelt mellom de ungdomsrådene som gir innspill i få saker og de ungdomsrådene som gir innspill i flere saker. Ser vi på de ungdomsrådene som føler de har stor innflytelse, så ser vi at et ganske stort flertall med hele 40 prosent ga innspill i over 20 saker.

Følelse av innflytelse - Antall innspill

Variabler:	Liten innflytelse (0)	Noe innflytelse (1)	Stor innflytelse (2)	Sum
Antall saker der ungdomsrådet gir innspill: 1-5 (0)	2 (H: 9,09%) (V: 16,7%)	15 (H: 68,2%) (V: 27,3%)	5 (H: 22,7%) (V: 21,7%)	22
Antall saker der ungdomsrådet gir innspill: 6-10 (1)	4 (H: 18,2%) (V: 33,3%)	14 (H: 63,6%) (V: 25,5%)	4 (H: 18,2%) (V: 17,4%)	22
Antall saker der ungdomsrådet gir innspill: 11-20 (2)	4 (H: 17,4%) (V: 33,3%)	14 (H: 60,9%) (V: 25,5%)	5 (H: 21,7%) (V: 21,7%)	23
Antall saker der ungdomsrådet gir innspill: Over 20 (3)	2 (H: 8,7%) (V: 16,7%)	12 (H: 52,2%) (V: 21,8%)	10 (H: 39,1%) (V: 39,1%)	24
Sum	12	55	24	91

Bortfall av enheter: 14

H= Horisontal

V= Vertikal

Figur 4.6: Hvordan mengden av innspill påvirker følelse av innflytelse

Basert på mine funn etter å ha sammenlignet resultatene i en krysstabell, ser vi at hypotesen om at: «Ungdomsråd som gir innspill i få saker vil føle at de har mindre innflytelse enn ungdomsråd som gir innspill i mange saker» også må forkastes. Selv om resultatene hadde styrket hypotesen, er det en del bortfall av enheter, slik at det er noe usikkert hvor mye en kunne ha vektlagt resultatene fra analysen.

Oppsummert ser vi at analysen gir en del interessant informasjon selv om de fleste av hypotesene måtte forkastes. For hypotesene tre til fem var det ikke en tydelig nok sammenheng mellom følelse av innflytelse og de ulike uavhengige variablene jeg tok for meg. Noe av forklaringen på dette kan være at det på enkelte variabler var et stort bortfall av enheter, men det kan nok også forklares ved at det ikke er noe særlig sammenheng mellom den avhengige og de uavhengige variablene. Den andre hypotesen som omhandler deltakelse fra politikere (Figur 4.2) måtte forkastes på grunn av måten hypotesen var formulert på. Mine undersøkelser viste at fravær av deltakelse fra politikere ikke førte til en følelse av liten innflytelse. Det undersøkelsene imidlertid viste, var at det var en langt større andel av ungdomsrådene der politikerne deltok som følte at de hadde stor innflytelse. Selv om hypotesen må forkastes, kan det virke som at det er en sammenheng mellom følelse av innflytelse og deltakelse fra politikerne. Den første hypotesen jeg tok for meg handlet om kommunestørrelse, og hvordan det påvirker følelsen av innflytelse. Jeg hevdet i hypotesen at ungdomsråd i mindre kommuner ville føle på en større innflytelse, ettersom at veien til makten var kortere. Denne hypotesen ble styrket som et resultat av våre undersøkelser, selv om et flertall av ungdomsrådene som følte de hadde stor innflytelse, hørte til de mellomstore kommunene. Resultatene som er presentert i denne analysen gir oss et godt bilde på noen av de faktorene som påvirker ungdomsråds følelse av innflytelse.

4.2 Valg av kommuner til intervju

Etter en dypere analyse av svarene fra spørreskjemaet var det noen kommuner som skilte seg ut fra de andre. I disse kommunene svarte alle tre ungdomsråd at de følte at de hadde liten innflytelse. Det er imidlertid svarene ungdomsrådene ga på noen av de andre spørsmålene som gjorde at de skilte seg ut. Ungdomsrådene svarte at de hadde møter månedlig eller oftere. I tillegg hadde de politikere som stilte på hvert eneste møte. To av de tre ungdomsrådene svarte at de årlig ga uttalelse i 11-20 saker, den tredje kommunen svarte ikke på spørsmålet. I to av de tre ungdomsrådene var det også elevene som valgte ungdomsrådets medlemmer, mens det i den tredje var kommunene/skolen.

De tre kommunene disse ungdomsrådene tilhører, er ikke nærheten av hverandre, hverken geografisk eller når det gjelder folketall, noe som også er interessant. Av hensyn til ungdomsrådernes anonymitet refererer jeg heretter til disse ungdomsrådene som: Ungdomsråd A, Ungdomsråd B og Ungdomsråd C. Ungdomsråd A tilhører en kommune som ifølge SSB sin gruppering kan regnes å være en liten kommune med litt i underkant av tre tusen innbyggere. Kommunen er lokalisert på Østlandet. Ungdomsråd B er i det SSB vil klassifisere som en mellomstor kommune lokalisert på Nord-Vestlandet. Ungdomsråd C regnes av SSB som en stor kommune, og er geografisk plassert i trøndelagsregionen.

Disse ungdomsrådene ble valgt da de var de tre eneste som ga uttrykk for en følelse av å ha liten innflytelse. Dette til tross for at svarene gitt på de andre spørsmålene i skjemaet, ifølge den anvendte teorien burde tilsi at en følelse av noe eller stor innflytelse.

4.3 Intervjuprosess

Etter at de tre ungdomsrådene hadde blitt valgt ut. Ble det gjort en vurdering knyttet til hvem som skulle intervjues. Grunnet noe tids- og kapasitetsbegrensning, to faktorer som kjennetegner intervju som metode (Jacobsen, 2015, 146), skulle det etter planen blitt gjennomført to intervju per kommune, altså seks intervju totalt. Det viste seg å være vanskelig å sette opp intervjuer med en av de tre kommunene, dette gjaldt den største kommunen med Ungdomsråd C. Etter gjentatte forsøk ble jeg derfor nødt til å skrinlegge de planlagte intervjuene med kommunen og Ungdomsråd C. Dette er selvfølgelig uheldig, men likefullt var det en nødvendighet. Denne analysen vil derfor bli av den minste og den mellomstore kommunen som valgte å delta på intervju.

Respondentene som var invitert til å delta på intervju var et medlem av ungdomsrådet som hadde vært med på utfyllingen av spørreskjemaet og en ansatt i kommunens administrasjon med ansvar for oppfølging av ungdomsrådet. Ved å intervju personer i disse gruppene får man perspektivet fra det enkelte ungdomsrådet, men også perspektivet fra en i kommunen som skal bidra med å tilrettelegge for at ungdomsrådet kan utføre sitt arbeid.

Som tidligere nevnt er det mange hensyn å ta når et intervju skal gjennomføres. Mye av det viktigste arbeidet gjøres i forkant av selve intervjuet. Spørsmålene som ble stilt i intervjuet baserte seg i stor grad på spørsmålene som ble stilt i spørreskjemaet. Spørreskjemaet ga med andre ord enkelte føringer på hvilke spørsmål som skulle stilles. Det ble laget to ulike intervjuguider, ettersom det var to ulike grupper som skulle intervjues (Vedlegg 4 og 5). Under intervjuene av ungdomsrådsmedlemmene ble det blant annet stilt flere spørsmål knyttet til følelsen av innflytelse. Ungdomsrådsmedlemmene ble for eksempel stilt spørsmål om hvordan de ville definere innflytelse. De ansatte i kommuneadministrasjonen som hadde særlig ansvar for ungdomsråd fikk noen spørsmål som gikk mer på hvordan politisk og administrativ ledelse så på ungdomsrådet og deres rolle. Årsaken til at det ble stilt ulike spørsmål var at respondentene ville ha ulike forutsetninger for å svare. Ungdomsrådsmedlemmene vil for eksempel ikke kunne si så mye om hvordan kommunens politiske og administrative ledelse ser på ungdomsrådet. Ettersom det var ungdomsrådet som besvarte spørreskjemaet, var det mer relevant å stille medlemmene av ungdomsrådet spørsmål om hvordan de ville definere selve begrepet innflytelse.

Siden hovedtemaet for oppgaven er ungdomsråds følelse av innflytelse, var det hensiktsmessig å ta dette spørsmålet med i begge intervjuguidene. Det var også ungdomsrådenes svar på dette spørsmålet i spørreskjemaet som utgjorde noe av grunnlaget for valg av kommuner til intervju. Under intervjuene ble det derfor vist til ungdomsrådets svar på dette spørsmålet i spørreskjemaet. Respondentene ble deretter spurt om hva de mente kunne være årsaken til at ungdomsrådet i deres kommune følte at de hadde liten innflytelse. Dette spørsmålet utgjorde selve kjernen av intervjuet. Alle respondentene ble informert om at de hadde blitt plukket ut til intervju på bakgrunn av svarene som ble gitt i spørreskjemaet. Det ble ikke gitt noe mer konkret informasjon utover dette. Hovedårsaken til at det ikke ble gitt mer detaljert informasjon, var at man da kunne risikere at respondentene kunne innta en mer defensiv holdning, hvis de visste på forhånd at de hadde blitt valgt på bakgrunn av at ungdomsrådet følte at de hadde liten innflytelse. Dette kunne også gitt respondentene en følelse av at intervjuer kun var opptatt av å peke på feil ved måten ungdomsrådsarbeidet fungerte i kommunen, noe som ikke var tilfelle i det hele tatt. Dette utløser selvsagt noen etiske dilemma, som tidligere har blitt diskutert.

Begge intervjuguidene kan deles inn til tre deler. Første delen av intervjuguiden inneholder noen enkle åpningsspørsmål som går litt mer på ungdomsrådets rolle i kommunen. Dette gir intervjuer en enkel og grei oversikt, samtidig som det gjør at respondenten føler at de kommer inn i en god flyt før de litt mer dype og komplekse spørsmålene kommer. Ungdomsrådsmedlemmene fikk for eksempel spørsmål om hvor lenge de har sittet i ungdomsrådet og hvordan de ble valgt. De ansatte i kommuneadministrasjonen fikk spørsmål om hvor lenge de hadde jobbet med ungdomsrådsarbeid og hva deres rolle var opp mot ungdomsrådet. Den andre delen av intervjuet gikk mer spesifikt på innflytelse. Der fikk alle spørsmål om hva de trodde var årsaken til at ungdomsrådet i deres respektive kommune følte at de hadde liten innflytelse. De fikk også spørsmål om hva de på generelt grunnlag mener må til for at et ungdomsråd skal føle at det har innflytelse. Den siste delen av intervjuet inneholdt en del avsluttende spørsmål. Her fikk respondenten mulighet til å legge til ting de følte at de ikke hadde fått godt nok frem i de øvrige spørsmålene. Samtlige av respondentene kom med flere tanker da de fikk spørsmål om det var noe de ønsket å legge til. Til slutt fikk respondentene spørsmål om jeg kunne kontakte dem igjen dersom det var behov for noen oppklaringer rundt svarene de hadde gitt, noe samtlige respondenter ga positivt svar på.

Intervjuene ble gjennomført digitalt over Teams. Respondentene fikk selv velge hvorvidt de ønsket å ha på kamera. To av respondentene hadde dette, mens de to andre bare var med på lyd. Det at respondentene fikk velge dette selv kan ha gitt en følelse av kontroll i en situasjon der det i realiteten er intervjuer som styrer. Rollen som intervjuer ble naturlig nok påvirket av respondentene. En av respondentene kom med svært lange og omfattende utgreinger da hen skulle svare på et spørsmål, mens en annen svarte gjerne kortere og mer generelt uten gå særlig i dybden. I førstnevnte tilfelle var det naturlig for meg som intervjuer å innta en mer passiv posisjon og ikke stille så mange oppfølgingsspørsmål. Da handlet det gjerne mer om å justere spørsmålene, slik at respondenten begrenset seg noe. I det sistnevnte tilfelle inntok jeg som intervjuer en mer aktiv rolle, der jeg stilte flere oppfølgingsspørsmål og ba gjerne respondentene om å gå mer i dybden på enkelte spørsmål. Slike intervjusituasjoner som nevnt ovenfor viser noen av fordelene med å benytte semistrukturert intervjumetode. Denne metoden gir en tydelig fleksibilitet som helt klart kom til nytte i gjennomføringen av intervjuene.

Til tross for at enkelte respondenter fikk en del oppfølgingsspørsmål var det store variasjoner i lengden på de ulike intervjuene. Det korteste intervjuet varte i underkant av 8 minutter, mens det lengste varte i over 23 minutter. Det hadde nok vært mulig å stille enda flere oppfølgingsspørsmål til de respondentene som var litt korte i svarene de ga, samtidig var det viktig å ikke forsøke å tvinge frem opplysninger som ikke var relevante og som i verste fall kunne være uriktige. Det kunne da fort ha oppstått en situasjon der respondenten svarte ut ifra hva hen trodde intervjuer ville høre, og ikke nødvendigvis det respondenten mente var riktig.

4.4 Analyse av intervju med ungdomsrådsmedlemmene

Svarene som ble gitt under de ulike intervjuene ga en langt dypere innblikk i ungdomsrådets rolle og funksjon. Det ga også en økt forståelse av hvordan ungdomsråd ser på sin egen innflytelse. De to ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet hadde begge hatt flere års erfaring med ungdomsrådsarbeid. Den ene av de to var fungerende leder, mens den andre hadde nylig gått av som leder. På spørsmålet om hvordan de så ungdomsrådets rolle opp mot kommunen svarte respondenten fra Ungdomsråd B at dette varierte noe. Noen ganger kunne

ungdomsrådet være godt involvert i de relevante sakene, mens andre ganger opplevde ungdomsrådet at de ble forbigått av politisk ledelse og administrasjon. Medlemmet i Ungdomsråd A pekte på at ungdomsrådet vekslet mellom å gi uttalelse på saker fra kommunestyret og spille inn saker etter ønsker fra elevene ved de ulike skolene. Basert på svarene kunne det virke som om ungdomsrådet fungerte som et slags bindeledd mellom elevene og kommunen, noe som er veldig i tråd med den funksjonen ungdomsrådet i utgangspunktet skal ha.

Etter spørsmålet og oppfølgingsspørsmål om ungdomsrådets rolle, fikk respondentene spørsmål om hva de la i selve begrepet innflytelse. Hensikten med dette spørsmålet var å se nærmere på hvordan ungdomsrådsmedlemmene selv definerte innflytelse, og hvilke forventinger de hadde til egen innflytelse, ettersom begge ungdomsrådene i spørreskjemaet ga uttrykk for en følelse av liten innflytelse. Begge ungdomsrådsmedlemmene svarte noe av det samme. Medlemmet av Ungdomsråd B svarte for eksempel: «Da tenker jeg først og fremst som evnen til å påvirke noen av de prosessene eller valgene som blir gjort da ja altså i kommunesammenheng så kan jo det være så enkelt som at vi kommer med en uttale og at da kommunen retter seg etter det da.» Medlemmet av Ungdomsråd A trakk også inn det å kunne påvirke, men hen la også til at innflytelse var: «...innspill som har noe å si». Forventingen til de ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet var altså ikke bare å bli hørt, men også at det de gjorde skapte en reell endring. En forventning om at kommunen retter seg etter det ungdomsrådet sier, og at innspillet fra ungdomsrådet får konsekvenser for utfallet i saker.

Etter at ungdomsrådsmedlemmene hadde definert begrepet innflytelse, ble de bedt om å begrunne hvorfor ungdomsrådet deres hadde svart at de følte at de hadde liten innflytelse. Medlemmet i Ungdomsråd A begrunnet dette med saksgangen i kommunen. Hen mente at kommunene brukte for lang tid på å behandle sakene som ungdomsrådet kom med innspill på, noe som gikk utover både motivasjon og følelse av innflytelse hos ungdomsrådet. Det ble stilt et oppfølgingsspørsmål om hvorvidt ungdomsrådet tok dette opp med kommunen, og hvordan kommunen da håndterte det. Medlemmet av Ungdomsråd A svarte da: «Hvis vi sa ifra om at vi syntes at ting gikk sakte, så fikk vi hvert fall en forklaring på hvorfor, så vi visste alltid hvorfor ting tok tid, og da følte vi at vi ble hørt». Her pekes det på en treghet i system, samtidig som kommunen, ifølge respondenten, virker å være imøtekommende og pedagogisk i møte med kritikken rundt denne tregheten. Det er ingen hemmelighet at kommunale prosesser kan ta lang tid. Det virker her å være et gap mellom ungdomsrådets forventinger og realiteten rundt den

kommunale saksgangen. Dersom man ikke har tilstrekkelig kunnskap om hvordan kommunen arbeider, er det forståelig at man vil reagere på hvor lang tid en sak tar fra den løftes opp og til kommunestyret gjør sitt endelige vedtak. Basert på svarene fra medlemmet av Ungdomsråd A, der hen løfter frem en frustrasjon over tregheten i den kommunale saksgangen, var det naturlig å stille et spørsmål som gikk på dette til medlemmet av Ungdomsråd B. Svaret til medlemmet av Ungdomsråd B kunne gi et inntrykk av en helt annen forventning rundt den kommunale saksgangen, og en større forståelse for at saker ofte kunne ta tid. «Det er jo den kommunale grøten ...». Respondenten peker videre på at når ungdomsrådet involveres tidlig i prosessen med en sak, så kan det ta så lang tid at man har glemt saken innen den skal opp til politisk behandling. Treghet i den kommunale saksgangen problematiseres altså noe, samtidig virker det som at medlemmet av Ungdomsråd B har en litt annen forventning til disse prosessene enn medlemmet av Ungdomsråd A. Derfor virker ikke tregheten i den kommunale saksgangen å være et like stort problem.

Det medlemmet av Ungdomsråd B peker på da hen fikk spørsmålet om hvorfor ungdomsrådet ga uttrykk for en følelse av liten innflytelse, viser noe av utfordringen knyttet til det å skulle måle følelsen av innflytelse. Et ungdomsråd sin følelse av innflytelse er ikke statisk. Den kan endre seg fra møte til møte, og fra sak til sak. Dette var tilfellet i kommunen til Ungdomsråd B. Her var det prosessen rundt en spesifikk sak som pågikk i fjor høst som gjorde at ungdomsrådet svarte som de gjorde. Slik respondenten beskriver denne spesifikke saken, så handlet det om den politiske prosessen som kommunestyret og administrasjon la opp til. Det skulle etableres en ny ungdomsklubb i kommunen. Ungdomsrådet ble involvert ganske sent i prosessen, og da ungdomsrådet først kom med sine innspill, følte de at kommunestyret ignorerte dem i den endelige behandlingen av ungdomsklubbens plassering. Det var altså den spesifikke saken som bidro sterkt til at ungdomsrådet følte at de hadde liten innflytelse. Dette var i tillegg den viktigste saken ungdomsrådet arbeidet med på dette tidspunktet, ifølge respondenten.

Det ble stilt en del oppfølgingsspørsmål rundt denne spesifikke saken, og basert på svarene respondenten ga kunne det virke som at kommunestyret bevisst valgte å holde ungdomsrådet utenfor de beslutningene som ble tatt i forbindelse med plasseringen av ungdomsklubben. Det ble derfor stilt et spørsmål om respondenten følte at prosessen ble lagt opp på en dårlig måte fordi kommunestyret var uenig med ungdomsrådet. Dette svarte respondenten bekræftende på. Det kan virke som, basert på svarene som ble gitt i intervjuet, at kommunestyret i den aktuelle kommunen bruker ungdomsrådet selektivt. At ungdomsrådet er viktig å involvere i den grad

det støtter opp om og bekrefter kommunestyrets standpunkt. Selv om dette virker svært bekymringsfullt med tanke på ungdomsrådets innflytelse, trakk respondenten også frem noe positivt fra denne saken. Etter ungdomsrådets negative reaksjon på prosessen rundt ungdomsklubben lokasjon, inviterte kommunestyret til *ungdommens spørretime* der ungdomsrådet fikk mulighet til å stille spørsmål og konfrontere kommunestyret. Under denne seansen hadde kommunestyret tatt til seg kritikken, og beklaget overfor ungdomsrådet den uheldige prosessen rundt saken. Ifølge respondenten har ungdomsrådet i etterkant av denne saken blitt tidligere involvert i saker. De føler også at de har blitt mer lyttet til.

Det siste spørsmålet som ble stilt i innflytelsesdelen av intervjuet, gikk på hva respondentene mente generelt måtte gjøres for at ungdomsrådet skulle føle at de hadde innflytelse. Medlemmet i Ungdomsråd A svarte da: «Sakene som blir tatt opp de må ha en effekt, de må bli tatt videre for at vi skal føle oss hørt». Ifølge respondenten er det å se resultater av sakene man spiller inn, helt avgjørende for om ungdomsrådet føler seg hørt. Medlemmet i Ungdomsråd B peker imidlertid på at bare det at kommunestyret diskuterer sakene fra ungdomsrådet har betydning for innflytelse. Videre trekker hen også frem: «...at kommunestyret aktivt går ut og spør om vi kan komme med tilbakemeldinger, og hvis de da aktivt går ut og ber om en uttale, det tror jeg også bidrar positivt til at du føler at du har innflytelse.» For medlemmet av Ungdomsråd B handler det om at ungdomsrådet må føle at det er behov for dem, og at kommunestyret tar seg tid til å diskutere sakene de spiller inn. Oppsummert kan man på mange måter si at svarene fra disse to ungdomsrådsmedlemmene har en fellesnevner, nemlig viktigheten av at kommunestyret tar ungdomsrådet på alvor.

4.5 Analyse av intervju med de ansatte i kommuneadministrasjonen

Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd A hadde vært involvert siden ungdomsrådets oppstart i 2018. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd B hadde jobbet med ungdomsrådet siden slutten av 2020. Selv om de hadde noe begrenset erfaring med selve ungdomsrådsarbeidet, hadde begge jobbet lenge i kommunen med ulike råd og utvalg. Det er store likheter i måten respondentene beskriver rollen sin opp mot ungdomsrådet. De fungerer begge som en sekretær

for utvalget, de bearbejder saker og fungerer som et bindeledd mellom ungdomsrådet og øvrig administrasjon og kommunestyret. Sagt med litt andre ord, så beskriver begge seg som en slags tilrettelegger for ungdomsrådet og deres arbeid.

På spørsmål om hvordan de ser på ungdomsrådets rolle i kommunen, svarte den ansatte med ansvar for Ungdomsråd A at ungdomsrådet er et rådgivende organ, i tillegg til at de har mulighet til å ta opp egne saker de mener er viktig for den gruppen de er satt til å representere. Dette var mye av det samme som den ansatte med ansvar for Ungdomsråd B svarte. Spørsmålet om hvordan respondentene ser på ungdomsrådets rolle, ble fulgt opp med et spørsmål om hvordan den øvrige kommuneadministrasjonen og kommunestyret ser på ungdomsrådet. Begge svarene som ble gitt ga inntrykk av et kommunestyre og en administrasjon som ønsket å involvere ungdomsrådet på best mulig måte. Samtidig ble det presisert fra den ansatte med ansvar for Ungdomsråd A at de fremdeles var i startfasen da det gjaldt ungdomsrådsarbeid, og at det derfor ikke helt hadde satt seg som en del av kommunens praksis. Dette til tross hadde ungdomsrådet, ifølge respondenten, blitt involvert i arbeidet med en rekke kommunale planer, deriblant kommunen sitt folkehelsearbeid og kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Det var også enkelte utfordringer knyttet til at rådet ble skiftet ut annet hvert år, mens kommunestyret og andre utvalg var valgt for en fireårsperiode. Dette ga rådet mindre kontinuitet, og det var spesielt utfordrende da det ungdomsrådet som nylig ble valgt besto av yngre medlemmer enn tidligere.

Svarene fra spørreskjemaet viste tydelig at det er store variasjoner i hvordan kommunene organiserer ungdomsrådene. Selv om den nye kommuneloven legger enkelte føringer, er det i stor grad opp til den enkelte kommune. Det var derfor interessant å stille spørsmålet om hvorvidt de ansatte i de to kommunene mente at det var behov for tydeligere retningslinjer fra statlig hold. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd B svarte at det selvsagt kunne være hensiktsmessig med noen retningslinjer, samtidig mente respondenten at det uansett var opp til administrativ ledelse å legge til rette for at ungdomsrådet kunne utøve sin lovfestede rett til medvirkning. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd A mente at det allerede var en del retningslinjer fra statlig hold om rollen til ungdomsrådet. Kommunene kunne for eksempel bestemme hvor mange medlemmer rådet skulle ha, noe som av rent praktiske årsaker vil kunne variere. Basert på svaret fra denne respondenten var det tydelig at hen mente at kommunen måtte ha en viss grad av fleksibilitet når det kom til organiseringen av ungdomsrådet. Det virket

derfor på begge respondentene som at det først og fremst er kommunene selv som må gjøre jobben og fylle ungdomsrådarbeidet med innhold.

Som tidligere nevnt fikk ikke de ansatte med ansvar for ungdomsråd spørsmål om å definere begrepet innflytelse. De ble imidlertid spurt om hva de trodde var årsaken til at ungdomsrådet i deres kommune hadde svart i spørreskjemaet at de følte de hadde liten innflytelse. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd A peker på at det kanskje er manglende kunnskap om kommunale prosesser som gjør at ungdomsrådet føler at de har liten innflytelse. Respondenten peker på at det kan virke litt overveldende for medlemmer av ungdomsråd å skulle forholde seg til kommunestyre, formannskap og hovedutvalg. Tilstrekkelig opplæring er derfor avgjørende for at et ungdomsråd skal få noe ut av de politiske prosessene, mener respondenten. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd B peker på den sammen saken som ungdomsrådsmedlemmet trakk frem under sitt intervju som en viktig årsak til ungdomsrådets følelse av manglende innflytelse. Men respondentene trekker også frem dette med mangel på kunnskap om de politiske prosessene som en medvirkende årsak til at ungdomsrådet føler at de har liten innflytelse: «Det er noe med hvordan de skulle forstå denne saken når de skulle lese budsjettet, at ting var litt innpakket og innfløkt». Så med unntak av den spesifikke saken som ble trukket frem, kan det virke som at det er manglende kunnskap og opplæring, de ansatte med ansvaret for ungdomsråd mener er hovedårsaken til at ungdomsrådene svarte som de gjorde på spørreskjemaet.

Ved spørsmålet om hva de ansatte i kommuneadministrasjonen mener må til for at ungdomsrådet skal føle at de har innflytelse, så er opplæring en del av det ifølge respondentene. Samtidig mener de at det også ligger et stort ansvar på administrasjonen og kommunestyret. Den ansatte med ansvar for Ungdomsråd B sier blant annet: «De må bli verdsatt og akseptert som et viktig organ og en veldig viktig målgruppe i kommunale planer som skal arbeides frem». Ungdomsrådene må altså føle at de har en viktig rolle. Den andre respondenten sier blant annet at ungdomsrådet formelt sett må behandles på lik linje med andre politiske utvalgt, og at de må være «i loopen». Det interessante med dette svaret fra de ansatte, er at det i stor grad sammenfaller med det som er oppfatningen til ungdomsrådsmedlemmene. De ansatte har imidlertid ikke det resultatfokuset som ungdomsrådsmedlemmet i Ungdomsråd A hadde.

4.6 Forventning om makt og innflytelse

Begge ungdomsrådsmedlemmene pekte på en viss forventning om at ungdomsrådet skulle ha makt ut ifra den definisjonen av maktbegrepet som kommer frem av maktutredningen. Det ene ungdomsrådsmedlemmet gav uttrykk for at hen mente at kommunen skulle rette seg etter det som kom fra ungdomsrådet. Det andre medlemmet av ungdomsrådet pekte på at innspillene som kom fra ungdomsrådet måtte ha en effekt på utfallet i saken. Mange av svarene som jeg fikk fra ungdomsrådsmedlemmene minner om de maktdefinisjonene som ble redegjort for tidligere i oppgaven. Det å skape en effekt og å nå visse mål. Ungdomsrådsmedlemmene jeg intervjuet gir med det uttrykk for en tydelig forventning om at ungdomsrådene bør ha makt i saker som angår unge. Det kan til og med tolkes som at et av medlemmene mener at ungdomsrådets makt bør være større enn kommunens øverste folkevalgte organ.

De ansatte med ansvar for ungdomsrådet gir ikke uttrykk for den samme forventningen om innflytelse, istedenfor vektlegger disse respondentene viktigheten av at ungdomsrådet føler seg hørt. Dette trekkes også frem av ungdomsrådsmedlemmene selv som en viktig faktor for følelsen av innflytelse. Likevel er det stor forskjell på å bli hørt i saker og det å faktisk ha innflytelse over utfallet i ulike politiske saker. Det er interessant at ungdomsrådsmedlemmene har den forventningen med tanke på det som kommer fram av maktutredningen. «Mandatet påpeker at ungdomsråd og andre formaliserte medvirkningsorganer ikke nødvendigvis gir ungdom makt og innflytelse,» (NOU 2011:20, 45). Ungdomsråd skal altså bare få mulighet til å medvirke i saker som angår unge ut ifra det som legges til grunn av de ansatte med ansvar for ungdomsråd og de ulike veilederne fra myndighetene. Det kan dermed virke som at den makten ungdomsrådsmedlemmene tilsynelatende forventer at ungdomsrådet skal ha, mangler forankring i den beskrivelsen av ungdomsrådernes rolle som norske myndigheter retter seg etter.

4.7 Politisk deltakelse blant unge

Jeg har tidligere presentert litt ulike definisjoner av deltakelse. En enkel definisjon fra Deth definerte det som aktiviteter innbyggere gjør som påvirker politikken (2016, 1). Dahl vektlegger effektiv deltakelse, der alle innbyggerne også blir gitt mulighet til å delta (Dahl, 2006, 9). Det ble diskutert også kort om mennesker under stemmerettsalder var å anse som borgere etter Dahl sine definisjoner av demokrati og deltakelse. Uavhengig av den diskusjonen så anses unge i dag som meningsbærende aktører, og FNs barnekonvensjon har stilt tydelig krav om unges deltakelse og medvirkning, noe som var noe av bakgrunnen for at vi fikk ungdomsråd i utgangspunktet. Ungdomsråd er en kanal for deltakelse, der unge mennesker under stemmerettsalder får innsyn i politiske saker og blir gitt mulighet til å komme med innspill. Det er den formelle funksjonen til ungdomsråd. Det som imidlertid er verdt å diskutere er hvorvidt disse innspillene blir fulgt opp av politisk og administrativ ledelse, og at de blir tatt på alvor, som en av respondentene sa i sitt intervju.

Deltakelse gjennom ungdomsråd er en av de fire deltakelseskanalene for unge som Guro Ødegård peker på i sin bok *Motløs Ungdom*. Ungdomsrådet hører inn under forvaltningens brukerkanal. Så kan det argumenteres for at denne kanalen nå er under press ved at ungdom til stadighet finner andre måter å delta i samfunnslivet på. Dagens ungdom lever i en ganske dramatisk tid med væpnede konflikter og krig. Vi har for eksempel sett hvordan tusenvis av ungdom har tatt til gatene for å streike for klima (Enge, 22.03.19). Få år tidligere så vi også hvordan ungdom tok til gatene for å protestere mot innføringen av en fraværsgrense (Haram et.al, 11.05.16). Særlig førstnevnte er en kraftig form for aksjon som i stor grad preger de ungdommene som deltar. Når undersøkelser peker på at ungdom er mer bekymret for fremtiden og mer frustrert over mangelen på handling hos sentrale politikere, særlig i klimapolitikken, kan lokale ungdomsråd virke mindre attraktive som en kanal for deltakelse. Dette forsterkes gjerne av tungroddede lokalpolitiske prosesser som ungdomsrådsmedlemmene trakk frem når de ga uttrykk for en viss utålmodighet når det gjaldt behandlingen av innspill fra ungdomsrådene. Samtidig kan en jo også argumentere for at ungdomsrådene nettopp er noe av grunnen til at ungdom har tatt mer til gatene de siste årene. Jeg har i denne delen diskutert hvordan samfunnets syn på ungdom generelt og ungdomsengasjement spesielt. Fra at de ble sett på som usunne og opprørske på 1960-tallet, til å senere bli sett på som meningsbærende aktører som bør oppmuntres til engasjement (Griffin, 1993, 22).

Det er imidlertid ikke en selvfølge at samfunnets syn på engasjementet til dagens ungdom vil fortsette å bli like godt mottatt, vi har for eksempel hatt flere saker der unge klimaaktivister får hatmeldinger fra voksne (Paulsen, 19.03.19). Stortingspolitiker fra FrP Roy Steffensen gikk i 2019 ut med kritikk mot elevene som streiket for klima og omtalte aksjonen som «klimaskulking» (NTB, 20.03.19). Det er imidlertid ikke bare dette som kan skape varige endringer i hvordan ungdomsrådene opererer. Nylig leverte et flertall i Stortingets Kontroll og konstitusjonskomité en innstilling til Stortinget om å gå inn for stemmerett for 16- og 17 åringer ved kommune- og fylkestingsvalg (NTB og Hvitmyhr, 25.05.22). Selv om Stortinget til slutt stemte forslaget ned, beveger vi oss likevel i retning av en nedjustering av norsk stemmerettsalder, selv om det nok ikke skjer med dagens stortingsflertall (Hellem-Hansen, 01.06.22).

Gjennom denne oppgaven har fokuset vært ungdomsråds følelse av innflytelse. Og selv om dramatiske samfunnsendrende hendelser kan trekke ungdom mot andre kanaler for deltakelse, handler ikke ungdomsråd utelukkende om å sikre unge medvirkning i saker som angår dem. Pateman trekker frem noe veldig interessant i sin bok *Participation and democratic theory*. Her argumenterer Pateman blant annet for at det også, i tillegg til de tunge institusjonene som for eksempel parlament, må finnes institusjoner som bidrar med utdanning og som skaper en kultur for deltakelse (Pateman, 1970, 22). Dette ser vi også igjen i Ødegård sin modell av *Ungdoms politiske kretsløp* (Figur 2.1). Der Ødegård blant annet argumenterer for viktigheten av politisk sosialisering og politisk kultur, som en grunnleggende forutsetning for ungdomsengasjement (Ødegård, 2011, 8). Ungdomsråds makt og innflytelse er selvsagt noe som kan diskuteres, men en må samtidig ikke glemme at ungdomsråd også er en viktig arena for kunnskap, og de lærer unge viktigheten av engasjement og deltakelse, gitt at kommunen rigger ungdomsrådsarbeidet sitt på en slik måte.

Den aktuelle teorien på politisk deltakelse som er anvendt i denne oppgaven, bekreftes langt på vei av besvarelsene av spørreskjemaet og intervjuene. De fleste ungdomsrådene gir uttrykk for at de føler en viss grad av innflytelse, og at det å bli hørt og føle at ens mening betyr noe, bidrar positivt til følelsen av innflytelse og ønske om å delta politisk i samfunnet.

4.8 Resultatene sett opp mot Arnsteins innflytelsesstige

Det kan tydelig trekkes paralleller mellom de svarene som ble gitt i intervjuene og Arnstein sin innflytelsesstige. Som Arnstein selv skriver i sin artikkel: «There is a critical difference between going through the empty ritual of participation and having the real power needed to affect the outcome of the process» (Arnstein, 1969, 216). Det store spørsmålet som preger denne oppgaven, er hva som gjelder for de kommunale ungdomsrådene. Er kommunale ungdomsråd et resultat av tomme deltakelsesritualer for å bruke Arnsteins egne ord, eller har de kommunale ungdomsrådene reell makt og innflytelse. Tar vi da for oss svarene som ble gitt under intervjuene og ser dem opp mot Arnstein sin modell, vil dette kunne gi oss en økt forståelse av hvordan de personene som er tette på ungdområdsarbeid ser på ungdområdets innflytelse.

Hos ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet, ligger det en tydelig forventning om at ungdområdet skal ha en reell innflytelse i saker som angår unge. De ansatte med ansvar for ungdomsrådene vektlegger ikke dette på samme måte, men er mer opptatt av at ungdområdet må lyttes til og at politisk og administrativ ledelse må tilrettelegge for innflytelse, slik det også kommer frem av kommuneloven. Som tidligere nevnt kan Arnstein sin innflytelsesstige deles inn i tre ulike nivåer: ikke deltakelse, tokenisme og innbyggermakt. Når medlemmene av ungdområdet gir uttrykk for en forventning om at ungdområdet skal ha reell innflytelse og at kommunestyret skal justere sitt syn ut ifra det ungdområdet mener peker dette i retning av de øverste trinnene i Arnstein sin stige.

Et av trinnene på det høyeste nivået er partnerskap der, for å ta mitt tema som eksempel, kommunestyret og ungdomsråd inngår i forhandlinger over saker. Dette samsvarer imidlertid ikke helt til forventningen om at kommunestyret bare bør innrette seg etter det ungdområdet mener. I så fall må en se til et av de to øverste trinnene som er delegert makt og innbyggerkontroll, som i praksis innebærer at innbyggerne har flertall i det makthavende organet. Dette samsvarer ikke helt med den forventningen som beskrives og det respondentene sier om sin egen rolle. Det er ingen tvil om at medlemmene av ungdområdet som ble intervjuet har en forventning som plasserer seg på det øverste nivået av Arnstein sin stige, selv om de gjerne hører til et sted mellom trinn seks og syv.

Dersom vi ser på Arnstein sin modell opp mot svarene fra de ansatte med ansvar for ungdområdet, blir det raskt klart at de plasserer ungdområdet mer på midten av

innflytelsesstigen, altså på tokenisme. På dette nivået finner vi som tidligere nevnt informering, konsultasjon og plassering (Arnstein, 1969, 217). Vi kan si at nivåets første trinn informasjon, innebærer at ungdomsrådet får orienteringer om hva som foregår i kommunen, noe som er tilfelle for begge ungdomsrådene jeg har sett nærmere på, men det er klart at deres innflytelse går lenger enn dette basert på det jeg har fått ut av intervjuene. Det neste trinnet blir da konsultasjon, og basert på svaret fra en av de ansatte med ansvar for ungdomsråd, virker det som om vedkommende langt på vei plasserer ungdomsrådet på konsultasjons trinnet: «Det er jo først og fremst at de skal være et rådgivende organ hvis en leser forskriften i fra staten som vi jo har laget våre retningslinjer i henhold til».

Det er imidlertid ikke gitt at ungdomsrådet sett med kommuneadministrasjonens øyne ender på dette trinnet. Arnstein beskriver trinnets plassering som at man plukker ut en liten gruppe blant innbyggerne til å komme med råd til de som utformer politikken. Ifølge Arnstein er dette det første trinnet der en kan se at innbyggerne får noe innflytelse, selv om de som utformer politikken står helt fritt til å ta rådet fra innbyggerne eller ikke. Arnstein peker på to faktorer som kan forklare hvorfor plassering benyttes som en strategi, og det er særlig sistnevnte som gjør seg gjeldende i dette tilfelle: «...and the extent to which the community has been organized to press for those priorities» (Arnstein, 1969, 220). Altså en spesifikk gruppe innbyggere blir gjerne plassert i den grad samfunnet ser på det som viktig at disse har en ekstra stemme. Den ene ansatte med ansvar for ungdomsråd støtter langt på vei dette gjennom sitt svar, der hen trekker unge frem som en viktig målgruppe og sier blant annet: «Og altså innspill fra denne her aldersgruppen her er nå veldig viktig». Det kan altså virke som at de ansatte gjerne plasserer ungdomsrådene et sted rundt trinn fem eller seks, som er noe lavere enn det som tilsynelatende er forventningene til ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet.

Selv om både ungdomsrådsmedlemmene og de ansatte med ansvar for ungdomsråd plasserer ungdomsrådet godt over midten av Arnstein sin stige, gir de samme respondentene svar som er mer forenelig med de lavere trinnene på stigen. Det ene ungdomsrådsmedlemmet ga uttrykk for i et av sine svar at kommunestyret lyttet til ungdomsrådet da det ungdomsrådet mente samsvarte med kommunestyrets syn, altså at kommunestyret har en selektiv tilnærming til ungdomsrådet. Videre svarte respondentene bekreftende på spørsmål om hen mente at prosessen rundt en spesifikk sak hadde vært dårlig fordi kommunestyret var uenig med ungdomsrådet. Dersom dette skulle vise seg å være tilfelle, kan en argumentere for at ungdomsrådene befinner seg på det første trinnet av stigen, altså manipulasjon. Som tidligere nevnt er dette trinnet ment for å

belære innbyggerne fremfor å lytte til deres innspill. «Instead of genuine citizen participation, the bottom rung of the ladder signifies the distortion of participation into a public relations vehicle by powerholders.» (Arnstein, 1969, 218). På dette trinnet blir innbyggerne altså plassert i ulike råd og utvalg, som gir en falsk følelse av innflytelse, men som i realiteten bare fungerer som et verktøy for makthaverne. Selv om de øvrige svarene som ble gitt under intervjuene ikke peker i retning av at ungdomsråd hører til på det nederste trinnet, vitnet det ene svaret likevel om at kommunestyret i den spesifikke saken ikke anerkjente ungdomsrådet som en viktig aktør det var verdt å lytte til.

Det er interessant å se intervjuene opp mot Arnstein sin innflytelsesstige, og det er særlig to observasjoner som er interessante. For det første så virker det, basert på svarene jeg fikk, som at det ikke skal så mye til før man faller flere trinn på Arnstein sin stige. I vårt tilfelle var det håndteringen av en spesifikk sak som fikk ungdomsrådet til å svare at de hadde liten innflytelse i spørreskjemaet, og som fikk medlemmet som ble intervjuet til å svare bekræftende på påstanden om at kommunestyret tilnærmet seg ungdomsrådet på en selektiv måte. Så skal det også sies at respondenten så positivt på hvordan kommunestyret hadde opptrådt i ettertid. Altså kan det virke som at det ikke skal så mye til for å klatre på Arnstein sin stige heller. For det andre så ser vi tydelig at de som jobber tettest med ungdomsrådarbeid har ulike oppfatninger av ungdomsrådets rolle og grad av innflytelse. Ungdomsrådet kan plasseres på flere ulike trinn, avhengig av hvordan en ser på det. Dette er også noe av det Arnstein selv tar opp som kritikk av modellen. Det vil kunne være vanskelig å plassere det store mangfoldet av råd og utvalg på et spesifikt trinn, derfor kunne man ifølge Arnstein hatt langt flere trinn. Hensikten med å se svarene fra intervjuene opp mot Arnstein sin modell er ikke å plassere ungdomsråd på et bestemt trinn, men heller å synliggjøre at ungdomsrådets følelse av innflytelse kan være kompleks og sterkt varierende fra sak til sak. Det viser også tydelig at det er et stort sprik mellom forventningene fra enkelte av ungdområdene når det kommer til innflytelse, og det som er deres reelle rolle fastsatt av kommuneloven.

4.9 Resultatene sett opp mot innflytelsessirkelen

Ser vi på *innflytelsessirkelen* fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet er det tydelig at denne modellen bygger på Arnstein sin innflytelsesstige. Som tidligere nevnt er den åpenbare forskjellen mellom de to modellene at Arnstein sin modell (Figur 2.2) er en stige med trinn man klatrer forbi, mens innflytelsessirkelen (Figur 2.3) er noe som bygges videre på. Den innerste sirkelen fungerer på den måten som en slags forutsetningen for de andre sirklene i modellen. Den innerste sirkelen handler om tilgjengeliggjøring av informasjon. For et ungdomsråd handler dette i stor grad om at de er koblet på relevante kommunale prosesser og at de får informasjon om disse. For eksempel hvis kommunen skal endre skolekretsgrensene. Da vil det være naturlig at ungdomsrådet er informert om dette.

Den andre sirkelen gå inn på ungdomsrådets kapasitet og ressurser ved at ungdomsrådet klarer å hente inn den informasjonen som er relevant for dem. De to ungdomsrådene jeg intervjuet hadde begge en ansvarsperson fra administrasjonen, som hadde ansvaret med å kalle inn til møter og tilrettelegge for at ungdomsrådet fikk uttale seg i saker. For at ungdomsrådet skal kunne få tilgang på den informasjonen de trenger, er de utvilsomt helt avhengig av støtte fra noen som kjenner de kommunale prosessene, noe som virket å være tilfelle hos begge de kommunene jeg intervjuet.

Den tredje sirkelen handler om dialog. Det virket som at dette bare fungerte delvis i de kommunene jeg intervjuet. Ungdomsråd B pekte som tidligere nevnt på en spesifikk sak der ungdomsrådet hadde følt seg overkjørt av kommunestyret. I dette tilfellet virket det som at det var dialogen mellom ungdomsråd og kommunestyret som hadde sviktet. Generelt virket det også som at ungdomsrådsmedlemmene hadde helt andre forventinger til egen innflytelse, enn det som kom frem av intervjuene med de ansatte. Dette kan nok også bunne ut i en manglende dialog om ungdomsrådets rolleforståelse. Medlemmet av ungdomsråd A ga imidlertid uttrykk for at dialogen i noen tilfeller var god. Hen trakk for eksempel frem at i de tilfellene der ungdomsrådet følte at en sak tok lang tid i kommunen, fikk de en god forklaring på hvorfor det var slik. En annen ting som ble trukket frem som positivt av medlemmet i ungdomsråd B var da kommunestyret inviterte til *ungdommens spørretime*.

Den ytterste sirkelen er rådsordninger og samarbeid. Ungdomsrådet kan selvsagt gå inn under det som heter rådsordninger, og kan derfor plasseres i den ytterste sirkelen. Det er noe uklart hva som legges i begrepet samarbeid, men de to ungdomsrådene jeg intervjuet hadde politikere fra kommunestyret som stilte på møtene. Utover dette virket det ikke å være et veldig tett samarbeid mellom ungdomsråd og kommunestyret. Det er vanskelig å slå fast hvilken av modellene som best beskriver innflytelsen til ungdomsråd, men så er heller ikke det målet når vi ser intervjuene opp mot de to modellene. Hensikten er å se hvordan den enkelte modell klarer å beskrive det som er situasjonen for ungdomsrådene.

4.10 Er økt innflytelse til ungdomsrådene et mål?

I denne oppgaven har jeg diskutert hva som gjør at ungdomsråd føler at de har innflytelse. Det er imidlertid en interessant diskusjon som gjenstår: Skal det være et mål at ungdomsrådene har mest mulig innflytelse, og eventuelt hvor burde grensen for innflytelse gå? Et av ungdomsrådsmedlemmene jeg intervjuet trakk for eksempel frem at innflytelse for ungdomsrådet blant annet innebar at kommunestyret innrettet seg etter det forslaget som kom fra ungdomsrådet. Det er klart at dersom ungdomsrådet skulle fått mer makt og innflytelse, måtte det også bli stilt helt andre krav. Det norske demokratiet er av en slik innretning at med makt så følger også ansvar, og det finnes flere viktige kontrollmekanismer som skal forhindre maktmisbruk. På Stortinget har man for eksempel kontroll- og konstitusjonskomiteen og for kommunene så har statsforvalteren en kontrollfunksjon. Skulle ungdomsrådet få større makt, vil det måtte bli stilt helt andre krav til hvordan denne makten kontrolleres.

Et annet viktig poeng i forbindelse med spørsmålet om ungdomsrådet burde ha mer makt og innflytelse, handler om hvordan ungdomsrådet velges. Kommunestyret som er den øverste politiske myndigheten i en kommune, består av representanter som velges av folket hvert fjerde år. Ungdomsrådets valgordning varierer, og det er ikke de samme strenge kravene knyttet til gjennomføringen av disse valgene, som det er til andre demokratiske valg. Med større makt og innflytelse, er også dette en diskusjon som gjør seg gjeldene.

Hensikten med å løfte frem denne diskusjonen er ikke å slå fast om hvorvidt ungdomsrådet burde ha mer makt, eller mindre makt for den saks skyld. Poenget er at skal ungdomsrådet få mer makt og innflytelse, så må det også stilles helt andre krav til hvordan denne makten tildeles og hvordan den kontrolleres, og med det bakteppet er det grunnlag for å stille spørsmål om det skal være et mål om at ungdomsrådene skal få mer makt og innflytelse, og hvor grensen da skal gå?

I denne delen av oppgaven har jeg gjennomgått og analysert dataen som er samlet inn gjennom spørreundersøkelsen der alle kommunale ungdomsråd var invitert til å delta, og de fire intervjuene som ble gjennomført med medlemmer av ungdomsråd og ansatte med ansvar for ungdomsrådet. Resultatene har jeg sett opp mot de ulike teoriene jeg la frem i teorikapitlet. Jeg har også løftet frem en diskusjon om hvorvidt det burde være et mål å sikre ungdomsråd størst mulig grad av innflytelse, eller om dette røkker ved noen av de grunnleggende demokratiske prinsippene.

5. Konklusjon

5.1 Oppsummering og konklusjon

Denne oppgaven har handlet om ungdomsråds følelse av innflytelse. Innledningsvis la jeg frem følgende problemstillinger: «Hvordan opplever ungdomsrådene selv sin egen innflytelse? Hva er det som gjør at enkelte ungdomsråd føler at de har liten innflytelse, til tross for at forholdene virker tilrettelagt for at de skal føle det motsatte?». For å forsøke å finne et svar på disse problemstillingene tok jeg et dypdykk inn i begreper som makt, innflytelse og deltakelse, og jeg tok for meg Arnstein sin kjente innflytelsesstige. Det ble samlet inn data gjennom et spørreskjema som ble sendt ut til samtlige ungdomsråd i Norge. Ut ifra spørreskjemaet ble det plukket ut to kommuner der ungdomsrådsmedlemmer og kommunalt ansatte med ansvar for ungdomsrådene ble intervjuet.

Det vil alltid være vanskelig å gi et bastant svar i samfunnsvitenskapen. I denne oppgaven deltok rundt 30 prosent av landets ungdomsråd og basert på svarene jeg fikk av disse vil jeg kunne forsøke å si noe om hele populasjonen, gitt at det er representativt. En utfordring som er tidligere skissert er at det har vært en del bortfall av enheter blant de små kommunene, noe som kan gjøre at det reelle bildet er noe ulikt det bilde jeg har fått. Det første spørsmålet jeg stilte handlet om hvordan ungdomsrådene selv så på sin egen innflytelse. Det jeg har avdekket med mine undersøkelser, er at ungdomsrådene stort sett føler at de har innflytelse i saker som angår unge. Det store flertallet som besvarte spørreskjemaet ga uttrykk for at de følte at de hadde noe innflytelse. Bare 15 prosent av de ungdomsrådene som deltok i spørreundersøkelsen ga uttrykk for at de følte at de hadde liten innflytelse.

Analysen av svarene fra spørreskjemaet gjorde at en av hypotesene ble forsterket, mens de fire andre måtte forkastes. Dette til tross for at det ble avdekket det som så ut til å være en sammenheng mellom følelse av innflytelse og deltakelse fra politikerne. Analysen ga en oversikt over noen av de faktorene som påvirker ungdomsråds følelse av innflytelse, og hvilke faktorer som har mindre å si. En av de store fordelene med å gjennomføre spørreundersøkelsen

var at det ga en viss oversikt over, og ikke minst innsikt i, hva som kunne være interessant å følge opp videre. De analyserte resultatene av spørreundersøkelsen var det som avgjorde hvilke kommuner det ville være mest interessant å se nærmere på og langt på vei også hvilke spørsmål som kunne være interessante å stille. Dette eksempelet fremhever en av de store fordelene med kombinerte metoder, nemlig at de ulike metodene utfyller hverandre, og den kvantitative undersøkelsen som i dette tilfelle ble gjennomført først, gjorde den kvalitative undersøkelsen bedre. Det er klart at det hadde vært en fordel om jeg fikk gjennomført intervjuer også i den siste kommunen som ble valgt ut, men her ble det til slutt tatt en vurdering på at dette ikke kom til å la seg gjøre innen fristen, ettersom det var vanskelig å få noe svar på intervjuhenvendelsen. De intervjuene som ble gjennomført ga oss uansett en dypere forståelse av hvordan ungdomsrådene fungerer og hvorfor enkelte gjerne føler at de har liten innflytelse.

Ut ifra spørreskjemaet var det noen kommuner som skilte seg ut. Til tross for at de hadde gitt flere svar som ut fra teori på området pekte i retning av noe eller stor innflytelse, svarte disse ungdomsrådene at de hadde liten innflytelse. Disse kommunene ble derfor plukket ut til intervjuer med den hensikt å se på hva det er som gjør at enkelte ungdomsråd føler at de har liten innflytelse til tross for at de øvrige forholdene skulle tilsi noe annet, ut ifra de teoriene jeg har sett på tidligere. Det er vanskelig å identifisere en spesifikk årsak til dette. Det som kommer frem i intervjuene og som er interessant, er at ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet syntes å ha andre forventinger til sin egen innflytelse enn det de ansatte jeg intervjuet hadde. Et av ungdomsrådsmedlemmene pekte også på at tregheten i den kommunale saksgangen var noe av grunnen til at de følte at de hadde liten innflytelse. Det andre ungdomsrådsmedlemmet trakk frem en enkelt sak der ungdomsrådet følte seg overkjørt av kommunestyret. De ansatte med ansvaret for ungdomsråd trakk frem tilstrekkelig opplæring som en viktig faktor og at kommunestyret og administrasjon anerkjente viktigheten av ungdomsrådet og tok sakene de spilte inn på alvor.

Mine resultater tyder altså på at ungdomsråd føler at de har innflytelse og at det kan være en sammenheng mellom høye forventinger og følelsen av liten innflytelse. Dette må selvsagt sees nærmere på før en kan slå fast noe konkret. Begge ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet ga imidlertid uttrykk for at de syntes at ungdomsråd var noe positivt og at de hadde fått gode erfaringer, selv om de hadde kjent på følelsen av liten innflytelse. Dette bekrefter langt på vei eksisterende teori om at ungdomsrådene er viktig for politisk sosialisering og at de fremmer politisk deltakelse. Det som kanskje begynte som et resultat av symbolpolitikk for at Norge

skulle etterleve sine internasjonale forpliktelser med ratifiseringen av barnekonvensjonen, har nå blitt en viktig del av det norske demokratiet.

Ungdomsrådene begynner nå å sette seg i de fleste norske kommuner etter at den nye kommuneloven gjorde ungdomsråd til en lovpålagt del av kommuneforvaltningen. Likevel går ungdomsrådene en usikker tid i møte. En nedjustering av stemmerettsalderen ved kommune- og fylkestingsvalg kan føre til at ungdomsrådene slik vi kjenner dem i dag, må redefineres. Etter hvert som klimaendringene tiltar og unges bekymring for fremtiden øker, kan dette føre til at unge i større grad tyr til andre former for deltakelse, som for eksempel demonstrasjoner og sivil ulydighet. Dette vil også kunne virke inn på ungdomsrådene ved at synet på ungdommer som meningsbærende aktører som det er verdt og lytte til også er i endring.

5.2 Fremtidig forskning på feltet

Gjennom arbeidet med dette prosjektet har det åpenbart seg mange temaer for potensiell fremtidig forskning. Vi lever i et samfunn i konstant endring, noe som også gjelder for ungdomsråd. Kommunereform, potensiell utvidelse i stemmerettsalder og innvandring for å nevne noe, er alle samfunnsendringer som preger ungdomsrådene og deres rolle i kommunene. Det kunne for eksempel vært interessant å se på hvordan ungdomsengasjement endrer seg. Vi ser for eksempel at ungdom langt hyppigere enn tidligere tar til gatene for å demonstrere, enten det er mot innføringen av fraværsgrensen eller klima. Hvordan påvirker dette ungdomsrådenes rekruttering. Med alt det dramatiske som skjer i verden, er lokalpolitikk interessant nok for unge?

Et annet åpenbart interessant område for forskning knytter seg til en potensiell utvidelse av stemmerettsalderen til 16- og 17-åringer, som nylig ble diskutert og nedstemt i Stortinget. Likefullt kan det tenkes at en utvidelse av stemmerettsalderen er forestående. I så fall vil det være interessant å se hvordan dette vil påvirke ungdomsrådene. Det kan for eksempel tenkes at man da nedjusterer alderen til ungdomsrådets medlemmer, slik at ungdomsrådet består av ungdomsskoleelever og kanskje elever fra 5. til 7. trinn på barneskolen. Samtidig så kan det jo også tenkes at ungdomsrådet består i dagens form. Ta eldrerådet som et eksempel. De eldre i

samfunnet har stemmerett. Så hvorfor velger man da å ha et eldreråd? Dette henger i stor grad sammen med at eldre ofte er underrepresentert i politiske fora. Eldrerådet er derfor en måte å få frem eldre menneskers synspunkter i saker som angår dem. Det blir en slags ekstra anerkjennelse av at den eldre befolkningen er viktig å lytte til. En dypere undersøkelse av ungdomsrådet sett opp mot en potensiell nedjustering av stemmerettsalderen hadde vært interessant.

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på ungdomsråds følelse av innflytelse. Det kunne imidlertid vært interessant om man så nærmere på den reelle innflytelsen til ungdomsråd. Det å måle reell innflytelse kan være utfordrende. En kunne for eksempel tatt for seg noen av sakene ungdomsrådet innstilte på, og se om kommunestyret innrettet seg etter dette slik som ungdomsrådsmedlemmene som ble intervjuet i dette prosjektet mente at de burde. En utfordring med et slikt prosjekt er at det kan være vanskelig å fastslå om en potensiell endring i kommunestyrets syn skyldes ungdomsrådets innspill, eller om det er andre faktorer som spiller inn. Denne oppgaven har også vist at det hersker en noe ulik forventning til ungdomsrådets innflytelse mellom ansatte med ansvaret for ungdomsråd og ungdomsrådsmedlemmene selv.

Det er i dag bred enighet om at vi skal ha råd og utvalg som ivaretar grupper som ellers gjerne hadde blitt oversett. Diskusjonen handler om hvilken funksjon disse rådene skal ha og hvordan de bør organiseres for å fungere etter det som er hensikten. Et spørsmål som også ble stilt under intervjuene, var om de ansatte med ansvar for ungdomsrådene så et behov for at sentrale myndigheter kom med tydeligere retningslinjer for hvordan ungdomsrådene skal organiseres og hvordan de skal fungere. Selv om svarene jeg fikk kan klassifiseres som noe lunkne, kan det være interessant å se nærmere på dette, for det er et faktum, noe våre data også peker på, at det er store variasjoner mellom kommunene i hvordan de organiserer sitt ungdomsråd.

Mange ungdomspolitikere starter gjerne sitt engasjement i lokale ungdomsråd. Det kunne derfor vært interessant å kartlegge hvor mange ungdomspolitikere som har bakgrunn fra ungdomsråd, og hvor avgjørende erfaringene fra ungdomsrådet har vært for den videre deltakelsen. På den måten kan man få et noe dypere innblikk i ungdommers politiske kretsløp. Selv om dette er noe Ødegård har skrevet en del om, finnes det fremdeles mye som kanskje burde bli forsket på. Det er i det hele tatt mye interessant å gå inn i når det gjelder ungdomsråd, og det er viktig at forskere fortsetter å sette søkelys på en så viktig del av vårt demokrati, og det vi kan kalle dannelsen av fremtidige aktive og deltakende samfunnsborgere.

Litteraturliste:

- Alnes, Espen. 2022. «Stortinget seier nei til stemmerett for 16-åringar». *NRK*, 01.06.2022. <https://www.nrk.no/norge/stortinget-seier-nei-til-stemmerett-for-16-aringar-1.15984336>
- Amnå, Erik. 2010. *New Forms of Citizen Participation - Normative Implications*. Baden-Baden: Nomos publishing house
- Arendt, Hannah, 1986. «Communicative Power.» I *Power* av Steven Lukes (red.), 59-75, New York: New York University Press
- Arnstein, Sherry R. 1969. «A Ladder Of Citizen Participation,» *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4): 216-224
<http://dx.doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Barnevernsloven. *Lov om barneverntjenester av 17.juli 1992 nr. 100* <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. 2011. «Veileder i Arbeidet med Ungdomsråd – En håndbok for sekretærer og koordinatører» Regjeringen.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn20og20ungdom/veileder_arbeid_ungdomsraad.pdf
- Brinkmann, Svend. 2013. *Qualitative Interviewing*. Oxford University Press.
- Børhaug, Kjetil. 2021. «Elevane si deltaking i elevråd og ungdomsråd». I *Skolen i demokratiet - demokratiet i skolen*. Solhaug, Trond (red.), 142-160 Oslo, Universitetsforlaget.
- Collier, David. og Henry E. Brady 2010. *Rethinking social inquiry: diverse tools, shared standards*. Lanham, Md, Rowman & Littlefield.
- Creswell, John W. og John D. Creswell 2018. *Research design: Qualitative, quantitative & mixed methods approaches*. Los Angeles, California, Sage.
- Dahl, Robert. A. 1971. *Polyarchy: participation and opposition*. New Haven, Yale University Press.
- Dahl, Robert. A. 1989. *Democracy and Its Critics*. New Haven og London: Yale University Press.
- Dahl, Robert. A. 2006. *On Political Equality*. New Haven, New Haven: Yale University Press.

- Dahl, Robert A. og Edward R. Tufte 1973. *Size and democracy*. California: Stanford University press.
- de Leeuw, Edith D., Joop J. Hox og Don A. Dillman 2008. *International handbook of survey methodology*. New York u.a, New York u.a: Erlbaum.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). 2021. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* De nasjonale forskningsetiske komiteene.
<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>
- Dillman, Don. A., Jolene D. Smyth og Leah M. Christian 2014. *Internet, phone, mail, and mixed-mode surveys : the tailored design method*. Hoboken, N.J, Wiley.
- Enge, Caroling. 2019. «Ungdomsforsker: -Klimastreiken kan prege en hel generasjon». *Aftenposten*, 22.03.2019.
<https://www.aftenposten.no/norge/i/RxV1Gd/ungdomsforsker-klimastreiken-kan-prege-en-hel-generasjon>
- Engelstad, Fredrik. 2005. *Hva er makt?* Oslo, Universitetsforlaget
- Forskrift om medvirkningsordninger. Forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom av 17.juni 2019 nr.727
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-06-17-727>
- Gaber, John 2019. "Building "A Ladder of Citizen Participation". *Journal of the American Planning Association*, 85(3): 188-201.
<https://doi.org/10.1080/01944363.2019.1612267>
- Garson, David. 2013. *Validity and Reliability*. Asheboro: Statistical Associates Publishing
- Gerring, John. 2012. *Social science methodology : a unified framework*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gjertsen, Arild, Jo Saglie, Jostein Brobakk Annelin, Seppola Christian Lo og Mathias B. Reinar. 2019. *Nye veier til godt lokaldemokrati?* Rapport nr. 5/2019. Nordlandsforskning. <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/fou-rapporter/NF-5-2019-Nye-veier-til-godt-lokaldemokrati.pdf>
- Griffin, Christine. 1993. *Representations of youth: The study of youth and adolescence in Britain and America*. Cambridge, Polity Press.
- Groves, Robert M., Floyd J. Fowler, Mick P. Couper, James M. Lepkowski, Eleanor Singer, Roger Tourangeau 2009. *Survey Methodology*. Hoboken, New Jersey, John Wiley & Sons, Inc.

Grunnlova. Kongeriket Noregs grunnlov av 17.mai 1814

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>

Grønmo, Sigmund, 2016. *Samfunnsvitenskapelig metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Halvorsen, Knut. 2008. *Å forske på samfunnet*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Hammersley, Martyn og Anna Traianou 2012. *Ethics in Qualitative Research – Controversies and Contexts*. California: SAGE Publications

Haram, Ingrid V., Solhaug, Knut Erik og Njåstad, Marthe. 2016. «Elever demonstrerer mot ny fraværsgrense». *NRK*, 11.05.2016. <https://www.nrk.no/osloogviken/elever-demonstrerer-mot-ny-fravaersgrense-1.12940941>

Jacobsen, Dag I. 2015. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Jenkins Cleo R. og Don A. Dillman 1997. «Towards a Theory of Self-Administered Questionnaire Design» I *Survey Measurement and Process Quality*
Lyberg, Lars, Paul Biemer, Martin Collins, Edith De Leeuw, Cathryn Dippo, Norbert Schwarz og Dennis Trewin (red). New York, John Wiley & Sons, Inc

Johnson, R. Burke, and Anthony J. Onwuegbuzie. 2004. “Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come.” *Educational Researcher* 33(7): 14–26.
<https://doi.org/10.3102/0013189X033007014>.

Kellstedt, Paul. M., og Guy D. Whitten. 2018. *The fundamentals of political science research*. Cambridge: Cambridge University Press.

Klausen, Jan Erling, Sveinung Arnesen, Dag Arne Christensen, Bjarte Folkestad, Gro Sandkjær Hanssen, Marte Winsvold og Jacob Aars. 2013. *Medvirkning med virkning? - Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Norsk institutt for by- og regionforskning og Uni Rokkansenteret.
<http://www.medvirkning.no/wp-content/uploads/Medvirkning-med-virkning-Innbyggermedvirkning-NIBR.pdf>

Knudtzon, Lillin og Trond Tjerbo. 2009. *De unge stemmene - Innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker*. 2009:34. Norsk institutt for by- og regionforskning.
<https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2019/01/NIBR-de-unge-stemmene.pdf>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. 2014. *Veileder - Medvirkning i planlegging*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h230_2b_veileder_medvirkning.pdf

- Kommuneloven. *Lov om kommuner og fylkeskommuner av 22. juni 2018*
nr. 83. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-09-25-107>
- Kommunesektorens organisasjon (KS). 2019. *Status kommune 2019 - Der folk bor*.
Kommunesektorens organisasjon.
<https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/demokrati-og-styring/lokaldemokrati/010419-KS-status-kommune-2019.pdf>
- Kringlebotten, Marit og Audun Langørgen. 2020. *Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2020*. 2020/48. Statistisk Sentralbyrå (SSB). <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/attachment/439744?ts=177cdf70>
- Leech, Nancy L., og Anthony J. Onwuegbuzie. 2009. «A typology of mixed methods research designs» *Quality & Quantity: International Journal of Methodology*, 43(2): 265–275. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9105-3>
- Lidén, Hilde. 2003. «Ungdomsråd - politisk lekestue?» I *Ungdom, makt og mening*. Engelstad, Fredrik og Ødegård, Guro (red.), 93-120. Oslo, Gyldendal akademisk
- Maartman, Ccamilla H. 2020. «Presentasjon av dr.avhandling - Rotløs ungdom». *Tidsskrift for kulturforskning* 19(2): 115-116
- McDonnell, Joshua. 2020. “Municipality size, political efficacy and political participation: a systematic review”. *Local Government Studies* 46 (3): 331-350.
- Midtbø, Tor. 2016. *Regresjonsanalyse for samfunnsvitere*. Universitetsforlaget: Oslo
- Møller, Geir H., Erik Magnussen og Ane Først Juul. 2022. *Erfaringer med lovpålagte råd for medvirkning*. 01-2022. Telemarksforskning og Proba samfunnsanalyse.
<https://www.ks.no/contentassets/bc559dba28a542d5b1a523ee49ef011e/Rapport-2022-01-Erfaringer-med-rad-for-medvirkning.pdf>
- Nordisk Råd 2004. *Døren til innflytelse*. København, Nordisk ministerråd.
- NOU 2011: 20. *Ungdom, makt og medvirkning*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
- NOU 2003: 19. *Makt og demokrati*. Oslo: Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Pasient- og brukerrettighetsloven. *Lov om pasient- og brukerrettigheter av 2.juli 1999 nr.63*
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>
- Pateman, Carole. 1970. *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Reeve, Andrew. 2009. «Citizenship». I *Oxford concise dictionary of Politics* av Iain McLean og Alistair McMillan (red.), 76. New York: Oxford University Press

- Regjeringen. 1989. «FNs konvensjon om barnets rettigheter».
- Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Ringdal, Kristen. 2018. *Enhet og mangfold - Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen, Fagbokforlaget
- Rubin, Herbert J. and Irene S. Rubin 2011. *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. SAGE Publications.
- Russel, Bertrand. 1986. «The Forms of Power.» I *Power* av Steven Lukes (red.), 19-28. New York: New York University Press
- Schulze, Salome. 2003. «Views on the combination of quantitative and qualitative research approaches». *Progressio*. 25(2): 8-20
- Schumpeter, Joseph A. 2006. *Capitalism, Socialism and Democracy*. Florence, Florence: Routledge
- Seidman, Irving. 2006. *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. Teachers College Press.
- Shehata, Adam, and Erik Amnå. 2019. “The Development of Political Interest Among Adolescents: A Communication Mediation Approach Using Five Waves of Panel Data.” *Communication Research* 46:(8). 1055–1077. <https://doi.org/10.1177/0093650217714360>.
- Solhaug, Trond 2021. «Politisk deltakelse og norsk politikk». I *Skolen i demokratiet - demokratiet i skolen*. Solhaug, Trond (red.), 82-95 Oslo, Universitetsforlaget.
- Stokstad, Sigrid. 2019. «Dette er nytt i ny kommunelov». *Juridika*. 28.06.2019 <https://juridika.no/innsikt/dette-blir-nytt-i-ny-kommunelov>
- Tashakkori, Abbas. og Teddlie Charles. 1998. *Mixed methodology : combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, Calif, Sage.
- Tzankova, Iana, Gabriele Prati, Katharina Eckstein, Peter Noack, Erik Amnå, Frosso Motti-Stefanidi, Petr Macek, and Elvira Cicognani. 2020. “Adolescents’ Patterns of Citizenship Orientations and Correlated Contextual Variables: Results From a Two-Wave Study in Five European Countries.” *Youth & Society* 53:(8). 1311–1334. <https://doi.org/10.1177/0044118X20942256>.

- Undheim, Ingeborg og Rønning, Ida Kristin. 2022. «Transpersonar følte seg pressa til å svara på intime spørsmål i forskningsprosjekt». *NRK*, 24.04.2022.
<https://www.nrk.no/norge/transpersonar-folte-seg-pressa-til-a-svara-pa-intime-sporsmal-i-forskningsprosjekt-1.15940515>
- van Deth, Jan W. 2016. «What Is Political Participation?» Oxford Research Encyclopedia of Politics.<https://oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-68>
- van Houwelingen, Pepijn. 2017. “Political participation and municipal population size: A meta-study”. *Local Government Studies* 43 (3): 408-428.
- Weber, Max. 1986. «Domination by Economic Power and by Authority.» I *Power* av Steven Lukes (red.), 28-37. New York: New York University Press
- Ødegård, Guro. 2010. *Motløs ungdom?: Nytt engasjement i et gammelt demokrati*. Oslo, Akademisk publisering.
- Ødegård, Guro. 2011 «Medborgerskap, politisk deltagelse og makt – Et Ungdomsperspektiv», Forskningsbasert notat, Institutt for samfunnsforskning, Oslo.
- Østerud, Øyvind, Fredrik Engelstad og Per Selle 2012. *Makten og demokratiet: en sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo, Kopinor pensum.

Figuroversikt

Figur 2.1 Ødegårds modell av Ungdoms politiske kretsløp

Figur 2.2. Arnsteins «Ladder of citizen participation»

Figur 2.3. Kommunaldepartementets innflytelsessirkel

Figur 3.1. Respondentens svarprosess under intervju

Figur 4.1. Hvordan kommunestørrelse påvirker følelsen av innflytelse

Figur 4.2. Hvordan deltakelse fra politikere påvirker følelsen av innflytelse

Figur 4.3: Hvordan hyppighet i deltakelse fra politikere påvirker følelse av innflytelse

Figur 4.4. Hvordan ungdomsrådets møtehyppighet påvirker følelsen av innflytelse

Figur 4.5. Hvordan valgordning påvirker følelse av innflytelse

Figur 4.6. Hvordan mengde av innspill påvirker følelse av innflytelse

Tabelloversikt

Tabell 3.1. Kommuneoversikt etter størrelse

Vedlegg 1: Informasjonsskriv spørreskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet - *Ungdomsråds innflytelse på saker som angår ungdom?*

Dette er et spørsmål til Ungdomsrådet om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på ungdomsråd sin innflytelse i saker som angår unge i kommunen. I dette skrivet gir vi dere informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for dere. Masterstudent Benjamin Jakobsen ved Institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen er ansvarlig for prosjektet, og vil benytte svarene gitt i spørreskjemaet i sin masteroppgave.

I 2020 trådte den nye kommuneloven i kraft. Denne loven inneholdt flere viktige endringer kommunene og fylkeskommunene nå må styre etter. Nytt i denne loven er at medvirkningsorgan for ungdom blir lovpålagt. Det er ytterst få råd og utvalg i en kommune som er lovpålagt Dette gjør at ungdomsrådene havner i en særstilling. Med bakgrunn i dette ønsker jeg i min masteroppgave å se nærmere på ungdomsrådene i Norge. Jeg vil se på hvordan de fungerer, og om de har innflytelse i saker som angår unge.

Dette spørreskjemaet går ut til samtlige ungdomsråd i Norge. Det er ønskelig at et samlet ungdomsråd besvarer skjemaet. Dersom dette blir vanskelig, kan leder/ordfører besvare spørreskjemaet. Spørreskjemaet inneholder spørsmål om ungdomsrådets funksjon og rolle, og det vil ta dere ca. 30 minutter å besvare skjemaet. Deres svar blir registrert og lagret elektronisk. Besvarelser blir slettet når oppgaven er godkjent, senest 31.12.2022.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis dere velger å delta, kan dere når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Deres svar vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for dere hvis dere ikke vil delta eller senere velger å trekke dere. Det legges ikke opp til at dere skal oppgi noen personopplysninger i dette spørreskjemaet.

De svarene dere gir i spørreskjemaet behandles etter gitt samtykke. Samtykke gir dere i spørreskjemaet. Det er kun prosjektansvarlig og veileder som vil ha tilgang til opplysningene.

Hvis dere har spørsmål til studien, ta kontakt med:

- *Institutt for sammenliknende politikk* ved Benjamin Jakobsen (E-post: bj009@uib.no, tlf:95799842)
- Veileder: Professor Kristin Strømsnes (E-post: Kristin.Stromsnes@uib.no, tlf: 901 18 906)
- Vårt personvernombud: Janecke Helene Veim (E-post: Janecke.Veim@uib.no, tlf: 93030721)

Med vennlig hilsen

Benjamin Jakobsen
Prosjektansvarlig

Kristin Strømsnes
Veileder

Vedlegg 2: Informasjonsskriv intervju

Vil du delta i oppfølging av forskningsprosjektet - *Ungdomsråds innflytelse på saker som angår ungdom?*

Dette er en invitasjon til et utvalg av ungdomsrådene, som besvarte spørreskjemaet sendt ut høsten 2021, om å delta på et kort digitalt intervju, som en oppfølging på enkelte av svarene gitt i spørreskjemaet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet, hva deltakelse vil innebære for deg, og hvorfor vi ønsker å følge opp med intervjuer.

Formål

Svarene gitt i det digitale intervjuet vil benyttes i en masteroppgave som omhandler ungdomsråd og deres innflytelse i saker som angår unge. I 2020 trådte den nye kommuneloven i kraft. Denne loven inneholdt flere viktige endringer kommunene og fylkeskommunene nå må styre etter. Nytt av denne loven er at medvirkningsorgan for ungdom blir lovpålagt. Det er ytterst får råd og utvalg i en kommune som er lovpålagt Dette gjør at ungdomsrådene i den nye kommuneloven, havner i en særstilling. Med bakgrunn i dette ønsker jeg i min oppgave å se nærmere på ungdomsrådene i Norge. Jeg vil se på hvordan de fungerer, og på om de har innflytelse i saker som angår unge.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Masterstudent Benjamin Jakobsen ved Institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Et utvalg av ungdomsrådene som besvarte spørreskjemaet er invitert til å delta på et kort digitalt intervju. Det er ønskelig å gjennomføre to intervju per kommune, et intervju med en representant fra ungdomsrådet, og et intervju med en ansatt i administrasjonen med ansvar for ungdomsrådet. Dersom det tidligere utsendte spørreskjemaet ble besvart av et enkeltmedlem i ungdomsrådet, er det ønskelig at det er samme medlem som fylte ut skjemaet som også deltar i det digitale intervjuet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et digitalt intervju over teams. Intervjuet vil maksimalt vare i 15 minutter. Spørsmålene som stilles i intervjuet vil være oppfølging av svar gitt i det tidligere besvarte spørreskjemaet. Det vil bli tatt opptak av intervjuet. Det er kun prosjektansvarlig og veileder som vil ha tilgang til opptaket. Opptaket vil bli slettet etter prosjektets slutt og vil uansett bli slettet innen 31.12.2022.

Dersom noen av respondentene er under 18 år, kan infoskrivet, samt spørreskjema også sendes til respondentens foresatte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun prosjektansvarlig og veileder som vil ha tilgang til opplysningene

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når oppgaven er godkjent, seinest 31.12.2022.

Ved prosjektslutt vil din besvarelse gitt i intervjuet bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Det legges ikke opp til at du skal gi noen personopplysninger i dette spørreskjemaet.

De svarene dere gir i intervjuet behandles etter gitt samtykke.

Prosjektet er registrert i Universitetet i Bergen sitt eget system for risiko og etterlevelse.

Ettersom at det ikke skal innhentes noe personsensitiv informasjon, har det ikke vært gjort en personvernkonsekvensvurdering (DPIA), men prosjektet er godkjent i Universitetets eget system.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Institutt for sammenliknende politikk* ved Benjamin Jakobsen (E-post: bjak009@uib.no, tlf:95799842)
- Veileder: Professor Kristin Strømsnes (E-post: Kristin.Stromsnes@uib.no, tlf: 901 18 906)
- Vårt personvernombud: **Janecke Helene Veim** (E-post: Janecke.Veim@uib.no, tlf: 93030721)

Med vennlig hilsen

Benjamin Jakobsen
Prosjektansvarlig

Kristin Strømsnes
Veileder

Vedlegg 3: Spørreskjema

Ungdomsråd og deres innflytelse

Dette er et spørreskjema som skal benyttes i en masteroppgave ved institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen. Spørreskjema skal bidra til å gi større forståelse av ungdomsrådets rolle og funksjon. Dette skjemaet kan fylles ut av et samlet ungdomsråd, eller av Leder/Ordfører i ungdomsrådet.

Informasjonen blir lagret frem til 31.12.2022. Mer informasjon finner dere i informasjonsskrivet som er sendt ut sammen med dette skjemaet? Har dere likevel spørsmål knyttet til skjemaet? Ta gjerne kontakt på epost: bja009@uib.no eller telefon: 95799842

1. Navn på kommune?

2. Kontaktinformasjon (e-post)?

3. Hvem besvarer dette spørreskjemaet?

Marker bare én.

Ungdomsrådet samlet

Leder av ungdomsrådet

Andre: _____

4. Samtykker dere i at svarene dere gir i dette spørreskjemaet brukes i en masteroppgave om Ungdomsråd og deres innflytelse på politiske saker som påvirker unge?

Marker bare én.

Ja

Nei

5. Hvordan velges ungdomsrådet?

Marker bare én.

Elevrådet

Skolens elever i et allmøte

Plukkes ut av skolen/lærer

Andre: _____

6. Er ungdomsrådet partipolitisk uavhengig?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

7. Deltar politiske representanter på møtene i ungdomsrådet? (som for eksempel representanter fra kommunestyret/bystyret)

Marker bare én

Ja

Nei

8. Hvis ja, hvor ofte deltar representanter fra kommunestyret/bystyret på møtene i ungdomsrådet?

Marker bare én.

Hvert møte

De fleste møtene

Et fåtall av møtene

9. Hvilke saker har ungdomsrådet gitt uttalelser på det siste året?

10. Hvor ofte har ungdomsrådet møter?

11. Hvor mange saker (estimat) gir ungdomsrådet innspill på i løpet av et år?

12. Legges uttalelsene fra ungdomsrådet ved de aktuelle sakene som en del av saksgrunnlaget til kommunestyret/bystyret?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

13. Oversendes referatene fra ungdomsrådet til et folevalgt politisk organ i kommunen? (kommunestyret politiske utvalg osv...)

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

14. Hvor stor innflytelse mener dere at ungdomsrådet har i kommunen?

Marker bare én.

Ingen innflytelse

Liten innflytelse

Noe innflytelse

Stor innflytelse

15. Ta stilling til følgende påstand: "Ungdomsråd har en viktig funksjon i behandlingen av saker som handler om ungdom"

Marker bare én.

Helt enig

Litt enig

Verken eller

Litt uenig

Helt uenig

16. Ta stilling til følgende påstand: "Kommuneadministrasjonen er opptatt av at ungdomsrådet får uttale seg i saker som berører ungdom i kommunen"

Marker bare én.

Helt enig

Litt enig

Verken eller

Litt uenig

Helt uenig

17. Ta stilling til følgende påstand: "Politikerne i kommunestyret/bystyret lytter til det ungdomsrådet mener og er opptatt av å inkludere dem i beslutninger som angår ungdom."

Marker bare én.

Helt enig

Litt enig

Verken eller

Litt uenig

Helt uenig

18. Hvem tar initiativ i flertallet av sakene ungdomsrådet behandler?

Marker bare én.

Kommuneadministrasjonen

Ungdomsrådets sekretariat

Ungdomsrådet selv

Andre: _____

19. Har ungdomsrådet talerett på kommunestyremøtene?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

20. Har ungdomsrådet forslagsrett på kommunestyremøtene?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

21. Gav ungdomsrådet en uttalelse ved behandlingen av forrige skolebruksplan?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

22. Gjorde kommunestyret/bystyret justeringer i skolebruksplanen basert på de innspillene de fikk av ungdomsrådet?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

23. Beskriv kort hva ungdomsrådet kom med innspill på, og hva som ble fulgt opp i den videre behandlingen av skolebruksplanen.

24. Har ungdomsrådet egne ressurser som kan fordeles til ulike formål?

Markér bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

25. Hvis ja, hvor stort budsjett har ungdomsrådet?

26. Har ungdomsrådet et eget sekretariat med ansattressurser?

Marker bare én.

Ja

Nei

Vet ikke

27. Samtykker dere til at vi kan kontakte dere for ytterligere informasjon dersom det skulle være aktuelt

Marker bare én.

Ja

Nei

28. Noe dere ønsker å tilføye?

Vedlegg 4: Intervjuguide ungdomsrådsmedlem

Intervjuguide – Ungdomsrådsmedlem

Takk for at du hadde mulighet til å stille på dette digitale intervjuet. Jeg holder på med en masteroppgave, der jeg ønsker å se nærmere på ungdomsråd og deres opplevelse av innflytelse i saker som angår unge, og det er i denne anledning at jeg ønsket å intervju deg. Dette intervjuet blir en oppfølging av det spørreskjemaet som ungdomsrådet svarte på tidligere, og spørsmålene vil derfor ligne litt. Jeg regner med at vi kommer til å bruke et sted mellom 10 og 15 minutter på dette intervjuet. Alle svarene du gir vil være anonyme. Før vi begynner intervjuet lurer jeg på om du samtykker til at jeg tar opptak av dette intervjuet, og til at jeg lagrer svarene frem til 31.12.2022?

Respondentens engasjement i ungdomsrådet

1. Hvor lenge har du vært aktiv i Ungdomsrådet?
2. Hvordan ble du valgt til ungdomsrådet i din kommune?
3. Hvordan vil du beskrive ungdomsrådets rolle i kommunen?

Innflytelse

4. Hva legger du i begrepet innflytelse?
5. I spørreskjemaet som ble sendt ut i høst, svarte ungdomsrådet i din kommune at dere hadde liten innflytelse, hva var grunnen til dette?

6. Dere skriver også i spørreskjemaet at politikerne i kommunestyret stiller på alle møtene deres, hva er din opplevelse av dette med tanke på innflytelse?
7. Hva mener du må til for at et ungdomsråd føler at de har innflytelse?

Avslutning

8. Er det noe mer du vil legge til før vi avslutter?
9. Er det greit at jeg tar kontakt med deg igjen, dersom jeg trenger noen oppklaringer rundt de spørsmålene du svarte på?

Tusen takk for at du stilte opp på dette intervjuet

Vedlegg 5: Intervjuguide ansatte med ansvar for ungdomsråd

Intervjuguide – ansatt i kommuneadministrasjonen

Takk for at du hadde mulighet til å stille på dette digitale intervjuet. Jeg holder på med en masteroppgave, der jeg ønsker å se nærmere på ungdomsråd og deres opplevelse av innflytelse i saker som angår unge, og det er i denne anledning at jeg ønsket å intervju deg. Dette intervjuet blir en oppfølging av det spørreskjemaet som ungdomsrådet svarte på tidligere, og spørsmålene vil derfor ligne litt. Jeg regner med at vi kommer til å bruke et sted mellom 10 og 15 minutter på dette intervjuet. Alle svarene du gir vil være anonyme. Før vi begynner intervjuet lurer jeg på om du samtykker til at jeg tar opptak av dette intervjuet, og til at jeg lagrer svarene frem til 31.12.2022?

Respondentens engasjement i ungdomsrådet

1. Hvor lenge jobbet du med Ungdomsrådsarbeidet i kommunen?
2. Hva er din funksjon med tanke på ungdomsrådet?
3. Hvordan vil du beskrive ungdomsrådets rolle i kommunen?
4. Hva tenker politikere og den øvrige kommuneadministrasjonen om ungdomsrådet og deres rolle?
5. En ting som har blitt veldig tydelig i dette prosjektet er at det varierer stort fra kommune til kommune i hvordan ungdomsrådene organiseres, hva tenker du om dette?

Innflytelse

6. I spørreskjemaet som ble sendt ut i høst, svarte ungdomsrådet i din kommune at de følte at de hadde liten innflytelse, hva tror du var grunnen til dette?
7. Hva mener du må til for at et ungdomsråd får innflytelse?

Avslutning

8. Er det noe mer du vil legge til før vi avslutter?
9. Er det greit at jeg tar kontakt med deg igjen, dersom jeg trenger noen oppklaringer rundt de spørsmålene du svarte på?

Tusen takk for at du stilte opp på dette intervjuet